

IRIAIRUS

Politikos apžvalga

APIE KĄ KALBĖJO HITLERIS IR MUSSOLINIS

Rugsėjo 28 d. Berlyne Maifeldo aikštėje, susirinkus apie trims milijonams žmonių, Mussolinio apsilankymo proga įvyko masinė manifestacija.

Kalbėdamas Hitleris pasidžiaugė, kad į Vokietiją atvyko vienas iš tų išimtinių istorijos bėgyje vyrų, kurių asmenyje ne istorija daro bandymus, bet jie patys kuria istoriją. Tą didelį masinį žmonių susirinkimą Hitleris pavadino „tautų manifestacija“, kurios prasmė patikrinti abiemis kraštams taiką. Toliau Hitleris tarp kitko nurodė, kad iš fašistų ir nacionalistų revoliucijos bendrumo esą prieita ne tik prie vienuodų pažiūrų, bet ir prie vienodo veikimo. „Tai yra laimė tokiais laikais ir tokiam pasauliui, kuriame visur matos griovimo ir irimo tendencijų“. Čia pat Hitleris pridūrė, kad „fašistiškoji Italija genialiu kūrybiniu vieno žmogaus darbu virto nauja imperija“. Kreipdamasis į Mussolinį, jis pareiškė, kad, kaip jis pats galėjęs įsitikinti, „ir Vokietija savo tautine dvasia ir kariniu stiprumu vėl virto pasaulio galybe. Šių dviejų valstybių jėga šiandien sudaro, pasak Hitlerio, stipriausią garantiją išlaikyti Europai, kuri dar suprantanti savo kultūrinę misiją ir nenori destruktivių elementų būti nustumta į pražūtį“. Baigdamas, Hitleris nurodė abiejų valstybių — Vokietijos ir Italijos — tautinių režimų bendrumą ir pareiškė, kad bet koks mėginimas tą dviejų tautų bendrumą išardyti bus abiejų tautų griežtai atmestas.

Mussolinis, atsakydamas Hitleriui, pareiškė, kad jo lankymasis Vokietijoje reiškia svarbų punktą dviejų tautų gyvenime. Pažymėjo, kad už jo kelionės į Vokietiją nesislepia joki slapti tikslai.

„Čia nieko nerengiama ir taip jau suskaldytai Europai dar labiau skaldyti. Iškilmingas Romos Berlyno ašies patvirtinimas ir sustiprinimas nėra nukreiptas prieš jokią kitą valstybę. Mes, nacionalistai ir fašistai, norime taikos ir būsime visuomet pasirengę dirbti taikai, tikrai vaisingai taikai, kuri neapeina tylomis klausimų, kylančių iš tautų sugyvenimo, bet juos sprendžia. Visam pasauliui, kurs įtemptai klausia, kas bus Berlyno susitikimo pasekmė — karas ar taika — mes abu galime balsiai atsakyti: „Taika“.

Mussolinis pareiškė, kad fašizmas ir nacionalsocializmas turi daug bendrų pasaulėžvalgos elementų. Jie turi tuos pačius priešus, tarnaujančius tam pačiam ponui, trečiajam internacionalui, bet ir daug bendrų gyvenimo ir istorijos supratimų. „Abu (nacionalsocializmas ir fašizmas) tiki valia, kaip nulemiančią tautų gyvenime jėgą, kaip jų istorijos stumiančiąją jėgą. Todėl jos atmeta vadinamo istorinio materializmo ir jo politinių bei filosofinių padarinių mokslą“.

Toliau Mussolinis pabrėžė, kad didžiausios ir tikriausios demokratijos yra vokiečių ir italų demokratijos. Pabaigoje Mussolinis užakcentavo nepajudinamą dviejų tautų visišką sutarimą ir ėjimą išvien.

PO MUSSOLINIO APSILANKYMO VOKIETIJOJE

Iškilmingos „Mussolinio dienos“ Vokietijoje baigėsi. Italų duce rugsėjo 29 d., kaip ir buvo numatyta, išvyko traukiniu atgal į Italiją. Pasaulio spauda, su dideliu susidomėjimu sekusi visas smulkmenas, kurios lietė Mussolinio viešėjimą pas Hitlerį, ir ypač abiejų valstybių vadų kalbas ir pasitarimus, dar su didesniu nekantrumu laukė paskelbiant oficialinį pranešimą apie pasitarimų vaisius. Tačiau, bendram nusistebėjimui, joks pranešimas nebuvo paskelbtas. Taigi paslaptis, kuri gaubė Mussolinio ir Hitlerio pasitarimus, paliko ir jiems pasibaigus. Užsienių spauda dėl to daro nevienodas išvadas iš Mussolinio apsilankymo Vokietijoje ir nevienodai vertina to apsilankymo reikšmę bendrai politikai.

Anot prancūzų ir anglų oficiozinės spaudos nuomonės Mussolinio ir Hitlerio susitikimas ši kartą turėtų išeiti bendros taikos naudai. Už tai kalba ne tik abiejų vadų pareiškimai, kuriuose jie iškilmingai pasisakė už taiką, už garbingą bendradarbiavimą su kitais kraštais, bet ir tos politinės aplinkybės, kuriomis Mussolinio apsilankymas Vokietijoje yra įvykęs.

ISPĖJA VOKIEČIŲ — ITALŲ AKCIJĄ PRIEŠ ČEKOSLOVAKIJĄ

Kai kurie Prahos laikraščiai, jų tarpe socialdemokratų organas „Pravdo Lidu“ ir liaudininkų organas „Lidove Listy“, paskelbė žinią, kad Italijos propagandos ministerija, norėdama paremti Vokietijos propagandos ministeriją, rengiasi pradėti naują kampaniją prieš Čekoslovakiją ir Austriją. Per rengiamą kampaniją ypač norima kaltinti Čekoslovakiją sukomunistėjimu, o Austriją — už negatyvų laikymąsi Vokietijos tikiybinės politikos atžvilgiu.

Oficialioji Prahos spauda tuos užsimojimus, kaipo kenksmingus taikiam tarptautiniam bendradarbiavimui, iš anksto pasmerkia.

ITALIJA PRISIDĖJO PRIE NYONO SUSITARIMO

Prancūzijos, Didžiosios Britanijos ir Italijos karo laivynų ekspertų pasirašytas susitarimas tučtuojau buvo pateiktas trijų suinteresuotų valstybių vyriausybėms ratifikuoti. Jis ratifikuotas rugsėjo 30 d.

Susitarimas apima dvidešimt mašinėle rašytų puslapių. Jame nustatomi jūrų keliai ir sritys, kurios bus pavestos Prancūzijos, Didžiosios Britanijos ir Italijos laivynų kontrolei. Taip pat jame nustatomi tų laivynų naudotini kodeksai ir ženklai savitarpyje susisiekti. Turimomis žiniomis, nuostatai dėl policijos veikimo atviroje jūroje pasilieka tokie patys, kokie buvo nustatyti Nyono susitarimu.

Kompetentinguose Paryžiaus sluoksniuose tam susitarimui skiriama nepaprasti didelė politinė reikšmė. Esą, tas susitarimas pašalina vieną iš svarbiausių priežasčių įtempimo, susidariusio dėl padėties Ispanijoje, nes Italija prisideda prie Nyono susitarimo.

JAPONAI LABAI NEPATENKINTI TAUTŲ SAJUNGA

Rugsėjo 27 d. 23-jų komitete priimta rezoliucija, pasmerkianti japonų aviacijos bombardavimą atvirų Kinijos miestų, Japonijos karo laivyno vadovybės sluoksniuose susilaukė gyvo atgarsio. Ten pareiškama, kad 23-jų komitetas, teisdamas japonų žygius, pasielgęs „nediskretiškai“. Esą, komitetas nepakankamai atsizvelgęs į faktą, kad Japonija mobilizuoja visus savo išteklius „atitaisyti neteisėyboms“, kurios sunaikina jos gyvenimą ir plėtojimąsi. Tuo pačiu Japonija stengiasi, kiek galėdama, greičiau likviduoti konfliktą. Esą, tuo Tautų S-ga dar kartą įrodžiusi, kad ji „subankrutavo“. Pagaliau, ten pat priduriama, kad ta Tautų s-gos rezoliucija greičiau kenkianti Ženevos organizmui, nes, esą, įvairiose tautose ji gali sukelti klaidingą nuomonę apie Japoniją.

IR AMERIKA PRISIDĖJO PRIE 23-JŲ KOMITETO REZOLIUCIJOS

Rugsėjo 30 d. Jungtinių Valstybių vyriausybė pareiškė prisidedanti prie 23-jų komiteto rezoliucijos dėl japonų aviacijos bombardavimo atvirų Kinijos miestų. Jungtinių Valstybių pasiuntinys Šveicarijai Harrisonas komisijoje pareiškė, kad Jungtinių Valstybių užsienių reikalų ministerijai buvo pranešta apie komiteto rezoliuciją ir kad Jungtinių Valstybių vyriausybė mano, jog tokie bombardavimai yra nepateisinami ir priešingi teisės bei žmoniškumo principams.

PRANCŪZIJA ISPANIJOS PABĖGĖLIUS IŠSIŪS ATGAL

Prancūzų vidaus reikalų ministeris Dormoy spaudos atstovams apie ispanų pabėgėlių išsiuntimą iš Prancūzijos pareiškė, kad šiuo metu Prancūzijoje esama apie 55.000 ispanų pabėgėlių, kurių išlaikymas valstybei kasdien kaštuoja vieną milijoną frankų. Tokia padėtis dėl finansinių sunkumų, ypačingai besiantinant žiemai, negali būti toliau toleruojama. Pabėgėlių priglaudimas sudaro prancūzams didelių sunkumų, nes mokyklos, kuriose dauguma pabėgėlių buvo apgyvendinta, pradeda veikti ir pabėgėliai iš jų turi būti iškraustyti. Ministeris Dormoy pridūrė, kad jis neseniai susitaręs su ispanų ministru pirmininku Negrinu, kad pabėgėliai iš Prancūzijos bus išsiųsti.

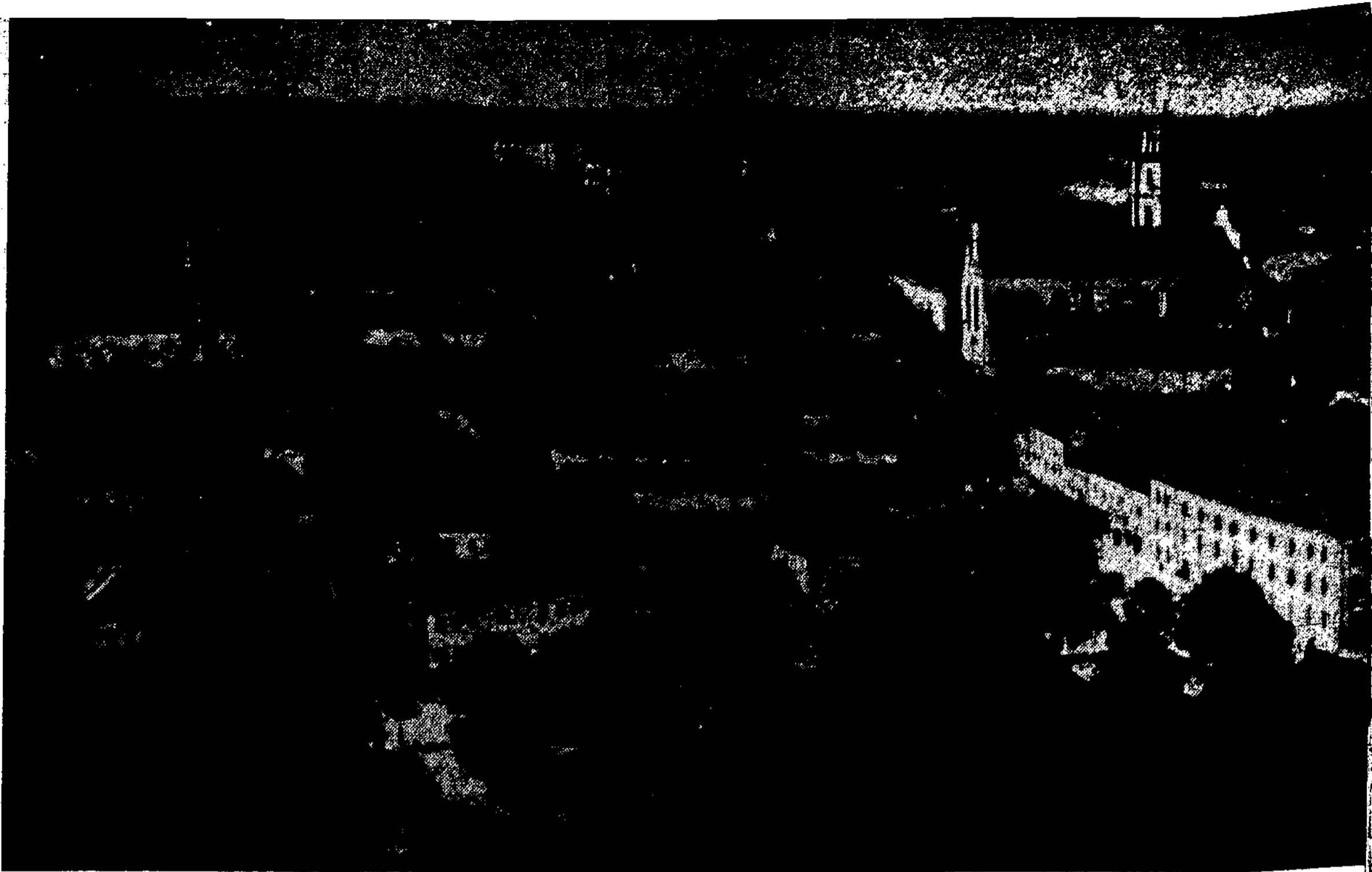
„KARYS“ Nr. 41. Kaina 30 centų

Laidžia Kar. Štabo Sp. ir Švt. Skyrius

Redaktorius lt. Urbanavičius

SKELBIMŲ KAINA pagal susitarimą. Adresas: Kaunas, Miškus, 10, „Karys“. Telef.: per Kar. Štabą 56 nr.
KALBA: puskarininkams ir kareiviams metams — 5 lt., 6 mėn. 3 lt. ir 3 mėn. — 2 lt. Visiems kitiems metams — 6 lt., 6 mėn. — 4 lt. ir 3 mėn. — 2 lt. Užsieny, be Latvijos ir Estijos, dvigubai.

Negarbingai lenkų
pagrobtoji Lietu-
vos sostinė Vilnius

X. 9.

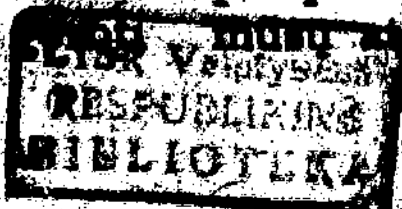

Prieš daugelį metų vienas žymiausių pasaulio filosofų ir vienas pirmųjų mokslo vyrų, kuris tikra prasme iškėlė tautų kilimo ir žlugimo priežastis, Emanuelis Kantas, įsakmiai nurodė, jog aukščiausią tautos gerį ir grožį sudaro laisvos tautos garbė. Iš tiesų, kiekviena tauta, kuri spekuliuoja savo garbe, yra vergų tauta. Jos ateitis yra labai miglota, jokio šviesesnio spindulio nematyti jos rytojaus horizonte, kitaip sakant, savigarbos nustojusi tauta yra pasmerkta žūti. Šiandien savo žodžiais ir pažadais prekiaujanti tauta gali būti ir galinga, ir turtinga, ir nepriklausoma, bet nei skaičius, nei laisvė, nei turtai neišnaikins žymių, kurias savo gyvenimo istorijoje palieka negarbinga tauta. Ilgainiui tokia tauta prisigyvena ligi dvasinio bankroto, nustoja savarankiškumo ir susilaukia visuotinio pažeminimo. Tada iš jos išslysta ir galingumas ir medžiaginės vertybės, o jų vietoje sau derlingą dirvą randa dvasiniai vergiškas skurdas ir visų aukštesnių laimėjimų paniekimas.

Tokios mintys mums skverbiasi į sąmonę, artinantis Vilniaus pagrobimo 17 metų sukaktuvėms. Tos sukaktuvės viso pasaulio lietuviams duoda progos dar kartą pasiruošti mūsų tautiniam ir valstybiniam ateities egzaminui. Ir jam mūsų tauta planingai ruošiasi. Iš kitos pusės, Vilniaus pagrobimo sukaktuvės, kurias mini ir mūsų pietų kaimynas, lenkams yra gėdos diena. 1920 metų spalio 9 d. lenkai pagrobė mūsų sostinę, pagrobė dar su nenudžiūvusiu Suvalkų sutartimi rankose, savo dabartiniam ir ateities gyvenimui užsitraukdami nenuplaunamą gėdą. Lietuvių tauta, nors pati ilgą laiką ir buvo politiškai priklausoma svetimiams, bet nenustojusi savo garbės, Suvalkų derybų metu tikėjo ir lenkų viešiesiems pasižadėjimams, nes ji manė, kad ir lenkų tautos tas pats pračities likimas išmokė ją

savo iškilmingą žodį ir suprasti tikrą tautos garbės pajautimą. Deja, čia mes apsirikome ir apsirikome dėl to, kad pasitikėjome lenkų tautos garbingumu.

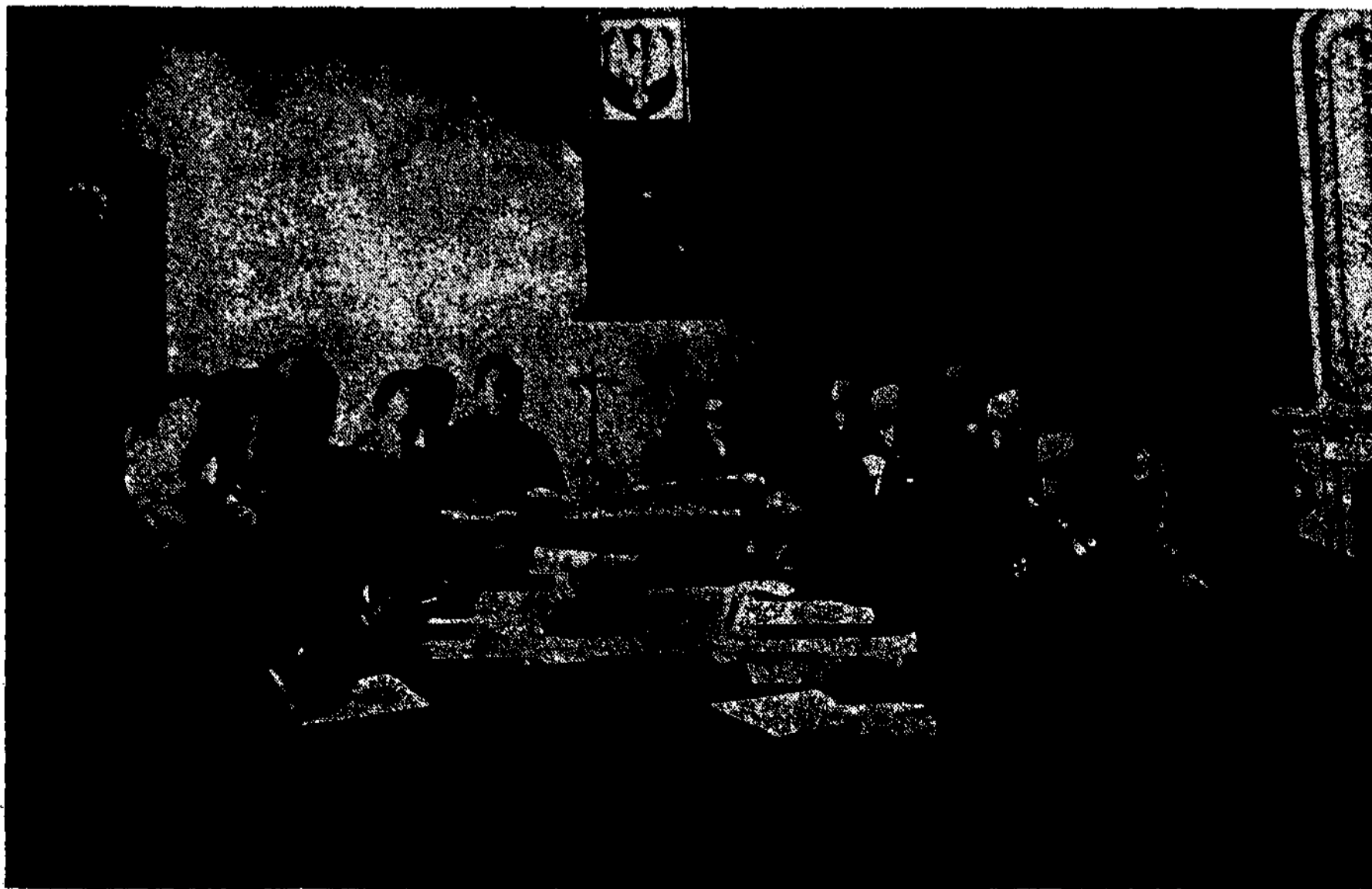
Pagrobdami Vilniaus kraštą, lenkai iš pradžių bandė dangstyti figos lapeliais, aliarmuodami generalų nedrausmingumo veiksmus, bet vėliau ir šitai klastai kaukė buvo nuplėšta. Visas pasaulis pamatė nuogą lenkų dviveidiškumą, suprato jų žemažiūrę politiką ir pasmerkė dorovinį nusmukimą politikos tos tautos, kuri visados taip mėgo girtis savo riteriškumu. Ar lenkai po viso tokio moralinio bankroto pasmerkė visai jų tautai padarytą amžiną gėdą? Ar ji suprato, jog yra įvesta į šunkelius ir yra atsidūrusi prieš ateities pralaimėjimų bedugnę? Ne, ligšiol nė lenkų politikos vairuotojai, nė plačiosios tautos masės savo tokio tauraus susipratimo dar neparodė. Jie nė vienu rimtesniu gestu santykiuose su mumis dar nepažymėjo, jog nori garbingai nuplauti savo tautos gėdą. Priešingai, tarptautinėje viešumoje lenkai visą laiką primygtinai pabrėžia, kad jie gerbią sutartis ir esą griežti priešininkai jėgos prieš teisę. Dar daugiau: lenkai patys drįsta kai kam prikišti paslaptinius užsimojimus nesilaikyti sutarčių ir užkulisinius norus santykiuose su Lenkija pasiremti ginkluota jėga. Vadinasi, lenkai dar ir dabar neišeina į tiesų ir tikrą kelią. Vietoje imtis iniciatyvos atitaisyti savo klaidas, jie mėgina dar kitus kaltinti klasta ir veidmainingumu. Tik, žinoma, šiais lenkų tvirtinimais jau niekas netiki, nes visi supranta, kad, pasak mūsų tautos patarlės, kuo pats kvepia, tuo ir kitą tepa, t. y., kad lenkai savo įgimtą klastą mėgina primesti kitiems. Antra vertus, tokie lenkų nerimti tvirtinimai kaimynų tarpe tais pačiais lenkais kelia visuotinį nepasitikėjimą ir pasipiktinimą. Tokiu būdu, ligšiolinis lenkų laikymasis mūsų atžvilgiu mums jau pakankamai parodė, kad iš

savo pietų kaimyno mes negalime laukti žingsnio, kuris atitaisytų mums padarytą skriaudą ir atstatytų mirštamai sužeistą lenkų tautos garbę.

Iš čia ir išeina, kad Vilniaus kovoje mes negalime pasitikėti niekieno pareiškimais, kurių visokio turinio galime susilaukti. Šiame išganingame darbe mes neturime laukti vien kitų paramos, o tik reikia mums koncentruoti savas jėgas ir visus veiksmus į didžiausią mūsų tautos tikslą. Juk Vilniaus atvadavimas yra vienas svarbiausių mūsų tautos uždavinių, kurį kiekvienas lietuvis ligi kraujo ir kaulo yra pasiryžęs įgyvendinti. Tačiau mes Vilniaus darbe ėjome, einame ir eisime, kaip tinka lietuvių tautai, garbingu keliu, kurį visi pažino didingos mūsų istorijos bėgyje. Šis kelias mums duoda dar daugiau budrumo, taurumo ir pasitikėjimo lietuvių tautos narsia jėga. Galime šiandien drąsiai pasakyti, kad Vilniaus vadavimo darbe ligšiol ėję garbės keliu jau daug laimėjome: ramiai žiūrime į teisingojo pasaulio akis ir ryžtingai žvelgiame į savo ateitį, nes esame teisūs ir dėl to gauname dar daugiau gaivinančios jėgos. Apgaulė ir smurtas mūsų tautai yra svetimos sąvokos. Nei ginklo nei rašto kovoje lietuviai šių sąvokų prasmės niekad nepavartojo. Mes mokame aiškiai, drąsiai ir atvirai kovoti dėl savo žemių. Dėl to nėra jokio pagrindo niekam, net patiems lenkams, stebėtis, kad šiandien visiems mūsų kūrybiniais darbams viešai vadovauja Vilniaus vadavimo idėja. Ji drąsiai įgdoma kiekviename krašto kampelyje ir kiekvieno lietuvių sąmonėje bei širdyje, nes mes turime kuo greičiausia įgyvendinti didįjį tautos uždavinį. Šias mintis ir šiuos užsimojimus lietuvių tauta nuo paties Vilniaus pagrobimo reiškė ir reiškia jokiomis skraistėmis nesidangstydamas. Ji kiekviena proga visa tai pareiškia ne tik lenkams, bet ir visam pasauliui, nes pasaulis turi žinoti, kad mes aktingai ruošiamės ne smurto veiksmams, bet teisės ir teisingumo laimėjimui. Taigi, Vilniaus vadavimo darbe mums nėra ko ir prieš ką slėpti, nes mūsų siekimai yra gerai suprantami visiems geros valios žmonėms.

Lenkai stengiasi mus piešti juodomis varsomis,

Sulaužydami čia pasirašytą Suvalkų sutartį, lenkai patys žiauriai išniekino kryžių ir savo valstybės ženklą. Karo Muziejaus paveikslas Vyt. Gavėno nuotr.

nurodydami, kad mūsų valstybė esanti taikos ardytoja ir daranti kliūtis gražiam kaimyniškam sugyvenimui. Tik kažin, ar toks lenkų menkas teptukas pajėgs nors kiek mūsų pastangas užtušuoti. Mes tuo labai abejojame ir turime tvirto pagrindo abejoti, nes ne mus, o tik lenkus pasaulis pažįsta, kaipo taikos ardytojus. Galimas dalykas, kad lenkai yra prievartos taikos šalininkai, bet ligi tikrosios taikos jiems dar tolimas kelias. Argi ne prievartos taikos apsaugoje jie ramiai valdo smurtu pagrobtą kraštą? Argi ne po prievartos taikos sparnais jie atvirai naikina Vilniaus krašto lietuvišką dvasią? Tokios „taikos ir kaimyniško sugyvenimo“ šalininkai bei autoritetai yra visi užpuolikai. Tokios taikos garbintojais yra ir japonai, savo veiksmais sukėlę viso pasaulio pasmerkimą. Juk ir jie, braudamiesi į Kinijos žemes, žiauriausiai žudydami beginklius, ramius užimtų plotų gyventojus, kalba apie norą taikingai ir gražiai kaimyniškai sugyventi su kinais. Mes gerai nežinome azijinių papročių ir moralės, bet manome, kad Europoje gyvenančiai tautai, kuri nuolatos mėgsta pabrėžti savo aukštą kultūros laipsnį, japoniški metodai netinka. Mums rodos, kad kiekvienas padorus ir sąžiningas lenkas turėtų sutikti, kad Lenkija ne kartą prieš mus pavartojo ne europinius metodus. Pavyzdžių čia toli ieškoti netenka. Pakaks priminti tik mūsų valstybės nepriklausomybės pradžioje likviduotą P. O. W. šnipų organizaciją, vėliau — lenkų suorganizuotas, apginkluotas ir kariškai instruktuos plečkaitininkų gaujas. Lenkų policiniai veiksmai prieš Vilniaus krašto lietuvių švietimo ir kultūros organizacijas, įstaigas bei paskirus veikėjus argi nėra tie patys metodai? Pagaliau, jau kelintas kartas pasikartojantieji pasikėsinimai prieš administracijos liniją ir prieš mūsų sargybinius juk irgi yra metodai, kuriuos šiomis dienomis iškilmingai pasmerkė visas pasaulis. Panašių pavyzdžių mes rasime gana daug. Tačiau pakaks ir nurodytų, kad pabrėžtume lenkų prieš mus vartojamas negarbingas kovos būdus. Toki jų veiksmai negali laimėti ateities, nes jie pilni smurto ir klastos. Lenkai stebisi, kad pas mus yra taip labai išbujojusi Vilniaus vadavimo idėja. Jie

būkštauja, kad, girdi, pas mus visur skamba prieš Lenkiją nukreipti šūkių. Bet mums čia nėra ko slėptis, nes mes nesame veidmainiai. Vilniaus šūkius skleidėme ir skleisime, jie mūsų tautiečių širdyse rado ir ras geriausią atgarsį. Jie skamba ne tik mūsų laisvoje žemėje, bet ir visuose kontinentuose, kur tik lietuvis gyvena. Juk mes nesame invalidų ir nebylių tauta, kad ramiai žiūrėtume į kančias, kurias reikia nešti Vilniaus krašto lietuviams. Jų sunki golgota pas mus ir visame kultūringame pasaulyje randa užuojautos, suraminimo ir pastiprinimo. Taigi, lenkams čia nėra ko būkštauti, juo labiau, kad aktingai ruošdamiesi Vilniaus vadavimui, mes ne žodžiu, ne veiksmu neniekiname pas mus gyvenančios lenkų tautinės mažumos. Net ir skaudžiaus-

siais Vilniaus krašto lietuvių persekiojimo momentais mes išlaikome visišką rimtį ir prieš lenkų tautinę mažumą nesiimame jokių represijų, jokių ekscesų, bet, priešingai, patys visados tokius išsišokimus smerkiame, nes jie žemina mūsų taurią Vilniaus kovą. Vadinasi, ir pavergtų vilniečių persekiojimo metu mes einame garbingu keliu. Tuo tarpu lenkų valdžios organai Vilniaus lietuvių organizacijas, įstaigas ir paskirus veikėjus persekioja iš pasalų. Taip pat iš pasalų, smurto ir prievartos keliu jie pagrobė net mūsų sargybinių, ramiai einantį savo pareigas, o vėliau vėl lyg yla iš maišo išlindo jų „teisingumas“. Tai žema ir negarbinga!

Mūsų tauta moka kovoti ir kurti savo ateitį svetimųjų ne padedama, bet trukdoma. Tautinio atgijimo ir nepriklausomybės kovų metais mums niekas nepadėjo. Priešingai, atsirado dar ir grobuonių, kurie iš visų pusių ir visokiais būdais stengėsi mus sugniuždyti. Bet mes laimėjome. Tada mes tikėjome savo ateitimi, o visa tauta spontaniškai veržėsi į laisvą gyvenimą: Laisvės ilgesys viską nugalėjo. Ką dabar turime, turime viską savomis rankomis, savo protu ir iš savos medžiagos sukurtą. Ar ne tą patį matome ir Vilniaus kovoje? Sulaužydami Suvalkų sutartį, lenkai ižeidė ne tik mus, bet ir visus tuos, kurie sėdėjo prie derybų stalo Suvalkuose. Ir jie nesiėmė realaus veiksmo. Bet mes buvome ir likome Vilniaus fronte. Iš čia dar kartą išplaukia išvada, kad Vilniaus kovoje mums reikia pasitikėti, pirmiausia, tik savo jėgomis.

Dabar, vadinamos ginkluotos taikos metais, mes mobilizuojame savo dvasines ir medžiagines jėgas Vilniaus kryptimi. Jos koncentruojasi kariuomenėje, šaulių sąjungoje, Vilniaus vadavimo sąjungoje, Vilniaus geležiniame fonde ir visose kitose įstaigose bei organizacijose. Šiam darbui auga visų rūšių tautos pajėgos. Greta dvasinių pajėgų, auga ir medžiaginės. Kelinti metai veikiantis Vilniaus geležinis fondas į savo rėmėjų eiles suspėjo suburti jau didelę tautos dalį. Praeis dar kiek laiko, ir nebus nė vieno tautiečio, kuris savo duoklę nebūtų atidavęs Vilniaus geležiniam fondui. Tegul fondo kapitalai nėra labai dideli, bet ne tai yra svarbiausia. Daug svarbiau, kad jam skiriama suma yra nuoširdi, su meile ir Vilniaus ilgesiu atiduota. Tokia auka stiprina mūsų tautos dvasią ir prisideda prie didžiojo visų lietuvių uždavinio įgyvendinimo. Pagaliau, visos Vilniaus darbai skiriamos jėgos ir aukos koncentruojasi ne tik Vilniaus vadavimo sąjungoje ir Vilniaus geležiniame fonde. Kiekvienos mūsų politinės, ekonominės ar kultūrinės organizacijos narys yra jau ir Vilniaus kovotojas, nes, kaip jau minėta, visiems mūsų kūrybiniams darbams vadovauja Vilniaus idėja.

Į Vilniaus žygį mūsų tauta ruošiasi visur ir visados. Ypatingai tai ryškiai iškyla spalio 9-ją dieną. Viso krašto jausmas ir protas nukrypsta į pavergtą šalį. Tos dienos 12 valandą sugaudžia patrankos ir suskamba varpai, kad pavergtiems ir kenčiantiems lietuviams perduotų mūsų sveikinimus ir juos dvasiškai sustiprintų sunkiame golgotos kelyje, o visam pasauliui dar kartą pareikštų nenumaldomą mūsų troškimą ir lietuvių tautos protesto balsą dėl padarytos kruvinos žaizdos. Drauge spalio 9 dieną mes drąsiai ir garsiai mūsų draugams ir priešams pareiškiamo, kad budime ties Vilniaus vartais ir kad Vilnius bus mūsų. Mūsų tautos atkaklus tikėjimas Vilniaus laisvės ateitimi ir teisingumo laimėjimu mūsų neapvils. Vilniaus, Trakų, Lydos, Ašmenos, Švenčionių, Suvalkų, Seinų ir kitų pavergtų sričių lietuvių kančios verčia mus dar labiau suglausti savo

J. Kucevičiaus pieš.

O mielas Vilniau!

Šviete! kaip saulė, kaip milžino raketos,
Žavingą Lietuvos žydėjimą matei tu.
O Vilniau, ar galėjai tu tada tikėtis,
Kad tavo bokštuosna klaiki naktis ateitų?..

Ar susapnavo mažutis žemės grumstas,
Kai Vytauto pulkai dainavo gatvėse,
Kad liūdesy dangus bus susidrumstęs,
Praeis garbė, kaip žydinti jaunatvė?..

Kaip miręs klevo lapas, į pašalį nublokštas,
Kenti skriaudų, pažeminimo kančią.
Mažoje lūšnoj ir bažnyčių bokštuos
Lietuvis skausmą varsto, kaip motina rožančių.

Ir kas tave pamynė, kas pažemino? —
Tai jis kaip brolis broliui ranką tiesė...
Rytojaus rytą įpuolė tavo žemėn,
Ne paviešėti, o alkanas mirties jau!

Ir auga skausmas toks didelis ir aiškus,
Užlieja kalnus ir skandina širdis.
Viena mintis po visą šalį blaškos —
Priglausti brolių ir sušildyt!

Karys, miestietis ir laukų artojas,
Su ryžtumu įaugusiu veiduose,
Tau šventą priesaiką kasdien kartoja —
Tikėki, Vilniau, tave mes išvaduosim!

Ne veltui prisiekėm dienų pavėsy
Ir laisvės ugnį nešti pažadėjome. —
O mielas Vilniau, vėl kaip saulė šviesi,
Matysi vėl žavingą žydėjimą!

Jonas Docius

grandines, dar ryžtingiau ir atkakliau įsitraukti į Vilniaus kovą ir ją vesti ligi galutinio laimėjimo.

J. Senkus

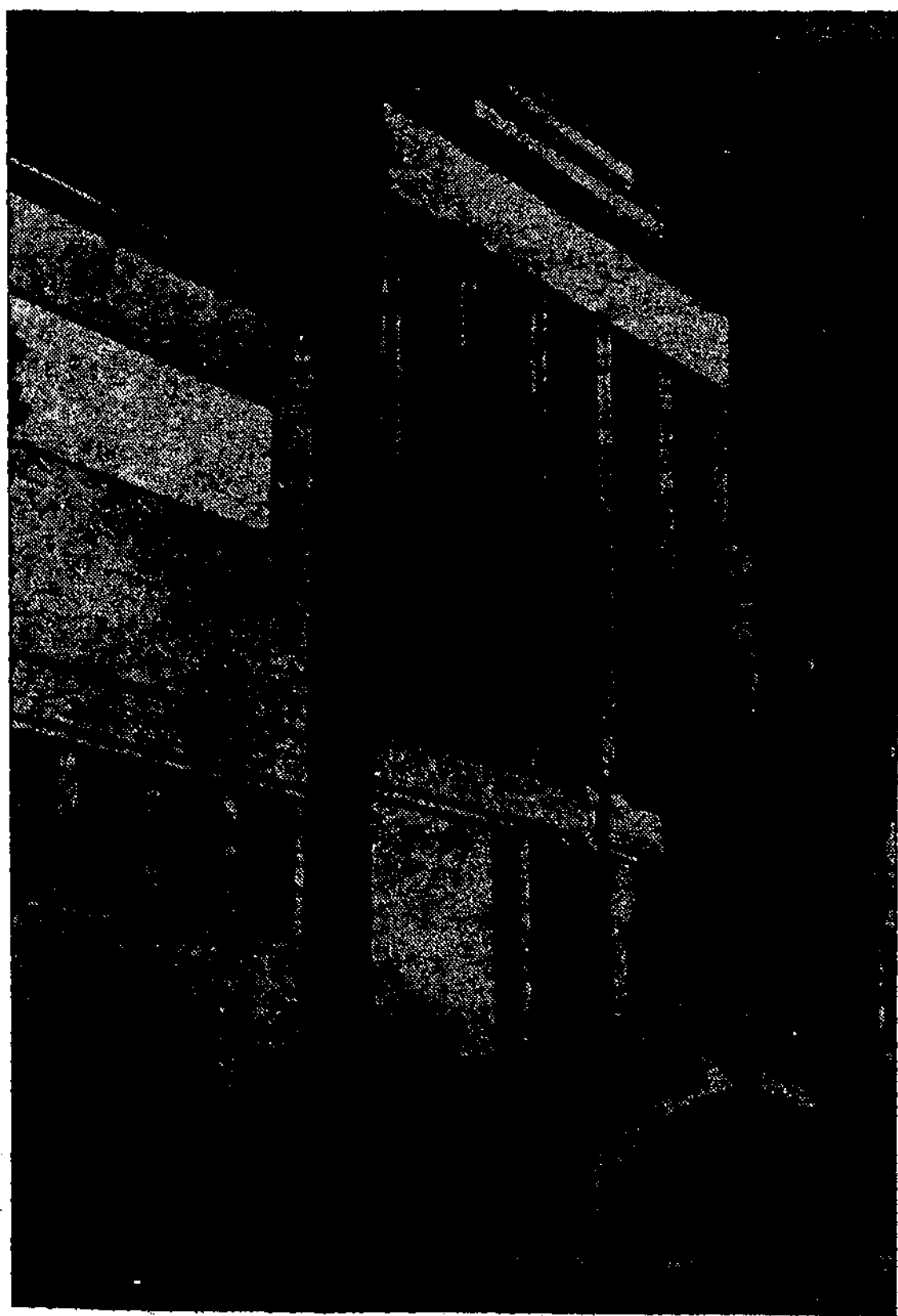
Vilnius Juozo Pilsudskio „Rytų politikos“ plane

Kokioje plotmėje bebūtų sprendžiamas Vilniaus klausimas, negalima apeiti to meto reikšmingos istorinės, besikuriančioje Lenkijos valstybėje labai įtakingos, Juozo Pilsudskio figūros. Būdamas vyriausybės priešaky ir drauge karo vadu, be to, turėdamas didelį kariuomenės pasitikėjimą, jis galėjo drįsti svajoti ir kurti imperialistinę Lenkiją. Juozo Pilsudskio, taip vadinamoji, „Rytų politika“ iš esmės skyrėsi nuo lenkų nacionaldemokratų, taip vadinamų, endekų, ideologijos. Endekų svajonė buvo sukurti vienypę, tautinę, nacionalinę, Lenkijos valstybę. Dėl to endekai siekė paprastos Rytų žemių aneksijos. Juozas Pilsudskis siekė ko kita: jis norėjo buvusios „Rzeczpospolitos“ teritorijoje, nuo Baltijos iki Juodųjų jūrų, įkurti galingą Imperiją, susidedančią iš kelių autonominių vienetų, kurių priešakyje būtų Lenkija. Šios imperijos autonomniais nariais, t. y., Lenkijos dominijomis, būtų Lietuva, Gudija ir Ukraina. Kadangi šie Juozo Pilsudskio planai Lenkijoje pritarimo turėti negalėjo, tai jis, naudodamasis ypatinga savo padėtimi ir jėga, rūpinosi sudaryti tokias objektyvines sąlygas, kad ši jo idėja išsilaikytų bent socialiniai tautinių jėgų santykiavimu, t. y., rūpinosi į savo rankas suimti kiek galima didesnius Lietuvos, Gudijos ir Ukrainos plotus su šių šalių centrais, sostinėmis — Vilniumi, Minsku ir Kijevu. Ir jeigu Varšuva, Vilnius, Minskas ir Kijevas būtų atsidūrę vienoje teritorijoje, tai jų bendrą likimą sprendžiant savaimė būtų tekę atsisakyti nuo unitarinės tautinės Lenkijos steigimo, o priimti Juozo Pilsudskio svajonę — Lenkijos Dominijų Imperiją. Šiuo planu

einant, išvada aiški: minėtas šalis pirma reikia užkariauti. Kadangi tuo metu Vilnius buvo komunistų rankose, kurie norėjo įkurti vadinamąjį Litbielą, ir kadangi Vilnijoje buvo gana stiprus lenkų elementas, kuris J. Pilsudskio „Rytų politikai“ buvo palankus, tai pirmiausia pasirinktas Vilnius. Įsivėlus į karą su rusais, būsią galima užimti Minską ir Kijevą. 1919 m. balandžio 19 d. paėmęs Vilnių, Valstybės Tarybos paskelbtą Nepriklausomos Lietuvos sostinę, Juozas Pilsudskis čia ėmė organizuoti tokią neva Lietuvą, kokią buvo numatęs jo „Rytų politikos“ planas. Tuoju, balandžio mėn. 22 d. keturiomis vietos kalbomis — lietuvių, lenkų, gudų ir žydų — Juozas Pilsudskis paskelbė „buvusiems Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos gyventojams“ manifestą, kuriame, tarp kitų, randame ir šitokių žodžių: „Ta nuolatinės vergijos padėtis, kurią aš ir pats gerai pažįstu, nes pats esu gimęs šitame neišaimingame, paties Dievo, rodos, užmirštame krašte, turi išnykti, o į jos vietą atgimti laisvė; gyventojams turi būti sugrąžinta teisė patiems laisvai ir be trukdymų pasisakyti, ko jie nori ir ko jiems reikia. Lenkijos kariuomenė, kurią aš čia atsivedžiau, kad išvytų ir čia jėgos ir prievartos viešpatavimą, kad sugriautų priešingą gyvenojų valiai tvarkas, toji kariuomenė atneša jums, jums visiems, laisvę!“

Aš noriu jums duoti galią patiems išspręsti taip, kaip jums pasirodys geriausia, tautybės ir tikėjimo klausimus, be jokio spaudimo ir jokios prievartos iš Lenkijos pusės...“ Vadinasi, Juozas Pilsudskis nepripažįsta nepriklausomos, Valstybės Tarybos įkurtos, Lietuvos, nes jeigu tai būtų pripažinęs, nebūtų šios valstybės sostinėje skelbęs valstybinio apsisprendimo principo. Tai viena. Antra, Juozo Pilsudskio „Rytų politikos“ planu einant, reikėjo neleisti, kad į Vilnių neišsiplėstų Lenkijos valstybinė valdžia, bet kad okupuotosios žemės sudarytų „savarankišką“, pačių vietos gyventojų apsisprendimu sudarytą, Juozo Pilsudskio žinioje esantį, vienetą. Tam reikalui sukombinuota „Laiikinoji Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos valdžia“, į kurią norėjo įtraukti ne tik lenkų, bet ir lietuvių ir gudų atstovų. Tačiau niekas iš lietuvių į šią kombinaciją nesidėjo, o be jų Juozas Pilsudskis pradėti nedrįso. Tada jis įsteigė Karo Vadovybės priklausomą „Vyriausią Rytų Žemių Valdybą“. Faktiškai imant ši valdyba priklausė vieno Pilsudskio valios.

Kadangi karas su rusais sekėsi, tai 1920 m. Pilsudskiui pavyko užimti ir Gudų sostinę Minską, ir ukrainiečių vadui Petliurai padedant, Ukrainiečių sostinę Kijevą. Atrodė, kad Juozo Pilsudskio „Rytų politikos“ planas tuoj bus realizuotas iki galo. Tačiau likimas lėmė kitaip: raudonoji armija sumušė lenkus, išvyjo iš Kijevo, iš Minsko ir 1920 m. liepos pradžioje pasiekė Lietuvos Rytų teritoriją. Kaip tik tuo metu tarp Lietuvos ir Sovietų baigėsi taikos derybos ir 1920 m. liepos m. 12 d. buvo pasirašyta Maskvos Taikos sutartis. Tą sutartimi Vilnių Sovietai pripažino Lietuvai. Dviem dienom praėjus po taikos sutarties pasirašymo, Sovietų kariuomenė, vydama lenkus, liepos 14 d. užėmė Vilnių. Dėl sąmoningo lenkų kariuomenės manevro lietuvių kariuomenė į Vilnių teįžengė tik liepos 15 d. Su rusais susitarus, rugpiūčio 25 d. Vilnius perėjo į Lietuvos valdžios rankas. Bet kaip tik tuo laiku ėmė sektis lenkams: sumušta sovietų kariuomenė ėmė

Iš V. D. Karo Muziejaus fasado P. Babicko nuotr.

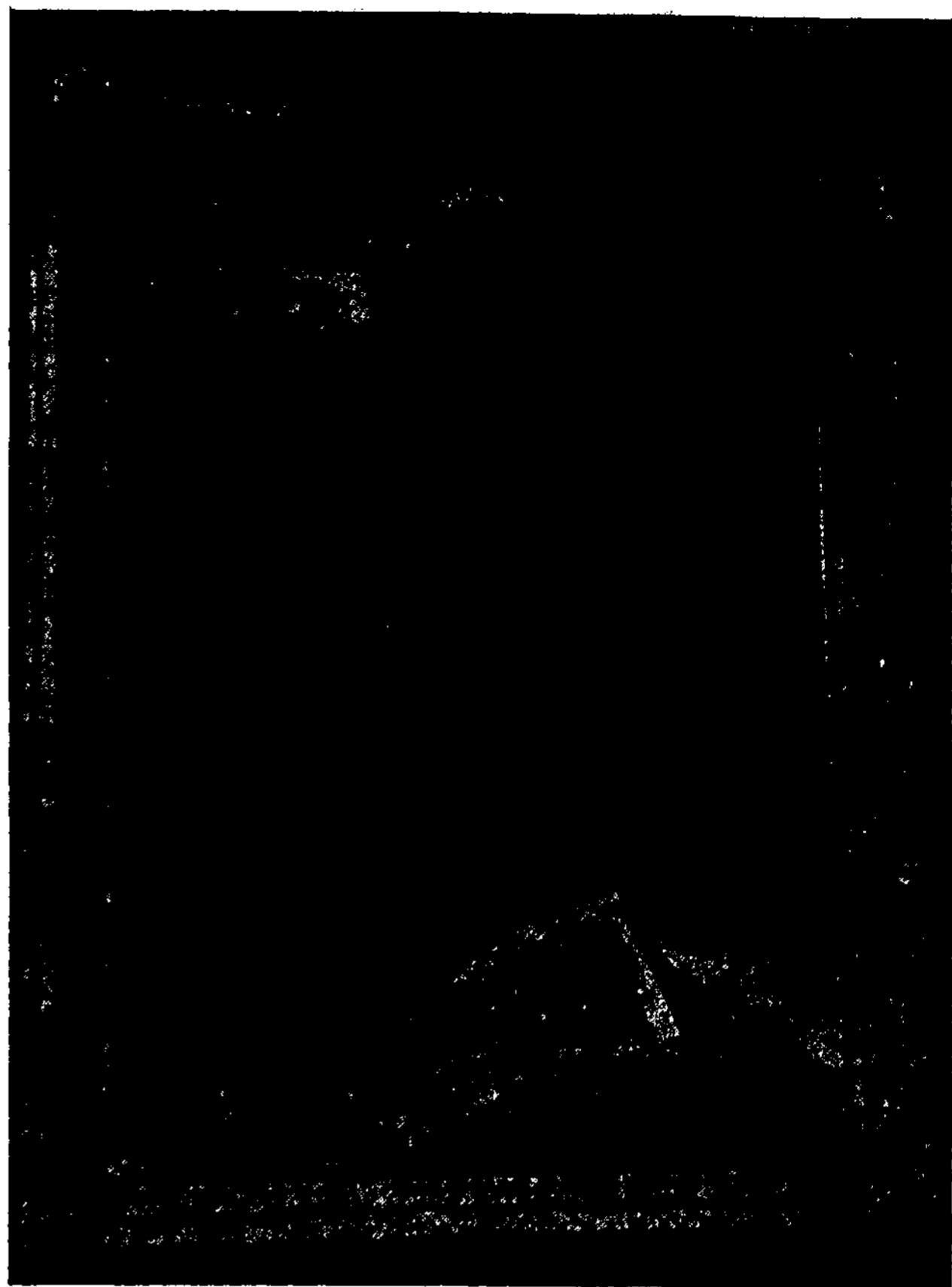
trauktis. Lenkai, prieję Lietuvos sieną, panorą paimti tas žemes, kurias anksčiau buvo užėmę, ypač dėlto, kad Nepriklausomos Lietuvos valstybės jie nebuvo pripažinę ir dabar nepripažino. Dėl to prasidėjo tiesioginės lietuvių — lenkų kovos. Ieškota kelių tartis. Tuomet įsikišo Tautų Sąjunga tarpininkauti deryboms ir vietos santykiams sekti sudarė tam tikrą komitetą. Derybos prasidėjo Suv. Kalvarijoje, o vėliau persikėlė į Suvalkus, kur ir buvo 1920 m. spalio 7 d. pasirašyta garsioji Suvalkų sutartis. Šiaja sutartimi nebuvo nustatyta Lietuvos ir Lenkijos valstybių siena, bet tik laikinė demarkacijos linija skirianti lenkų kariuomenės faktiškai okupuotas žemes, nuo lietuvių kariuomenės žinioje esančių žemių.

Suvalkų sutarties pirmasis straipsnis „Dėl demarkacijos linijos“ nustatė šitokią demarkacijos liniją tarp Lietuvos ir Lenkijos kariuomenių; Rytų Prūsų siena — Juodosios Ančios ir Nemuno santaka — Nemunas iki Gravės intako — Gravės upelio ir Merkinės Ratnyčios plento sankryža — Skroblio ir Merkio santaka — Merkys iki Derežnicos intako — Derežnicos upelis, kuris perkerta Vilniaus — Varėnos geležinkelį maždaug 2 km į šiaurės rytus nuo Varėnos stoties, — Barteliai — Kinčiai — Naujadvaris — Eišiškė — Paditvė — Gorodenka — Bastūnų stotis. Kadangi Varėnos stotis liko lenkų pusėje, tai sutarties trečiuoju straipsniu lenkų vyriausybė apsiėmė be kliūčių leisti per Varėnos stotį iš Vilniaus Alytaus linkui ir atgal visus Lietuvių traukinius, išskyrus su tam tikrais rezervais kariuomenės transportavimą. Suvalkų sutartis Lietuvai reiškė didelį teisiškai politinį laimėjimą, kuriuo Lietuva visą laiką ir remiasi vesdama Vilniaus bylą.

Suvalkų sutarties pasirašymas reiškė Juozo Pilsudskio „Rytų politikos“ žlugimą ir endekų siekiamąjo idealo laimėjimą. Šiuo momentu Lenkijos vyriausybė jau vedė taikos derybas ir su Sovietais.

Nebegalėdamas veikti tiesioginiai ir nenorėdamas galutinai palaidoti savo „Rytų politikos“ plano, Juozas Pilsudskis suprojektavo inscenizuoti „vietinių sukilimus“ Vilniuje, Minske ir Kijeve. „Sukilimus“ turėjo padaryti ir įkurti minėtąsias „dominijas“ Kijeve — Petliura, Minske — Bulak-Balachovičius ir Vilniuje — generolas Želigovskis. Tačiau nei Petliurai nei Balachovičiui nepasisekė, rusai juos greitai sudorojo, tik vienas Želigovskis, kurio vadovaujamoje „sukilėlių“ armijoje, iš tikrųjų, dalyvavo ir Lietuvos lenkų emigrantų būreliai, netikėtai puolęs lietuvius spalio 9 d. Vilnių užėmė. Taigi, formaliai perstatyta, kad Želigovskio žygis su Lenkija nieko bendra neturįs, tai yra vilniečių žygis, vilniečių, kurie su kauniečių lietuvių kuriamąja Lietuva nesutinką, nenorį kauniečių užimamos hegemonijos ir p. Dėlto čia įkursią „Vidurinę Lietuvą“ (Litwa Srodkowa). „Rytų Lietuvai“, matyti, dar rezervuota vietos. J. Pilsudskio iš anksto nustatytu planu „Vidurinės Lietuvos“ vyriausybė pavadinta „Laikinoji Valdandžioji Komisija“, kurios priešaky pastatytas vilnietis V. Abramavičius. Į vyriausybę įeinančių lietuvių rasti nepavyko.

Tuoju numatyta, kad valstybinį „Vidurinės Lietuvos“ likimą turės išspręsti jos demokratinis Steigiamaasis Seimas, o Lenkija paskelbė, kad ji, gerbdama tautų laisvo apsisprendimo teisę, niekam neleis „laisvo vilniečių apsisprendimo“ trukdyti. Žinoma, toks užsiangažavimas buvo tiesioginiai nukreiptas prieš Lietuvą. Ir Lietuva šią kombinaciją aiškiausiai suprato, todėl į jokias derybas su vad. „Vidurinės Lietuvos“ vyriausybe nemanė įsileisti.

„Pavergtoji Vilnija“ Jackevičaitės pav. V. D. Karo Muziejuje Vyt. Gavėno nuotr.

Byla persikėlė Tautų Sąjungon. Spalio pabaigoje Tautų Sąjunga buvo nustačiusi, kad Želigovskio okupuotojo krašto valstybinį įjungimą į Lietuvą ar Lenkiją turi išspręsti plebiscitas. Tačiau atsiradus daug kliūčių Tautų Sąjunga nuo plebiscito atsisakė, bet Vilniaus ir ginčytinų žemių klausimą išspręsti pavedė tiesioginėms deryboms, Belgų užsienių reikalų ministeriui Hymansui tarpininkaujant ir pirmininkaujant. Kadangi karo veiksmai tarp Lietuvos ir Želigovskio vadovaujamos Lenkų kariuomenės, Chardigny komisijos pastangomis, buvo nutraukti lapkričio m. 29 d., tai nuo to laiko Vilniaus ir okupuotosios Lietuvos byla persikėlė į diplomatijos kovų sferą, apie kurią šio rašinio rėmuose jau nebekalbėsime.

Juozo Pilsudskio svajojamasis „Rytų politikos“ planas žlugo. Lenkijos ir Sovietų Rygos taikos sutartimi 1920 m. spalio 12 d. Lenkijai teko Ukrainos ir Gudijos pakraščiai, kokių norėjo endekai, aneksionistinės politikos šalininkai, tautinės ir vieningos Lenkijos valstybės kūrėjai, o Vilniuje Želigovskis paskyrė rinkimus į Vilniaus Seimą 1922 m. sausio 8 d. Kadangi rinkimuose nedalyvavo nei lietuviai nei gudai, tai į Seimą buvo išrinkti vieni lenkai. Laimėjo nacionalistai, endekai ir k. artimos rovės. Žinoma, toks „Seimas“ jau be kliūčių 1922 m. vasario 20 d. nutarė įjungti Vilniaus kraštą į Lenkiją. Šiuo nutarimu pasiremdamas Lenkijos valstybės Seimas nutarė įjungti Vilniją į Lenkiją.

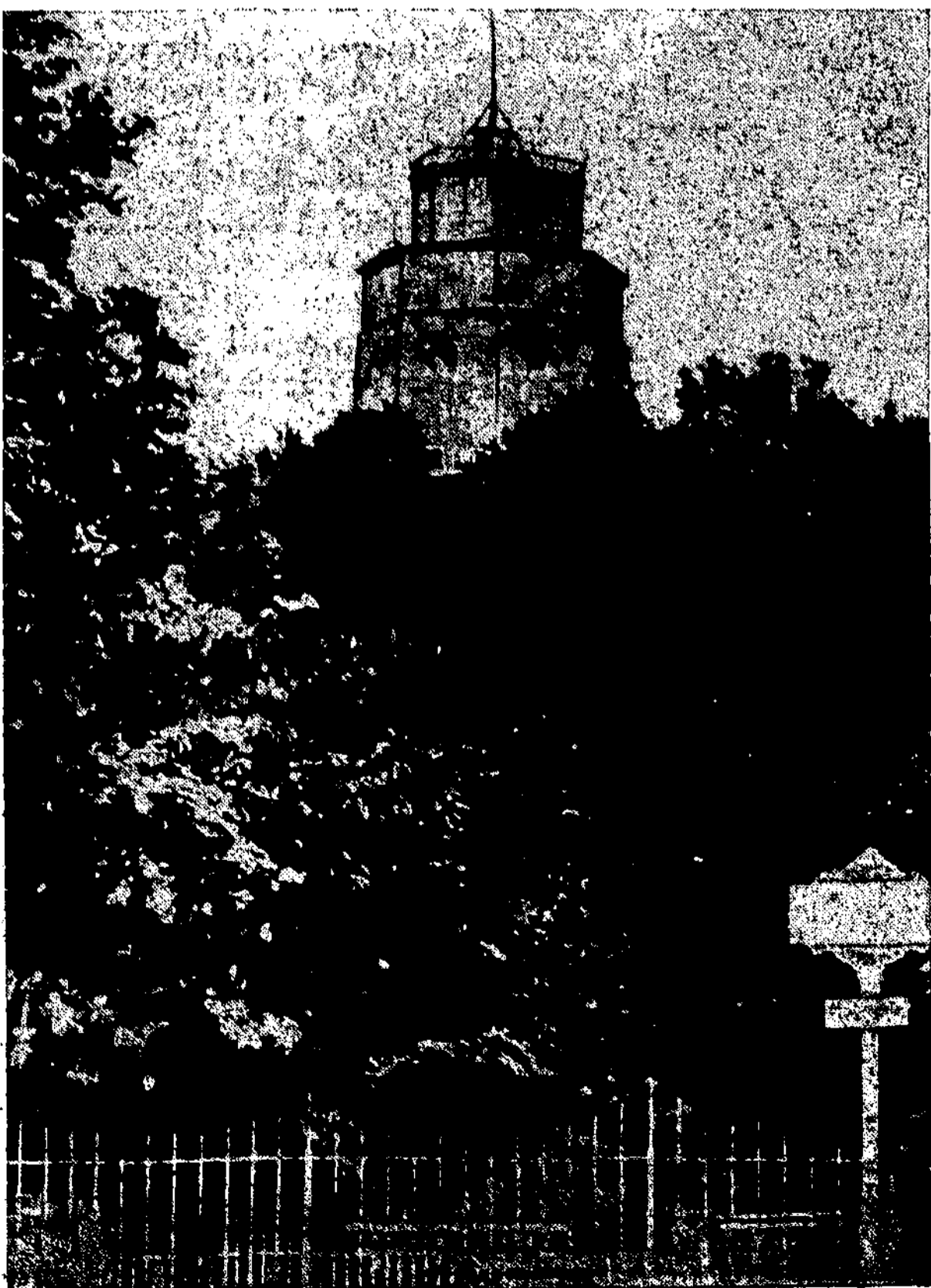
Taip žlugo Juozo Pilsudskio, Lietuvos emigranto, save dažnai lietuviu vadinusio, „Rytų politikos“ planas, skaudžių žaizdų įrežęs į visos Lietuvos kūną ir į visų šiuos įvykius žinančių ir žinosiančiųjų lietuvių širdis.

K. P.

Vilniaus lietuvių konferencija

Rugsėjo mėnesį suėjo 20 metų, kai buvo sušaukta Vilniaus lietuvių konferencija. Tai buvo svarbus politinis įvykis, kuris nustatė gaires ir padėjo pagrindus tolimesniam konkrečiam mūsų valstybės nepriklausomybės atgavimo darbui. Dėl to Vilniaus lietuvių konferencija mūsų tautos istorijoje randa sau vieną garbingiausių vietų. Norėdami suprasti konferencijos reikšmę ir jos uždavinius, turime prisiminti sąlygas, kuriomis ji buvo sušaukta.

Konkreči mūsų valstybės nepriklausomybės atstatymo viltis iškilo jau su pirmaisiais didžiojo karo šūviais. Tuo metu Rusijos vyriausiojo karo vado paskelbtas atsisaukimas į lenkų tautą, mūsų nepriklausomybės viltį dar labiau sustiprino, tačiau drauge jis ir iškėlė reikalą aktingiau susirūpinti lietuvių tautos politine ateitimi. Visas svarbiausias lietuvių tautinis darbas tada sukosi Vilniuje. O to darbo, iš tiesų, buvo labai daug, nes Vilnių buvo užplūdę iš viso krašto karo tremtiniai, palikę be pastogių ir pragyvenimo šaltinių. Reikėjo organizacijos, kuri galėtų šiais karo tremtiniais rūpintis ir juos globoti. Netrukus įsisteigė nukentėjusiems dėl karo šelpti komitetas, kuris gana greitai išplėtė savo veikimą. Tik komitetas neilgai vieningai dirbo. 1915 metais, vokiečiams artinantis prie Vilniaus, viena komiteto dalis su pirmininku M. Yču išsikėlė į Rusiją, o antroji dalis su vicepirmininku A. Smetona paliko ir toliau Vilniuje. Vokiečiams paėmus Vilnių, komitetas buvo jau stambi organizacija, apie kurią grupavosi nemaža labdarybės ir kultūros įstaigų. Po kurio laiko komitetas savo veikimą pradėjo varyti jau dviem kryp-

Gedimino pilis Vilniuje

tim — labdarybės ir politinė. Tokiu būdu, mūsų tautos politinio gyvenimo vairas perėjo į komiteto rankas.

1917 metais vokiečiai buvo jau užėmę ne tik mūsų kraštą, bet jų okupacijos ribos siekė toli į šiaurę ir į pietus. Okupantai tvirtai tikėjo, kad jų užimti kraštai vienu ar kitu būdu bus visam laikui prijungti prie Vokietijos. Norėdami sudaryti geresnį išpūdį, vokiečiai stengėsi užimtuose kraštuose suorganizuoti tam tikras, žinoma, sau palankias tarybas, kurios krašto gyventojų vardu deklaruotų savo susirišimą su Vokietija. Reikia pasakyti, kad kai kur, pav., Kurše, vokiečiams panašios kombinacijos dalinai pavyko. Jie manė, kad savo planus įgyvendins ir Lietuvoje. Ir čia jie pirmiausia rūpinosi sudaryti tam tikrą tarybą. Vokiečiai kreipėsi į arkivyskupą Pr. Karevičių, paskui — į dr. J. Basanavičių ir A. Smetoną, prašydami nurodyti lietuvių kandidatus į būsimą tarybą. Bet mūsų veikėjai, matydami vokiečių tikslus, lietuvius kandidatus į tarybą nurodyti griežtai atsisakė, drauge tvirtai pareikšdami, kad mūsų krašto politinę ateitį gali nustatyti tik Vilniuje sušaukta lietuvių konferencija.

Iš pradžių vokiečiai apie tokios konferencijos sušaukimą nenorėjo nė girdėti, bet, pagaliau, po ilgų derybų leido sudaryti konferencijai šaukti organizacinį komitetą. Šio komiteto posėdis įvyko Vilniuje 1917 m. rugpiūčio 1—4 d. Jame dalyvavo 21 asmuo — 4 iš Vilniaus ir 17 iš kitų krašto dalių. Organizacinis komitetas, apsvartęs susidariusią padėtį, priėmė kelis nutarimus politikos klausimais ir pabrėžė, kad reikalinga sudaryti Tautos Tarybą, kuriai išrinkti šauktina konferencija. Į konferenciją kviestini „dori, sąmoningi, tvirto nusistatymo ir inteligentiški lietuviai visų luomų ir politinių nusistatymų, ne jaunesni 25 metų amžiaus“. Iš to aišku, kad rinkimai į konferenciją neįvyko, ji buvo kviestinė, nes vokiečiai rinkimų neleido, aiškindamiesi, jog karo metu tai esą nepatogu.

Vilniaus lietuvių konferencija įvyko 1917 m. rugsėjo 18—22 d. Į ją buvo pakviesti 264 asmenys, bet atvyko 214, nes kiti dėl įvairių kliūčių konferencijoje dalyvauti negalėjo. Konferencijos pirmininku buvo išrinktas dabartinis Respublikos Prezidentas Antanas Smetona, o garbės pirmininku — dr. Jonas Basanavičius. Konferencija buvo visiškai uždara ir joje nė vienas okupacinės valdžios atstovas nedalyvavo. Dėl to konferencijos dalyviai joje galėjo plačiai ir atvirai išsikalbėti visais rūpimais klausimais. Tuo metu, kaip žinoma, mūsų krašto gyventojus ypatingai slėgė rekvizicijos ir kiti okupacinės valdžios sudaryti sunkumai. Taigi, kaip opūs klausimai, pirmuosiuose konferencijos posėdžiuose jie ir buvo aptarti. Visi dalyviai buvo griežtai nusistatę prieš vokiečių veiksmus ir dėl to konferencijoje visą laiką vyravo vokiečiams labai nepalanki nuotaika. Žinoma, visos bėdos ir vargai, sukelti okupacijos, konferencijoje buvo tik antraeilium dalyku. Svarbiausias reikalas buvo pasikeisti nuomonėmis politiniais klausimais ir aptarti Lietuvos tolimesnę ateitį. Visi šie svarbūs reikalai užėmė daugiausia laiko ir sukėlė gyvų bei karštų diskusijų, nors visų konferencijos dalyvių mintys grupavosi apie krašto nepriklausomybės atgavimą. Po ilgų diskusijų konferencija priėmė tokį labai svarbų nutarimą:

— Kad Lietuva galėtų laisvai plėtotis, turi būti sukurta nepriklausoma Lietuvos valstybė, demokrati-

Ekonominė Vilniaus reikšmė

Netekdama Vilniaus, Lietuva yra nustojusi ne tik savo istorinės sostinės, bet ir žymiausio ekonominio centro. „Valstybės organizme sostinė atlieka mąstančios galvos funkcijas. Sienas galima prilyginti raumenų audeklui, kur koncentruojasi pajėga. Susisiekimo keliai tai nervų tinklas, kurs perduoda muskulams galvos diriguojančią valią. Sostinė tai didžiausias sandėlis dvasinių ir materialinių jėgų ir turtų, tai kartu ir tautos širdis, kur gyviausiai tvaksi jos kūrybinio pajėgumo pulsas. Sostinės evoliucija eina labai sudėtingu ritmu. Ją ugdo mišrios priežastys: keliai, prekyba, pramonė, bendroji krašto gerovė, kultūrinių įstaigų koncentracija ir t. t. Iš sostinės, kaip iš vortinklio vidurio, į visas puses eina tankus kelių tinklas ir suriša su savimi visą šalį“. (Dr. K. Pakštas. Baltijos Respublikų Politinė Geografija. 160 psl.).

Taigi, ir sostinės apibūdinimas pabrėžia, kad charakteringas jos pažymys yra tas, kad sostinė yra ir ekonominis krašto centras. Vilnius Lietuvai kaip tik ir buvo toks ekonominis centras.

Vilnius, turėdamas apie 10% visos Lietuvos gyventojų, buvo didelis vartojimo centras. Kadangi vartojimas sudaro gamybos tikslą, tai suprantama, kad Vilnius skatino įvairią gamybą pačiame Vilniuje ir apylinkėse. Vilniaus kraštui dėl blogų žemių esant neturtingam, į Vilnių plaukė žemės ūkio produktai iš viso krašto. Vadinasi, Vilnius buvo gera rinka plačiausios apylinkės ir didelės Lietuvos dalies žemės ūkio produktams. Kad būtų aiškiau mūsų jaunajai kartai, priminsiu vieno senesnės kartos lietuvių ūkininko, gyvenančio Vievio apylinkėje, netoli demarkacijos linijos, vieną kartą vakare, žiūrint į Vilniaus elektros šviesos į dangų metamą pašvaistę, man pasakytus žodžius: „Mums reikia Vilniaus — Vilnius iš mūsų viską nupirkdavo, Vilnius viską suvalgydavo. Ką tik nuveždavome — viskas kaip į pragarą!“.

niais principais sutvarkyta, prisilaikant etnografinių sienų, su ekonomijos reikalaujamais korektyvais. Jeigu Vokietija sutiktų dar prieš Taikos konferenciją paskelbti Lietuvos valstybę ir pačioje konferencijoje paremti Lietuvos reikalus, tai Lietuvių Konferencija, turėdama galvoje, kad Lietuvos interesai normalinėse taikos sąlygose yra pasvirę ne tiek į rytus ir ne tiek į pietus, kiek į vakarus, pripažįsta galimu sueiti būsimai Lietuvos valstybei, nepakenkiant savarankiškam jos plėtojimuisi, į tam tikrus santykius su Vokietija.

Rezoliucija, kaip matoma, suredaguota labai atsargiai, nes konferencijos dalyviai, nors visi buvo nusistatę prieš vokiečių okupacinę valdžią, numatė, kad su ja dar reikės vesti gana sunkias derybas. Vėliau taip ir buvo. Konferencijos dalyviai paminėtą rezoliuciją priėmė vienbalsiai, tuo pareikšdami vieningą nusistatymą dėl tolimesnio mūsų krašto politinio likimo ir parodydami didelį lietuvių tautos politinį subrendimą nepriklausomam gyvenimui. Konferencijai teko dar ir antras svarbus uždavinys — išrinkti Lietuvos Tarybą iš 20 asmenų su kooptacijos teise ir rezervavimu 5—6 vietų tautinėmis mažumoms. Vėliau Taryba šia savo teise pasinaudojo. Į Lietuvos Tarybą buvo išrinkti: dr. J. Basanavičius, A. Smetona, S. Banaitis, K. Bizauskas, Pr. Dovydaitis, M. Biržiška, P. Klimas, kun. J. Petrusis, kun. V. Mironas, A. Malinauskas, St. Kai-

Vilnius, suvartodamas krašto žemės ūkio produktus, kraštui duodavo pramonės gaminių. Be daugybės įvairių rūšių mažų įmonių, buvo ypač didelis medžio apdirbimo įmonės, geležies fabrikai ir k.

Vilnius, būdamas ir vartotojas ir gamintojas, savime buvo ir vidaus prekybos centras. Vilniuje spietėsi didžiausių firmų centrai, o jų skyrių ir agentūrų tinklas buvo apraizgęs visą Lietuvos žemę. Ne tik vidaus prekybos centras buvo Vilnius, bet per Vilniųėjo ir didesnioji dalis Lietuvos eksporto.

Kur eina gamyba, vystosi pramonė ir prekyba, ten paprastai koncentruojasi kapitalas ir darbo jėga. Vilniuje buvo įsisteigusios daug bankų ir įvairių finansinių įstaigų, kuriose vyko labai gyva pinigų cirkuliacija ir tuo gaivino visos Lietuvos ekonominę kūną. Į Vilnių eidavo mūsų kaimo išaugintos darbo jėgos perteklius ir ten rasdavo darbo ir pragyvenimo šaltinių.

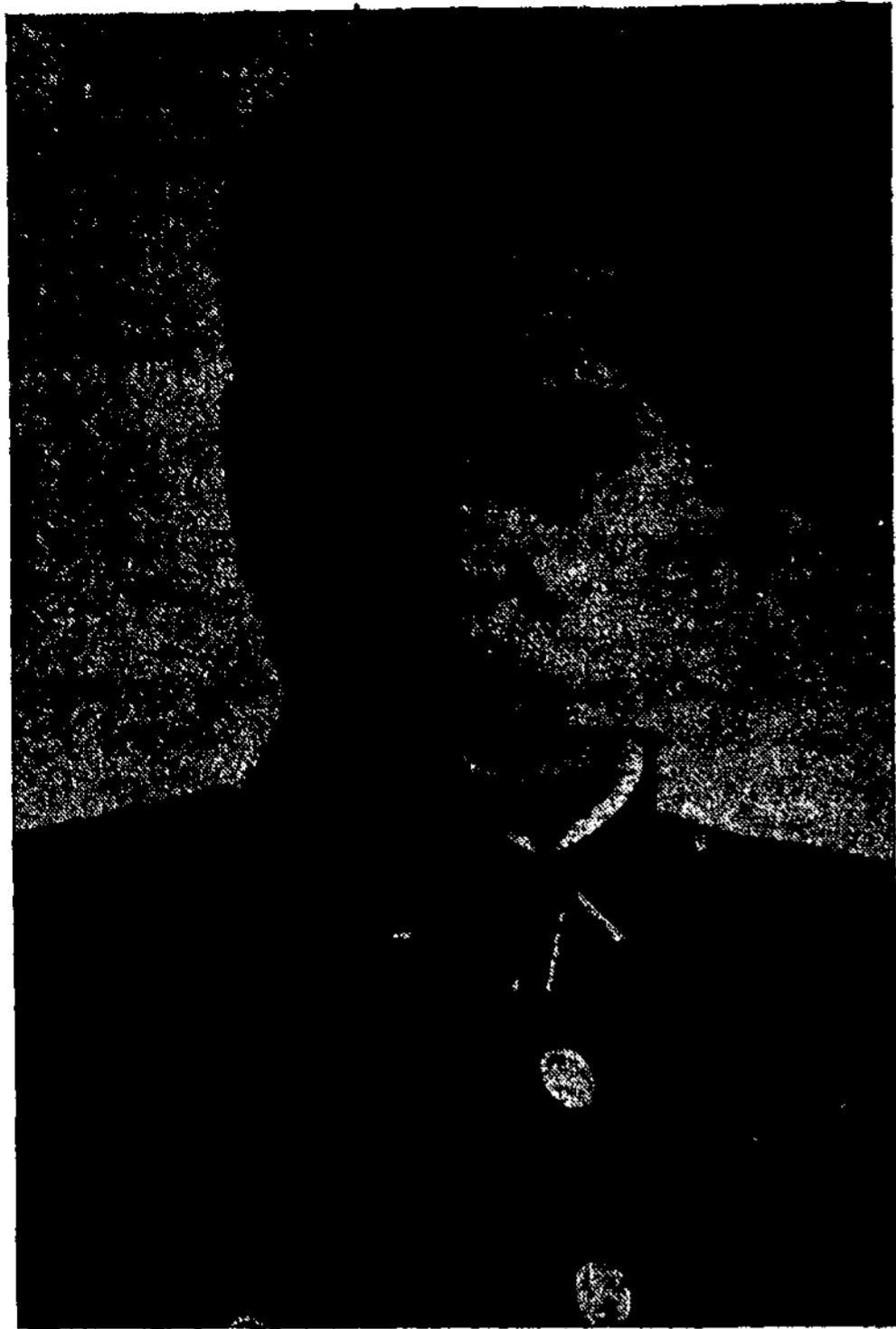
Taigi, kaip matome, Vilniaus ekonominė galia išaugo visos Lietuvos sultimis. Apytikriais išskaičiavimais, Vilnius prieš Didįjį Karą darė apie 1/2 visos Lietuvos pinigines apyvartos. Savime suprantama, kad tokios apyvartos dalies išbraukimas iš Lietuvos ūkio yra labai skaudi operacija.

Nei ekonominis nei kultūrinis santykiavimas neįmanomas be gero, specialiai pritaikyto susisiekimo. Vilnius kaip tik jau gilioje senovėje buvo susisiekimo centras, jungęs Europos Rytus, Pietryčius ir Pietus su Pabaltiju ir net su Skandinavija. Iš Vilniausėjo 6 geležinkeliai į visas Lietuvos puses, sudarydami vieningą tinklą. Tomis pačiomis kryptimis ir tomis, kur nebuvo geležinkelių, buvo išvesti geri vieškeliai: į Ašmeną, Ukmergę, Uteną ir k. Visas kelių tinklas buvo prisitaikęs prie geležinkelių, vedusių į Vilnių. Tuo tarpu dabar dideli Laisvosios Lietuvos plotai ekonomiškai labai kenčia, nebegalėdami savo keliais pasiekti artimiausio geležinkelio, likusio 3—5 km už demarka-

rys, kun. J. Staugaitis, kan. K. Šaulys, S. Smilgevičius, J. Šernas, dr. J. Šaulys, J. Vileišis, J. Vailokaitis, S. Narutavičius ir A. Stulginskis. Taigi, į Tarybą buvo išrinkti žmonės, plačiai žinomi lietuvių politiniame ir visuomeniniame gyvenime, turintieji pasitikėjimą krašto gyventojų sluoksniuose ir įgalintieji kurti krašto ateitį.

Vilniaus lietuvių konferencijos darbai Tarybos išrinkimu ir pasibaigė. Taryba tuojau pradėjo vykdyti kai kuriuos konferencijos nutarimus, tik, žinoma, kurį laiką ji ne daug ką galėjo padaryti, nes vokiečiai į ją žiūrėjo, kaip į patariamąjį organą prie okupacinės valdžios, tuo tarpu Taryba stengėsi veikti kaip tikra krašto šeimininkė. Nežiūrėdama susidarantių sunkumų, kurie daug kartų griovė Tarybos darbus, ji visą laiką tvirtaiėjo prie užsibrėžto tikslo ir jį laimingai pasiekė, 1918 m. vasario 16 d. paskelbdama Lietuvos nepriklausomybę. Vilnius, kuriame įvyko lietuvių konferencija, kuriame gimė Lietuvos laisvės žodis ir kuriame jis tapo kūnu, nepriklausomybės paskelbimo akte pažymėtas kaip Lietuvos sostinė. Deja, klastingas pietų kaimynas jau pirmomis nepriklausomo gyvenimo dienomis jį iš mūsų išplėšė ir ligi šio laiko Vilnių, drauge su visu pavergtu kraštu, sau šventvagiškai savinasi.

Naujas Lietuvos karo atašė Baltijos valstybėms

Gen št. plk. ltn. Povilas Meškauskas

Nauju Lietuvos karo atašė Baltijos valstybėms paskirtas gen. št. plk. ltn. Povilas Meškauskas. Naujasis karo atašė gen. št. plk. ltn. Meškauskas gimė 1900 m. vasario 16 d. Panevėžyje. Į Lietuvos kariuomenę įstojo savanoriu 1919 m. sausio 13 d. Baigė Karo Mokyklos I laidą ir į pirmąjį karininko laipsnį buvo pakeltas 1919 m. liepos 6 d. 1921—1922 metais mokėsi ir baigė aukštuosius karininkų kursus, 1923—1925 m. artilerijos kursus, 1925—1927 m. — baigė artilerijos mokyklą Fontainebleau, Prancūzijoje, ir 1935—1937 metais mokėsi ir baigė karo akademią Briuselyje, Belgijoje.

Dalyvavo kovose su bolševikais — rusais ir lenkais, tarnaudamas artilerijos dalyse, kur paskiausiai

buvo artilerijos grupės vadu. Už karo žygius apdovanojtas Vyčio Kryžiaus 5 laipsnio ordenu ir Savanorių medaliu, o už nuopelnus Lietuvai — D. L. K. Gedimino 4 laipsnio ordinu ir Lietuvos Nepriklausomybės medaliu.

Naujasis karo atašė plk. ltn. Meškauskas jau išvyko į Rygą, nuolatinę savo rezidavimo vietą.

Italų laikraštis apie Lietuvą

Italų laikraštis „Corriere Diplomatico e Consolare“ savo paskutiniame numeryje paskelbė straipsnį „Lietuva po 20 metų nepriklausomybės“, kuriame duodama trumpa mūsų praeities apžvalga ir labai palankiai atsiliepiama apie Lietuvos padarytą pažangą per paskutiniuosius 20 metų. Pažymėjęs, kad „šiandien Lietuva yra puikiai tvarkoma valstybė politiškai, ekonomiškai ir finansiškai“ ir kad tuo būdu „jos nepriklausomybės atgavimas yra visiškai pateisinamas“, laikraštis toliau rašo:

„Ministerio pirmininko J. Tūbelio, kuris ypatingai kreipia dėmesį į ekonominius bei finansinius klausimus, rūpestingai vadovaujama Lietuva pasiekė sėkmingos biudžeto pusiausvyros. Litas išsilaikė tvirtas prieš visus svyravimus, kurie paskutiniaisiais metais pasireiškė Europoje; Lietuvos valiuta yra laikoma viena iš sveikiausių mūsų žemynė“.

Toliau plačiau kalbama apie Lietuvos žemės reformą, apie vyriausybės ekonominę politiką, užsienių politiką ir t.t.

„Lietuvių Balsas“ Spalių 9-sios proga

Latvijos lietuvių visuomeninio ir kultūrinio gyvenimo savaitraštis „Lietuvių Balsas“ (49 nr.) rašo:

— Spalių devintojo — Vilniaus pagrobimo diena — Lenkijoje ir Lietuvoje kasmet minima, tačiau kitokiais jausmais ir tikslais. Lenkai tą dieną džiūgauja, kad jie, pasinaudodami jėgos persvara, 1920 metų spalio mėn. 9 dieną — pagrobė Lietuvos sostinę Vilnių su dideliu Lietuvos žemių plotu. Tą pačią dieną Lietuvoje susikaupia liūdni atsiminimai apie brangiosios sostinės netekimą ir keliamas ryžtingumas anksčiau ar vėliau, vienokiu ar kitokiu būdu, atvaduoti Gedimino miestą.

Šiemet lenkai, tarp kitų iškilmių, Vilniuje numatė suruošti spalio mėn. 9 dieną tarpvalstybines futbolo rungtynes tarp Lenkijos ir Latvijos. Tačiau latviai atsakė tą dieną rungtynėse dalyvauti ir pareikalavo, kad lenkai rungtynėms skirtų kitą laiką. Latviai lenkams nurodė, kad jiems nepatogu rungtynėse dalyvauti kaip tikrai Vilniaus pagrobimo dieną. Jeigu lenkai neskirs rungtynėms kito laiko, tai latviai atsisako Latvijos Lenkijos tarpvalstybinėse futbolo rungtynėse dalyvauti. Latvių šitoks draugiškas broliškas elgesys Lietuvos visuomenėje padarė labai gero įspūdžio.

cijos linijos. Tokių plotų randame visose pademarklinio apskrityse: Zarasų, Utenos, Ukmergės, Trakų, Alytaus ir k.

Demarkacijos linija, dirbtinai perpiovusi Lietuvos kelių tinklą, padarė didelę ekonominę nuoskaudą ne tik tiems artimiesiems plotams, kurie tiesioginiai nebegali pasinaudoti savo kelių tinklu, bet ir visai Lietuvai, nes prie kelių tinklo buvo priderintas ūkis, ir pačiai sostinei — Vilniui.

Dar tenką nurodyti Lietuvos, kaip tranzito šalies, ypatingą būklę. Jos ekonominis kraujas turi tekėti iš žemyno į jūrą ir atvirkščiai šia kryptimi: Klaipėda, Kaunas, Vilnius, Minskas ir t. t. Ypatingai ekonominiams sumetimais yra labai svarbu, kad visi trys šio kelio mazgai — Vilnius, Kaunas ir Klaipėda — nebūtų kelių mažų sričių centrai, bet būtų vieno ekonominio ir politinio kūno rankose, nes Vilnius — didžiausias Lietuvos geležinkelių mazgas, Kaunas — svarbiausias

upių navigacijos centras ir Klaipėda — vartai į platų pasaulį. Vieno šių centrų — Vilniaus su plačia sritimi Lietuvos ekonominis ir politinis kūnas yra nustojęs. Dėl šito kenčia ne tik Laisvoji Lietuva, bet ypač skursta ir merdi Vilnius. Atplėštas nuo savo natūralaus ekonominio kūno, atsidūręs tolimiausiame Lenkijos pakraštyje ir uždarytas neturtingame izoliuotame koridoriuje, Vilnius iš lengvo, bet labai pastoviai, silpsta ir merdi.

Jau 17 metų, kaip tarp Laisvosios Lietuvos ir Vilnijos jokių legalių ekonominių santykių nėra: surūdijo geležinkelių bėgiai, užžėlė vieškeliai, sustojo prekyba ir visoks judėjimas. O Vilnius vis merdi.

Lietuva, kada gi bus iš Tavo kūno pašalintas kavalijas, skiriamas ir marinas brangiausiąją Tavo kūno dalį. Tavo sostinę — Vilnių?!

A. Ž-tis.

Persirengę moteriškai, nugalėjo priešą

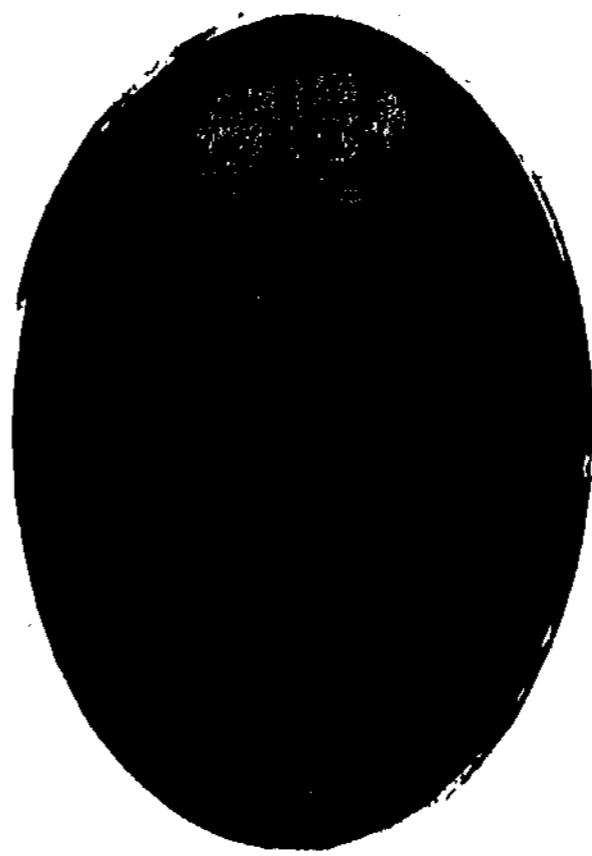
Grand. Povilas Kepalas gimė 1901 m. rugpiūčio mėn. 18 d., Panevėžio apskr., Šimonių valsč., Šilagalių km. Kariuomenės pastoro savanoriu 1919 m. gegužės mėn. 26 d. Tarnavo I pėst. Didž. Liet. Kunig. Gedimino pulk. 5 kuop. ir 10 pėst. pulk. 2 kulkosvaidžių kuop.

1919 m. pavasarį Anykščiuose bolševikai kvietė vietos jaunimą stoti į jų teroristinės kariuomenės būrius, siūlydami geras algas, drabužius ir ginklus. Tačiau savanorių, išskyrus vieną vietos išgamą lenką, neatsirado. Tik pastarąjį vieną tesuviliojo gražūs bolševikų pažadai. Bolševikai, turėdami vieną parsidavėlį iš vietos gyventojų, jį panaudojo daugiau suieškoti ir patraukti vietos jaunimo į savo eiles. Tuo laiku Povilas Kepalas gyveno ir dirbo Anykščiuose. Vieną dieną anas parsidavęs susitikęs ant Šventosios upės tilto jaunuolius Kepalą ir Pakšį, akiplėšiškai ėmė juos agituoti stoti savanoriais į bolševikų kariuomenę. Protingi, patriotai lietuviai Kepalas ir Pakšys nuo siūlomų jų kariuomenėje gėrybių griežtai atsisakė. Tada anas ėmė jiems grąsinti revolveriu, kad, girdi, jis esąs bolševikų valdžios komendantas ir jo įsakymus privalą vykdyti visi, kas tik jie bebūtų. Jei jis įsakąs ir Kepalui su Pakšiu eiti į bolševikų kariuomenę, tai juodu ir privalą eiti. Kai jaunuoliai pamatė, kad bus sunku geruoju nusikratyti, vienas antram mirktelėję tvėrė tariamą komendantą, nuginklavo ir trenkė nuo tilto į Šventosios upę. Tačiau tariamas komendantas nenuskendo, bet šiaip taip iš upės išsikapstė. Po šio įvykio Kepalas ir Pakšys, saugodami savo gyvybę, pasiskubino su Anykščių apylinkėmis atsiveikinti.

Keletą dienų juodu slapstėsi aplinkiniuose miškuose. Sužinoję, kad bolševikai mažiausiai siaučia apie Kovarską, patraukė ta kryptimi per kaimus ragindami ir kviesdami jaunuomenę stoti savanoriais į lietuvių kariuomenę. Juodviem tatau neblogo sekėsi. Kovarską pasiekė nemažas būrelis žmonių. Iš Kovarsko jie išėjo į Ukmergę, kur visi stoji savanoriais. Iš Ukmergės juos atsiuntė į Svirnų dvarą. Čia jie rado didesnę už jų savanorių būrelį. Vakare, saulei leidžiantis, davė visiems labai menkos kokybės šautuvus. Apie valdinius drabužius nei kalbos nebuvo, nors daugelis buvo basi ir net vienmarškiniai. Pastariejiems einant sargybon, turintieji drabužius mielai jiems paskolindavo. Tačiau jie nesiskundė, neaimanavo, bet stengėsi nuduoti, kad jiems nieko netrūksta. Kai Povilas Kepalas vienam išeinančiam naktį sargybon pasiūlė savo batus, šis atsakė, kad nebuvę girdėti, jog birželio mėn. Lietuvoje būtų kas nors sušalęs. Nežiūrėdamas į šaltą, vėjuotą ir lytingą naktį, sargybon išėjo basas. Taip Svirnų dvare būrys savanorių, blogiausiose sąlygose prabuvo keturias dienas, kurių laike geriau ką mokėjusieji pamokė nemokančius, ypač šaudymo srityje. Vėliau dar atvyko apie 20 tokių pat vyrų. Jų tarpe buvo keli visai jauni Ukmergės miesto gimnazistai. Tuo būdu dabar savanorių buvo apie 60 žmonių. Visi jie buvo išsiųsti į I pėst. pulko 5 kuopą, sto-

vėjusią Šiožinių kaime. Apie 4 km. nuo minėto kaimo buvo bolševikų pozicijos.

Atvykus į kuopą naujiems savanoriams, kuopos vadas atėjęs ir susipažinęs su naujai atvykusiais, pranešė, kad ši vakarą reikia atlikti bolševikų pozicijos išžvalgymą. Pirmuoju pasiūlė Povilas Kepalas. Juo pasekė dar 7. Žvalgybos viršininku paskyrė būrininką. Kažin kodėl būrininkas P. Kepalu nepasitikėjo. Išvykstant žvalgybon, prie jo paskyrė vyresnį seną kareivį eilinį Čerešką. Apie 22 val. žvalgai išvyko Auštrakalnio—Vajasiškių bažnytkaimio kryptimi. Paėję

Gr. Povilas Kepalas

apie porą kilometrų, susišaudė su bolševikų žvalgiais. Susišaudymas truko apie pusę valandos. Per tą laiką P. Kepalas ir jo vyresnysis eil. Čereška, slapčiomis praslinkę pro bolševikų žvalgus ir pasiekę jų pozicijas labai pavojingose aplinkybėse, išžvalgė ir laimingai grįžo prie savųjų. Žvalgams parvykus į kuopą, būrininkas atraportavo kuopos vadui ir kartu pranešė apie P. Kepalo ir eil. Čereškos drąsą, pabrėždamas, kad iš Kepalo bus toks karys, su kuriuo į vandenį ir ugnį galima eiti.

Kuopa gavo įsakymą gintis. Dvi lauko sargybos užėmė pozicijas Šalinėnų km. Viena lauko sargyba buvo netoli Šventosios upės, antra — prie kalnelio. Povilas Kepalas ir eil. Zdanavičius su kulkosvaidžiu buvo pirmos sargybos apsaugos poste. Bolševikai mūsų lauko sargybų kryptimi darė žvalgybą ir P. Kepalas su eil. Zdanavičium pastebėjo apie 24 jų žvalgus. Jiems eiti pirmyn nekludė. Prisileido iki 150—200 metrų. Patogiu momentu patraukė iš kulkosvaidžio. Du bolševikai krito vietoje. Sužeistuosius mūsų šaukė leido susirinkti bolševikų sanitarams.

Bolševikai stovėjo Bružų km. Jų jėgos buvo stiprios. Puolant atviromis kautynėmis, vargu mūsų šaukė būtų juos iš ten išviję. Tačiau Kepalas čia suvaidino svarbų vaidmenį. Štai, ką jis man papasakojo. — A. a. Lapinskas (žuvo kaut. prie Auštrakalnio) ir aš turėjome Bružų kaime pažįstamas vieno ūkininko dukteris, kurias progai pasitaikius aplankydavome. Tačiau paskutiniu laiku jų lankyto negalėjome: jų sodyboje buvo daug bolševikų. Vieną sekmadienį netikėtai su jomis susitikome. Susitikę, sutarėme, kad mudu šį vakarą jas aplankysim persirengę moteriškais drabužiais. Mergaitės, supratusios mudviejų tikslą ir projektą, nuoširdžiai pritarė ir prižadėjo laukti prie svirno galo. Be to, kad neįvyktų nesusipratimų, pasižadėjo apie tai pranešti namiškiams. Jos neabejojo, kad namiškiai

tam nepritartų, bet atvirksčiai, padės, kiek galėdami. Sakėsi prašysiančios Dievą, kad šis žygis pavyktų, nes kraugeriai bolševikai jiems iki gyvo kaulo įgrisę. Be to, jie užtikrinę juodviejų tėvelį, kad jie nieko nebija ir greitai užimsią visą Lietuvą. Vakare a. a. Lapinskas ir aš pasiskolinom pas Bružų kaimo ūkininką Jušką moteriškus drabužius ir dvi pintinėles. Apie ruošiamą žygį pranešėva karininkui Repšiui, kuris sutiko ir davė leidimą.

Moteriškai apsirengę, į pintinėles įsidėjome po parabelį ir po septynias granatas. Pintinėlių krovinius pridengėm skarelėmis. Saulei leidžiantis išvykom. Drąsiai priėjom rugių lauką, už kurio matėsi mudviejų pažįstamų mergaičių tėvo sodyba. Perropoję rugių lauką, priėjova prie svirno, kur mergaitės jau laukė. Pasisveikiname giminiškai. Bolševikai, pamatę naujas nešpėnai atrodančias moteris, mėtė simpatiškus žvilgsnius. Tuo tarpu mudu nereikšmingai kalbėdami su mergaitėmis, šnaira akimi stebėjova jų poziciją ir susistatymą kieme, kuriame budėjo paruošti du sunk. kulkosvaidžiai. Prie jų gulėjo po du bolševikus. Kieme, vieni iš jų valgė vakarienę, kiti prausėsi, o daugelis šiaip jau vaikštinėjo vienmarškiniai, matyt, varnas skaičiavo. Mudu, nelaukdami bolševikų įtarimo, puolėm už sukrautos medžių krūvos ir staiga pradėjom į jų kulkosvaidžius laidyti granatas. Bolševikų kulkosvaidininkai tuojau žuvo. Kiti susimaišė, kaip kratynys. Nežinodami kas darosi, pasileido be jokios tvarkos bėgti iš Bružų kaimo, palikdami 12 užmuštų ir daugelį sužeistų. O vėliau, kada atvyko daugiau mūsų žygių, tai bolševikų, lyg zuikių, buvo pilni laukai. Jie bėgo Zarasų kryptimi.

Kuopa juos vydamosi, užėmė Didžiojo karo rusų apkasus. Čia bolševikų sulaikyti, užtruko tris dienas. Neilgai trukus, bolševikai visu frontu ėmė trauktis iki Daugpilio. Jiems traukiantis 1 pėst. pulko 5 kuopą iš bolševikų fronto pakeitė. Kuopa atsidūrė Kėdainiuose. Čia geležinkelių stotyje, įdavę senus vokiečių šautuvus ir drabužius, gavo naujus rusų šautuvus ir dėvėtus amerikoniškus drabužius. Taip kuopa susitvarkiusi išvykdo į Šeduvą. Apsistoję Prastavonių kaime. Vėlai vakare buvo gautas įsakymas vykti nakties pratimams. Bet vėliau iš tų pratimų išėjo taip, kad kuopa pasijuto bermontininkų fronte, netoli Radviliškio. Apsistoję Karčiamų kaime. Iš čia buvo pradėtas metodingas Radviliškio puolimas. Po daugiau kaip keturių valandų kautynių Radviliškis buvo mūsų žygių užimtas. Šiose kautynėse grand. Povilą Kepalą, puolime einantį grandinėje pirmuoju netoli Radviliškio sužeidė. Tačiau nežiūrėdamas sužeidimo, kovojo narsiai iki galo ir su visais kartu įžengė į Radviliškį.

Grand. Povilas Kepalas už pasižymėjimą drąsa ir narsumu kautynėse apdovanontas Vyčio kryžiumi Nr. 453. Vyčio kryžiaus kaspiną jam prisegė pats kariuomenės vadas gen. Žukauskas 1920 m. vasario mėn. 16 dieną. Be Vyčio kryžiaus jis dar turi Savanorių-kūrėjų ir nepriklausomybės medalius. Dabar aktyviai dalyvauja savanorių-kūrėjų ir šaulių sąjungoje Rokiškio apskrityje.

Zenas Gerulaitis

*Dilniaus mes trokštam!
Mums ilgu be jo!*

TRUMPAI IR AIŠKIAI

Tie, kurie karo nesupranta

Didžiajam karui vykstant, žmonės taip privargo ir prisikankino, kad visų svajonė buvo — kuo greičiausias karo galas. Žmonės pasmerkė ir prakeikė karą, kaip baisiausių nelaimių nešėją, nes nuolatiniai karo palydovai buvo ir yra badas, skurdas, epidemijos.

Deja! Kuo labiau nutolstame nuo Didžiojo Karo laikų, tuo labiau žmonės užmiršta krauju apmokėtas pamokas. Užsienio valstybės, net mūsų kaimynų tarpe, atsiranda žmonių, kurie pradeda garbinti karą, randa karą labai gražiu bei maloniu ir skelbia, esą karu reikia plėsti savo valstybės sienas, iškovoti erdvę savo rasei.

Pastebime ir mes kare gerųjų ypatybių, bet kartu ne užmirštame ir blogųjų, kurios tūkstantį kartų viršija gerąsias. Lietuvis niekuomet neįjutė malonumo žudydamas — nors ir aršiausią grobiką. Lietuvis karo netroško nei praityje, nei dabartyje — netroškė karo ir ateityje. Tačiau lietuvis karo ir nebijo, nors žudynių „grožiu“ gerėtis ir nemėgsta. Nebijome ir tų pagyrūnų, kurie garbindami karą, tariasi savo nepaprastą drąsą parodą. Iš patyrimo žinome, kad pagyrūnai, patekę į apkasus, greitai užmiršta karo „grožybes“ ir greitai namučių pasigenda, gi tikri karo didvyriai pasireiškia iš tų, kurie tyliai, nesigirdami sukaupia savo jėgas ir energiją sunkiems karo žygiams. Tuščiažodžiavimo nemėgstame, bet visiems karo ištroškusiems galima priminti, kad lietuvių jie sutiks kovoje tokį pat tvirtą ir pasiryžusį, kokį sutikdavo Kęstučio, Katkaus ar Nepriklausomybės Karų laikais.

V. Ar.

Žygio gretos

*Kaitina saulė, keliasi dulkės.
Koja po kojos einam pagret.
Nuovargi pilkas, šandie prapulki —
tave užliesim daina sodria.*

*Tolimą kelią, tolimą žygį
einame džiugūs — laimė širdy.
Kuo mūsų jėgą šandie palygint,
ko neuždegtų daina skardi!*

*Laukais praeinam, švytruoja dalgiai,
broliai mums moją iš pradalgės,
smagios grėbėjos linksmi nužvelgia —
mielesnio žvilgsnio nieks neregės.*

*Pasiekiam girią. Beržų pavėsy.
Krūtinei laisva, miela, smagu.
Žinai, atminęs smagiai minėsi
linksmą draugystę ginklo draugų.*

*Pakvipeš kaimas beržais, razetom,
mergaitės kaišo durų staktas;
kad mažą kaimą ilgai minėtum,
žiedais nubarsto žygio gretas.*

*Mus kviečia liktis ir pasilsėti —
nedaug nueisį ligi nakties;
erdvios seklyčios, ruimingos klėtys —
kaip sūnus, brolius priimsį jie.*

*Vėl nauja saulė, keliasi dulkės.
Koja po kojos einam pagret.
Nuovargi pilkas, šandie prapulki —
tave užliesim daina sodria.*

Asp. k. Kazys Zupka

Japonijos tikslai Kinijoje

Valstybė, gyvendama arti kontinento saloj, kaip Anglija ir Japonija, visumet gali būti užpulta tvirtos kontinentinės valstybės, tuo tarpu jai pulti kontinentinę valstybę yra sunkiau. Tokiais atvejais salų valstybės stengiasi arba tvirtai atsistoti kontinente, arba artimiausiam kontinento pakrašty turėti silpną valstybę. Tokią politiką kadaise vedė Anglija, kuri karštai rėmė Belgijos ir Portugalijos išskyrimą iš Prancūzijos ir Ispanijos galybių.

Japonija savo vyriausybės lūpomis sako, kad ji nenori Kinijos žemių ar kokių ypatingų teisių, o tik nori Kiniją turėti geru bendradarbiu Rytų kultūros labui, o kartu ir kovoj prieš komunizmą. Japonija tvirtina, kad Kinijoje varoma antijaponiška akcija esąs tik kominterno darbas. Tai svarbiausi Japonijos motyvai, kuriais ji stengiasi pateisinti savo žygius.

Pažvelkime į praeitį ir pamatysime, ar tikrai jai taip pavojingas Azijos kontinento rytų pakraštys.

Nuo 800 iki 1600 m. po Kristaus Japonijoje buvo decentralizuotas krašto valdymas, o kartu moralinis ir ūkiškas pakrikimas. Atskiri kunigaikščiai tvarkė savo valdomus plotus, kaip jiems patiko. Karaliaus autoritetas buvo silpnas. 16 amžiaus pabaigoj pasirodo stiprus vyras Shogun Hideyoshi Toyotoni. Jis įveikė visus savo vidaus priešus ir susitvarkęs viduje, 1591 metais bandė pulti Filipinų salas ir įveikė Ispanijos vietininką. Po metų jis su milžiniška kariuomene puolė Korėją, bet be pasisekimo. Jo sūnus buvo silpnesnis valdovas. Nuo jo valdymo prasideda du amžius (1637 — 1845) trukęs Japonijos izoliavimasis nuo Vakarų įtakos. 1845 m. Amerikos Jungtinių V-bių karo laivai pareikalavo Japonijos vyriausybę savo uostus atidaryti visiems nelaimės ištiktiems, ar šiaip būtino reikalo verčiamiesiems laivams. Japonai su tuo reikalavimu sutiko ir šis Amerikos reikalavimas laikomas vienintele priežastim, Japoniją pastūmėjusia į pažangą. Tai perdėtas šio fakto vertinimas, nes Japonija jau buvo pati išitikinusi, kad toks jos laikymasis nei politiniu nei ūkio atžvilgiu jai nenaudingas. Tuo pat laiku pradėjo kilti Japonijos karaliaus galybė ir dieviškasis autoritetas, Japonija pradėjo imti iš Vakarų visa, kas jai atrodė naudinga ir nuo to laiko prasidėjo Japonijos pramonės, prekybos ir karinės pajėgos augimas, nustebinęs ir nuėsdinęs didžiulias valstybes.

Įdomu ir Japonijos gyventojų prieauglis. Tokugavos laikotarpy (1721 — 1846) Japonijos gyventojų skaičius buvo stabilizavęsis apie 30 milijonų, 1875 m. ji pasiekė 34 mil., 1892 m. — 42 mil., 1905 m. — 47,6, 1920 m. — 56 mil., o 1930 m. — 64,4 mil. Dabar kas-

met Japonija praturtėja vidutiniškai vienu milijonu gyventojų.

Nepaprastai greitai vyksta ir Japonijos įsitvirtinimas Azijos žemyne, jos virtimas kontinentine valstybe.

Savo laiku Japonijai daug rūpesčio sudarė Korėjos pusiasalis, kuris, kaip koks durklas buvo nukreiptas į Japonijos valstybės kūną. Tačiau po rusų — japonų karo 1905 m. Korėja priklausė Japonijos suverenitetui, o 1910 m. ji pereina visiškai Japonijos valdžion. Korėjos užvaldymu Japonija pastato koją Azijos žemyne ir pradeda savo imperijos kūrimą Kinijos sąskaiton. Pasauliniam kare Japonija stoja sąjungininkų pusėj ir todėl jai pavyko Kinijai primesti „21 punktą“, kuriuo ji daugiau pasiekė, negu sėkmingų karų išdavomis. Pietų Mandžiūrija, Rytų Mongolija ir Šantungas virto japonų įtakos zona; greta to, kinai pasižadėjo, kad jokia trečia jėga negalės naudotis jos krantais. Ypač tų pirmenybių vertės paaikškėjo po 1923 m. didžiojo žemės drebėjimo Japonijoje ir su tuo surištu ūkiškų sunkumų.

Toks didelis žmonių prieauglis Japoniją vertė rūpintis jų išmaitinimu. Japonai paprastai labai myli savo kraštą ir nenoriai emigruoja. Todėl buvo siekiama gyventojus išmaitinti keliant vidaus pramonę ir ieškant jos gaminiams rinkų. Bet pramonei reikalinga žaliavų — anglies, žibalo, geležies, ko trūksta Japonijoje, o gausu Kinijoje. Be to, gausiai gyvenamas Kinijos kraštas, esant silpnai savo krašto pramonei, suvartoja daug prekių.

Pirmiausia pasirodė patogi turtinga Mandžiūrija. Atsirado ir proga: 1931 m. 15 rugsėjo anglų laivyne įvyksta maištas, o 19 rugsėjo japonai jau išsikelia į Azijos žemyną. Manžūrija dėl anglų japonus dar nepatenkino ir jie žvilgčiojo į pietines sritis. Bet Manžūrija patogi strateginiu atžvilgiu: kaip išeities punktas Rusijos izoliacijai, Jakolo ir vidurinės Mongolijos puolimui.

Žaliavų atžvilgiu labai naudingos sritys: Sansi turi turtingiausias Kinijos anglų kasyklas, o taip pat ir geležies rūdos, Šantungas — tinka medvilnės pramonei; Tsingtan patogus išeities punktas pulti šiaurės Kinijai.

Be nurdotųjų sumetimų Japonija Kiniją varu verčia „gerus santykius sudaryti“ norėdama Kiniją panaudoti kovai su bolševizmu ir Anglijos prekių importui uždaryti Kinijos rinką.

B. J-ys

Visuomenė nuoširdžiai remia kariuomenę

Visoj mūsų spaudoj plačiai buvo paminėta nuoširdus visuomenės manevruojančios mūsų kariuomenės sutikimas. Praeitame „Kario“ numeryje jau buvo aprašyti žygiuojančios kariuomenės nuoširdūs sutikimai Panevėžyje, Radvilišky, Kražiuose, Raseiniuose, Ariogalaj. Dabar sužinojome, kad tokių nuoširdžių sutikimų buvo daug daugiau: beveik kiekvienas miestelis ar net atskiros kaimo mokyklos grįžtančiai iš manevrų kariuomenei parodė savo nuoširdumą ir jos paskirties supratimą. Todėl čia dar pažymėsiu visą eilę vietų, apie kurių kariuomenės sutikimą mes turime žinių.

Šilalė grįžtančius iš manevrų butegeidininkus sutiko organizuotai ir šiltai. Sveikinimo žodį pasakė valsčiaus viršaitis, o šilalietės karius apdovanojo gėlėmis ir papirosais. Sako, kad jų rūpesčiu visi šilalės papirosai buvo supirkti ir išdalinti kariams.

Tauragė butegeidininkus, artilerininkus ir dragūnus sutiko nepaprastai iškilmingai. Buvo pastatyti vartai ir iškabintas sveikinimas: „Sveiki sugrįžę kariai — gynėjai“. Nors dragūnai su butegeidininkais ir artilerininkais ir nekartu grįžo, bet tauragiečiai vienus ir kitus sutiko labai iškilmingai ir nuoširdžiai. Sutikime dalyvavo Tauragės miesto burmistras Jurgilas, policijos vadas, mokytojų seminarijos, gimnazijos ir Lietuvos banko direktoriai, Mokytojų seminarijos, gimnazijos, žydų vidurinės mokyklos, mergaičių ruošos mokyklos ir pradžios mokyklų mokiniai su mokytojais ir didelė minia tauragiečių su daugybe gėlių. Kariuomenę sveikino miesto burmistras Jurgilas, o tauragiečiai karius pasveikino triukšmingais „valio“ ir gausybe gėlių.

Margio pulko grįžtančius karius ypač nuoširdžiai sutiko Žarėnai ir Plungė.

Žarėnuose buvo pastatyti žalumynais ir tautinėmis vėliavomis papuošti vartai su šūkiu „Valio mūsų kariuomenė!“ Sutikime dalyvavo šauliai—dragūnai, pradžios mokyklos mokytojai ir mokiniai, ir visuomenės nemažas būrys. Pasakytas karštas sveikinimo žodis, kariai apdovanoti gėlėmis ir papirosais.

Plungė taip pat Margio pulko karius sutiko pasipuošusi tautinėmis vėliavomis ir prie iškilmingų vartų su šūkiu „Sveiki, mieli kariai“. Sutikime dalyvavo gimnazijos ir pradžios mokyklų mokiniai ir mokytojai, o

taip pat didelė dalis Plungės visuomenės. Pasakytas nuoširdus pasveikinimo žodis, kariams sukeltos ovacijos ir apdovanoti gėlėmis.

Viešvėnų pradžios mokyklos mokiniai, išsirikiavę bažnytkaimio aikštėje, nuoširdžiai sutiko iš manevrų grįžtančius 4 pulko karius, apdovanodami gėlėmis ir širdingu „valio“.

Telšiuose mindaugėnus taip pat iškilmingai ir nuoširdžiai sutiko. Dar priemiestyje žygiuojančius karius sutiko išsirikiavę pradžios mokyklos mokiniai, apdovanodami gėlėmis ir nuoširdžiais valiavimais. Miesto centre mindaugėnus sutiko išsirikiavusi gimnazija su jos personalu prieky ir didelis visuomenės būrys. Vienas iš gimnazijos mokytojų pasakė karštą sveikinimo kalbą. Visuomenė sveikino trukšmingu „valio“, apibėrė karius gėlių lietumi, dalino gėlių puokštės ir obuolius. Prie stoties buvo pastatyti garbės vartai. Iš Telšių išvykstantį ešaloną telšiečiai nuoširdžiai palydėjo.

Užventis nors ir be iškilmingų vartų bei kalbų, bet gausiai ir nuoširdžiai mokyklos su vėliavomis sutiko 1 ir 3 pėst. pulkų dalinių grįžtančius karius, apdovanodami gėlėmis ir jausmingais „valio“.

Tryškių stotis gediminininkus ir vytautiečius sutiko prie žalumynais ir tautinėmis vėliavomis padabintų vartų. Sutikime dalyvavo 3 pradžios mokyklos su mokytojais ir nemažas būrelis apylinkės gyventojų. Vienas iš mokytojų ir mokinių pasakė sveikinimo kalbas. Kariams buvo sušukta „valio“ ir apdovanoti gėlėmis.

Šaukėnų, Kuršėnų ir Bubių pradžios mokyklos mokiniai organizuotai ir karštai sutiko 8 pėst. pulko grįžtančius karius, nuoširdžiai juos sveikino ir apdovanojo gėlėmis. Ypač nuoširdžiai sutiko Šaukėnų pradžios mokyklų mokiniai apdovanodami karius gėlių puokštėmis ir barstydami gėlėmis kelią.

Varniai 17 rugsėjo sutiko savo batalioną, o 18 rugs. išlydėjo gusarus. Ypač savuosius Varniai sutiko nuoširdžiai. Sutikime dalyvavo vietos šaulių būrio orkestras, lietuvių ir žydų pradžios mokyklų mokiniai, Varnių ir apylinkės gyventojai. Beveik kiekvienas karys gavo po puikią puokštę gėlių.

Skaudivilė grįžtančius dragūnus taip pat organizuotai ir nuoširdžiai sutiko. Ties pašto įstaiga buvo susirinkę policijos ir pašto tarnautojai, šauliai, jaunalietuviai, pradžios mokykla ir visuomenė. Pulką pasveikino pašto viršininkas Banaitis, linkėdamas kariuomenei pasisekimo vykdant savo uždavinius. Prajojančius dragūnus apdovanojo gėlėmis.

Ilgą ir įdomų žygį teko atlikti mūsų gusarams, o kartu jiems daugiausiai teko patirti visuomenės sveikinimų ir sutikimų. Ilgąme Telšių — Raseinių — Kauno kelyje gusarai sutiko nuoširdų ir entuziastingų gyventojų sutikimą ir išlydėjimą.

Išvykę iš Varnių pirmiausiai iškilmingai buvo sutikti Kaltinėnuose. Kaltinėnai pasipuošę tautinėmis vėliavomis ir iškilmingais

vartais sutiko gusarus. Šaulių būrio vadas gusarus sutiko su gėlėmis ir vynu, o žilagalvis klebonas pasakė įspūdingą kalbą. Prajojančius gusarus visuomenė apibėrė gėlėmis.

Nemažiau pasipuošusi gusarus sutiko ir Viduklė. Nuo miestelio pradžios iki pat bažnyčios abiem gatvėms pusėm stovėjo išsirikiavę šauliai, moksleiviai ir miestelio bei apylinkės gyventojai. Valsčiaus viršaitis pasakė sveikinimo kalbą, o vaišingi vidukliškiai gusarus apdovanojo gėlėmis ir obuoliais.

Raseiniai gusarus sutiko prie savo Žemaičio paminklo, prie kurio susirinko labai daug raseiniečių: šauliai, skautai, moksleiviai, jaun lietuviai ir visuomenė. Skautai ištiesę skersai gatvės nupintą vainiką, sudarė iškilmingus vartus, prie kurių sustojo skautai ir jaunieji ūkininkai su savo vienetų vėliavomis ir vadais. Vietos šaulių orkestras gusarus sutiko su maršu. Miesto burmistras savo sveikinimo kalboje pabrėžė mūsų raitininkų didelę ir garbingą tautai reikšmę. Raseinių skautai gusarų pulkui įteikė gražų ažuolo vainiką, perrištą tautinių spalvų kaspinių, simbolizuojantį kariuomenės paskirtį tautos idealams siekti. Prajojančius gusarus organizacijos ir visuomenė lydėjo karštais plojimais ir džiūgavimais, o taip pat gausiai apdovanojo gėlėmis, o skautai obuoliais.

Po nepaprastai nuoširdaus Ariogalos sutikimo, kuris jau buvo aprašytas aname „Kario“ numeryje, gusarai priėjo Čekiškę, kur prie Vytauto laiko bažnyčios jų laukė išsirikiavę vietos šauliai, moksleiviai ir jaunalietuviai. Čekiškės miestelio gyventojų vardu gusarus sveikino liaudies mokytojas.

Taip pat nuoširdžiai ir organizuotai gusarus sutiko Vilkija, Raudondvaris. Raudondvary gusarus sutiko moksleiviai, prieglaudos auklėtiniai su savo personalu ir visuomenė. Šie mažučiai Lietuvos piliečiai, gražiai išsirikiavę nuo miestelio iki pat tilto, gusarus lydėjo mosikuodami rankutėmis ir barstydami gėles. Keletą arklių papuošė vainikais.

Įjojant gusarams į Kauno priemiesčius juos nuoširdžiai sveikina lauko ir fabričių darbininkai bei darbininkės ir iš mokyklų grįžtantieji moksleiviai. Kauno gatvės užsikimšusios žmonių daugybe, kurių daugumos rankose gėlių buketai. Prijoję Laisvės Alėją, gusarai buvo sutikti Lietuvos Savanorių Kūrėjų S-gos pirmininko ats. plk. Gužo, o šaulės ir šauliai gusarus apdovanojo gėlėmis ir papirosais. Ties Valstybės Teatru gusarams teko nugalėti kliūtį, kurią sudarė išsirikiavusių artistų užtvara. Gusarai nugalėjo, su džiaugsmu paėmė gėles ir papirosus, kaip laimėjimo grobį, o šiltus plojumus paslėpė širdies gilumoje.

Per visą Laisvės Alėją gusarus lydėjo ilgas ir skardus „valio“, o daugybė fotografų juos „šaudė“, kaip manevruose kulkosvaidžiai.

Jau iš šių labai trumpų kariuomenės dalių įvairiose Lietuvos vietose sutikimų aprašymų matome, kad visuomenė, niekieno neverčiama, pati savo iniciatyva organizuojasi ir nuoširdžiai sutinka savo karius, grįžtančius iš sunkaus darbo besirengiant ginti savo brangiąją šalį. Kariuomenė šį didelį visuomenės jautrumą ir nuoširdumą tinkamai įvertina ir supranta, kad ta visuomenės jai skiriama meilė nėra atlyginimas už jos nuveiktus žygius, nes jos žygiai dar ateity, bet tai moralinis veiksnys, stiprinęs krašto gynėjų pajėgas ateities žygiams, o kartu ir įpareigojimas.

Niekas neabejoja, kad mūsų visuomenė visuomet

Buvusio pulko vado sveikinimas 6 p. pulkui

Vyčio Kryžiaus ordino 3-jo laipsnio vėliavos įteikimo proga, buvusių pulko karių ir savo vardu, tenka man garbė šioje iškilmingoje šventėje pareikšti 6 p. P.K.M. pulkui pasveikinimą.

Visiems žinoma, kad nuo 1920 m. iki pat dienos išformavimo, būtent 1926 m. pulkas vyraujančiai kovėsi ir garbingai išlaikė Lenkijos fronte savo užimtas pozicijas.

Pulkas savo drausme, vieningumu, giliu tautiniu susipratimu, narsumu buvo neįveikiamas. Priešo pastangas, veržtis gilumon mūsų tėvynės, pulkas visuomet garbingai atremdavo. P. K. Margio pulkas savo ištverme ir karingumu buvo pavyzdys kitoms mūsų kariuomenės dalims.

Šiandieną mes, buvę pulko kariai, su džiaugsmu pasukbėjome atvykti į šias garbingas pulko iškilmes ir esant pirmajai progai susirinkę reiškiamo Jo Ekscelencijai Tautos Vadaui ir tautinei vyriausybei savo nuoširdų dėkingumą už pulko atgaivinimą, ir už suteiktą taip garbingos vėliavos.

Mes, buvę pulko kariai, esame daugiau negu įsitikinę, kad 6 p. P. K. M. pulkas nepalaužiamai saugos ir esant reikalui sugebės tinkamai apginti amžinai mums priklausantį ir mūsų numylėtą pajūrį.

Pulko kariai, sekdami Pilėnų Kunigaikščio Margio pavyzdį, verčiau kaip vienas žus, bet kovoje pajūrio neapleis ir savo karo vadovybės neapvils.

Buvęs 6 p. P. K. M. pulko vadas
Ats. plk. K. Tvaronas

buvo jautri krašto gyvybiniams klausimams, bet ji nebuvo pratusi tai reikšti išviršine forma. Išviršine forma savo nusistatymą pareiškėdavo tik tokiais atvejais, kada mūsų šalį kas nors jau įžeisdavo arba nuskriausdavo. Dabar ji pradeda aiškiai parodyti savo jautrumą ir tams jėgoms, kurios atstovauja krašto gynėjus. Todėl kariuomenei pareikštas visuomenės jautrumas ir pagarba yra aiškus įrodymas, kad visuomenė supranta mūsų tautos gyvybinius reikalus, kad ji yra pasirengusi bendradarbiauti su krašto gynimo pajėgomis.

Mes kariai į tą visuomenės nuoširdumą ir pagarbą mums galime savajai visuomenei atsakyti, kad Jūsų rodomas nuoširdumas ir pagarba mūsų neišlepins ir nepastumės į tuščią išdidumą, o tik sustiprins ir įpareigos mums statomus tautos uždavinius kuo geriau atlikti.

Kad šandien visuomenė vis aktyviau pareiškia savo vidinį nusistatymą krašto svarbiaisiais reikalais, didelis nuopelnas priklauso mokytojams. Tą pat dirba ir Šaulių S-ga, kuri visuomet tokiais atvejais yra viena iš jautriausių organizacijų.

B. J.

Kovos draugą prižiūrint

Pabėgęs iš nelaisvės, parsivarė lenkų sargybini

Prasidėjus mūsų nepriklausomybės kovoms, daugelis tėvų nenorėjo leisti savo vaikų ginti gimtojo krašto, nes manė, kad priešų per daug, o lietuvių per maža. Tokiais atvejais neretai drąsieji mūsų pasiryžėliai pabėgdavo nuo tėvų ir įstodavo į Lietuvos kariuomenę savanoriais. Štai, ką savo užrašuose savanoris kūrėjas Petras Pliskevičius rašo:

— 1919 metais sausio 1 d., būdamas dar vos 18 metų, pasakiau tėvams, kad vykstų pas savo tetą į svečius, o nuvykau į Alytaus komendantūrą. (Mat, buvau vienturtis sūnus, ir tėvai nenorėjo, kad juos palikčiau). Įstojau į I-ją kuopą, kurios vadas buvo kari-

Petras Pliskevičius su sūnumi

ninkas Grušeckis. Keletą mėnesių išbuvau komendantūroje. Po kiek laiko sužinojau, kad mano kaimą (Meškučius, Alytaus apskr.) užėmė lenkai. Kadangi kaimo apylinkės man buvo labai gerai žinomos, tai kuopos vadas duodavo keletą kariuomenės ir leisdavo vykti pagąsdinti lenkų. Tokios kelionės mums sekdavosi. Vieną kartą suėmė 10 lenkų sargybinių, antrą kartą septynius. Tačiau po to ir lenkai pasidarė atsargesni. Jie savo jėgas Meškučiuose sustiprino dar dviem kuopom kariuomenės, tuo tarpu mūsų jėgos buvo labai silpnos. Vieną sykį kuopos vadas davė man šešias dienas laiko ir liepė gerai išžvalgyti gimtąjį mano kaimą. Gavau volkišką šautuvą, 150 šovinių ir 2 rankines granatas. Tačiau ginkluotas į kaimą grįžti negalėjau, todėl viską palikau pas man gerai pažįstamą ir patikimą pilietį J. Pankevičių. Apsivilkęs jo švarku, parvykau į savo namus, namuose radau tik savo motiną. Ji pradėjo verksti, sakydama, kad lenkų kariuomenės pilnas kaimas ir aš pražuvęs. Geriausia, kad mano namuose lenkai nestovėjo.

Kitą dieną (buvo šventa), aš, apsivilkęs savo tėvo kailiniais, išėjau pas vieną ūkininką. Įėjęs į kambarį, radau daug pažįstamų vyrų, kurie, mane pamatę, labai nustebo, tačiau nė vienas neištare nė vieno žodžio. Tik mano kaimo gyventojas Rakšis Feliksas, kaip lenkuojas, paklausė: „Ar jau tu namie, kodėl nebuvai Lietuvos kariuomenėje, tur būt, neduoda Lietuvos duonos?“ Aš pasiteisinu, kad esu vienas sūnus, tėvai žemės neturi, tai kam aš turiu tarnauti kariuomenėje, pabėgau nuo lietuvių ir dabar būsiu namie. Tuo mūsų

pasikalbėjimas ir pasibaigė. Vakare visi išsiskirstėme namon.

Aš jau buvau viską sužinojęs: kur stovi lenkų sargybos, kokios lenkų jėgos ir iš kur bus galima pulti kaimą. Rytojaus dieną jau turėjau išvykti į savo dalį. Vos man atsigulus, apie 9 valandą į mano namus įsiveržė apie 10 ginkluotų lenkų ir paklausė (lenkiškai): „Kur čia lietuvių kareivis?“. Kadangi daugiau brolių neturėjau, tai pasisakiau. (Pasirodo, kad visi tie lenkai stovėjo pas minėtą Feliksą Bakšį). Lenkai tuoj liepė man keltis, padarė kratą. Rado mano uniformines kelnes, pusbačių raikščius ir kepurę. Tuoj nusivarė pas J. Markauską (jis buvo lenkų poručnikas), jis mane apklausė ir pastatė sargybą. Kitą dieną mane išvežė į Lesagurų dvarą, kur buvo lenkų štabas. Čia manęs paklausė, kodėl aš neįstojęs į lenkų kariuomenę. Lenkija būsianti, o Lietuvos nebūsią. Dabar manęs laukianti sunki bausmė, nes lenkai gali mane sušaudyti, ir aš pražūsiąs kaip šuo. Po to mane nuvarė į Varėnos miestelį. Čia susirinko daug žmonių, mat, visi norėjo pamatyti Lietuvos kareivį, tačiau lenkai neleido. Tuoj mane įvedė į lenkų štabą, kur buvo abiejų valstybių ženklai—mūsų Vytis ir lenkų erelis. Vienas karininkas paklausė, katras ženklas geresnis. Aš atsakiau, kad mūsų geresnis, nes raitelis gražiau atrodo, be to, arklys už paukštį brangesnis. Tada karininkas kirto man kumščiu per veidą ir nuvedė į daboklę.

Aš turėjau duonos, mėsos ir sūrio, tačiau lenkų kareiviai viską atėmė. Be to, atėmė ir mano drabužius, o atidavė savo suplyšusius, ir smarkiai mane sukruvino. Po trijų dienų atėjo vienas lenkų raitelis ir liepė su juo eiti. Aš pasakiau, kad iš manęs viską atėmė lenkai. Tuomet kareivis man kirto kančiukų ir liepė tylėti. Iš čia mane nuvarė į Varėnos stotį. Stoties komendantas nupirko man dvi bulkutes. Vieną suvalgiau, o antrąją įsikišau į kišenę. Tai pamatęs, komendantas kirto kančiuku per galvą. Viskas man susimaišė, akyse pažalavo, ir tuoj iššoko galvoj gumbas. Po to davė vieną stiklinuką degtinės ir išgėrus liepė pašokti lietuviškų šokių. Aš atsisakiau. Už tai gavau kumščiu per veidą. Lenkas baisiai įpyko, ėmė mane keikti ir grasinti. Bet tuoj atėjo traukinys ir aš su dviem sargybiniais išvažiavau nežinoma kryptimi. Vėliau sužinojau, kad mane atvežė į Gardiną. Čia vėl mane tampė po kažkokius namus, o paskui išvarė už miesto. Maniau, kad veda sušaudyti. Tačiau atvedė į didelį namą, aptvertą spygliuota viela. Pasirodo, kad čia kalėjimas. Aš atsiguliu ant plikų grindų ir tuoj užmigau. Rytą pamačiau, kad aplink mane gulėjo keletas lavonų ir baisiai dvokė. Čia susipažinau su vienu bolševiku belaisviu V. Romaninu. Čia išbuvau 16 parų. Maistas buvo taip blogas, kad negalima maistu vadinti. Darbas sunkus, sargybiniai žiaurūs.

Vieną pavakarę paprašiau virėją, ką nors užvalgyti, ji man davė. Pamačiau, kad durys į lauką atdaros. Išbėgau pro tas duris ir įėjau į vieną parduotuvę. Čia radau žandarą, bet jis nieko man nesakė. Nusipirkau obuolių ir išėjau. Kelio visai nežinojau. Viename kaimė (ėjau paliai geležinkelio bėgius), norėjau pernaktoti, tačiau be dokumentų nepriėmė. Dar tolokai paėjęs, įėjau į vieną namuką. Radau kelius vyrus, belsiančius kortomis. Jie paklausė, iš kur aš einas. Pasakiau iš kažkokio kaimo. Vienas vyras atsikėlė, ir aš

Atsarga gėdos nedaro

(Žiūr. „Kario“ 40 nr.)

— Tabokinė, vyručiai, turi savo istoriją. Kas norėsite ją išgirsti, prašau sekmadienį po pietų pas mane į svečius.

— Baigt taisyti, — skardus viršilos balsas nutraukė atsarginiams atsipūtimo ir rūkymo laiką.

Vėl būrys atsarginių žengia. Dabar jau vienodumas ir sutarimas didesnis ir žingsnyje ir laikysenoj. Viršila stebi būrį primerkęs vieną akį, bet pastabos taip ir nesuranda kurio nors adresu pasiūsti.

— Einate, vyrai, pakenčiamai, sudainuojate taip pat neblogai. Jei taip ir toliau stengsitės, neteks mums pyktis, — pagyrė atsarginius viršila.

„Pakenčiamai“, galvoja Perlotas, nors žingsnis kirčiais atskiriamas, tvirtais dūžiais duslino žemę, o čia „pakenčiamai“. Tad kaip reikia eiti, kad būtų „gerai“? Užtat pasukus kuopos link, kiekvienas stengėsi, kiekvienas norėjo, kad būtų „gerai“, todėl sukando vyrai žandus, pakėlė galvas, krūtines pirmyn išlenkė ir kirto žingsnį. Per visą aikštę lydėjo būrį ne tik jau gero žingsnio aidas, bet ir daugelis akių sekė. Karininkai ir kareiviai pasižiūrėję sprendė ir kiekvienas neiškentė nepasakęs „Gerai atsarginiai eina“. Viršila taip pat atmainą pajuto. Sekė būrį jau neprimerkęs akies, bet su vos pastebima šypsena veide. „Gerai, vyrai! — neiškentė pagaliau ir viršila. „Tėvynės labui!“ — sudrioskėjo atsakymas, pasklido aikštėje ir nuaidėjo pašlaičių krūmais, atsukdamas daugeliui veidus, kurie atokiau aikštėje stovėdami stebėjo atsarginių būrio pirmuosius pakartojimo žingsnius.

Po vakarienės Kerniaus kuopa tvarkėsi; kareiviai atidžiau batus šveitė, drabužių raukšles braukė — ruošėsi patikrinimui, kuriame viršilos pranešimu, dalyvausią kuopos vadas ir būrių vadai.

dabar pamačiau ant sienos karinius šautuvus. Šokau pro duris. Užpakaly išgirdau traškant šautuvų spynas. Tačiau manęs nepavijo.

Eidamas keliu pamačiau atvažiuojant tris vežimus. Lenkų kareiviai vežė šiaudus. Iš kelio pasukti negalėjau, nes arti nebuvo jokio krūmo, sniego gilu, naktis šviesi! Lenkai manęs paklausė, iš kur ir į kur einu. Pasakiau, kad mirė mano teta ir einu pranešti giminėms. Liepė man sėstis į vežimą ir ėmė klausinėti apie aplinkinius gyventojus, tačiau aš nieko nežinojau ir nudaviau kvailą. Dar pavažiavę, lenkai pasuko į dvarą, o man liepė eiti plentu, paliai kurį rasiu Ežeronis. Apie 12—1 val. atėjau į Ežeronis.

Mieste degė elektra. Aš ėjau daržais, nes gatve eiti bijojau. Aplenkęs miestelį, ėjau toliau. Pamiškėj radau namą ir šiaudų kūgį. Įlindau į šiaudus ir užmigau. Rytą įlindau vėl į mišką ir nuėjau toliau. Paskui atėjau į Pariečę. Įėjęs į vieną trobą atsigerti, radau lenkų žandarą. Paprašiau vandens ir išėjau. Geležinkelio bėgiais ėjau toliau. Sutikęs žmogų paklausiau, ar nėra arti lenkų. Jis atsakė, kad nelabai toli yra tiltas, ten stovi lenkų sargyba ir be paso nieko nepraleidžia. Toliau eidamas užėjau į vieną trobą, radau seną moterį, kuri kalbėjo lietuviškai. Tuoju parėjo ir dukterė. Manė pamačiusi norėjo išeiti. Aš paklausiau, kur ji gyvena. Pa-

— Kuopa patikrinimui rikiuok! — nuaidėjo būdetojo balsas.

Subruzdo kareiviai, ir netrukus tarp kazematų ištyso, kaip stygos dvi vyrų cilės. Netrukus duryse pasirodė ir kuopos vadas. Komandos, raportai ir — pasidėjo patikrinimas.

Baigus vakarinio patikrinimo ceremonijas, kuopos vadas pervedęs akimis išsirikiavusius, atsistojo ties kuopos viduriu ir pradėjo kalbą.

„Mūsų kuopa šiandien padidėjo gražiu atsargos karių būriu. Po ilgesnės pertraukos paliko jie savo kasdieninius darbus ir atvyko mums į talką, atvyko prisiminti to, ko jau buvo kartą išmokę ir atvyko laiku — kaip tik spėjo kariuomenės manevrams.

Tačiau kartojimo laikas, palyginus su tikrąja tarnyba, labai trumpas, todėl aš reikalauju iš visų pradedant mano pavaduotoju ir baigiant jauniausiu ciliniu, kad kiekvienas, kam tik teks su atvykusiais talkiniais susidurti, bendrauti ar mokyti — gero pavyzdžio; nuoširdaus, o kur reikės, ir griežto žodžio.

Reikalauju, kad pratimų kartojimas vyktų ypatingai sklandžiai ir reikalingos žinios būtų jiems suteikiamos visiškai atsidavus, išsamiai. Primenu, kad kiekvienas, kam tik teks atsarginių darbais vadovauti, jaustumėt atlieką darbą ne įsakymo galios iš viršaus spaudžiami, bet savo pareigos jausmo vedami.

O jūs, atsargos kariai, privalote užmiršti kartojimo metui buvusią jūsų gyvenimo aplinką ir šioms savaitėms pasišvęsti vien tik tiems darbams, kuriuos teks jums atlikti. Kad pratimų kartojimas jums yra būtinas ir reikalingas, apie tai jums, kaip atsargos kariais ir visiškai subrendusiems vyrams — nekalbėsiu.

Bet jeigu jūsų tarpe atsirastų bent vienas, kuris bloga valia bandys karo pratimų kartojimo darbų vengti, arba nepagrįstai dėsis ligoniu ar apsimes nesu-

sirodo tame pačiame name. Aš pasisakiau, kad esu lietuvis belaisvis ir tai mergaitei išeiti neleidau. Atsirado ir šeimnininkas. Išsikalbėjome. Pasirodo, jis žinąs mano kaimą ir t. t. Čia gėrai mane pavaišino ir pervedė per upę.

Jau maniau greitai būti savo daly, Alytuje. Vos išėjęs už Burokaraisčio kaimo, pamačiau 10 lenkų. Slėptis nebuvo kur. Lenkai mane pažino, nes jie pradžioje mane buvo suėmę. Vėl parsivarė į mano tėviškę ir vėl vežė į Varėną. Kelyje sargybinis sušalo ir iššoko iš vežimo, kuriame liko jo šautuvas. Aš tuoj griebiau šautuvą, pasikeičiau su lenku drabužiais ir nusivariau jį pas tą žmogų, pas kurį buvau palikęs savo ginklus. Viską pasiėmiau ir išvykau į Alytų. Mane vežė V. Aleknevičius, kuris iš Alytaus nebegrižo, bet pasiliko Lietuvos kariuomenėje. Kuopos vadas davė man tris paras pailsėti. Paskui buvau paskirtas į 5-tą pėstininkų pulką. Be to, dalyvavau kautynėse su bolševikais ir bermontininkais. Kautynėse su bolševikais buvau sužeistas. Vėliau buvau antrą kartą sužeistas į galvą ir nustojau 70% darbingumo. Kaip savanoris kūrėjas gavau Kaune sklypą. Dabar gyvenu savo tėviškėj, Meškučiuose, gaunu 127 lt. per mėnesį pensijos, — baigė savo užrašus savanoris kūrėjas Petras Pliskevičius.

Zemaitis

gebančiu, tokį kiekvienu metu griežtai, be jokio pasigailėjimo sudrausiu ir sudrausiu taip, kad teks nustoti garbingo kario vardo, o pakartojimo laikas trigubai pailgės!“

Paskutiniai žodžiai buvo pasakyti taip, kad ne tik atsarginiams, bet ir kitiems kareiviams — atrodė — pūstelėjo per pečius šalto oro srovė. Visi klausė kvėpavimą sulaukę; akys ir tos nemirkčiojo.

— Kas nori ką nors paklausti? — kreipėsi jau kitu balsu kuopos vadas.

Paklausėjų neatsirado.

— Viršila, paleisk kuopą! — ir kuopos vadas, būrių vadų lydimas, išėjo.

Po patikrinimo dalis atsarginių susimetė prausyklon užsirūkyti. O kur susirenka bent du žmonės, ten prasideda ir kalbos. Atsarginiai taip pat dalinosi pirmosios dienos įspūdžiais, ypatingai patikrinimas jiems įsirėžė galvose.

— Na, ir ką tu pasakysi, Zenkau; girdėjai vado kalbą, — paklausė dzūką Perlotas.

— Pasakyc nér ko. Pasakė — nei pridéc, nei atimc. Tik aš mislinu, kad raikės mumiem gerai pasiraivyc ir kuprinį panešioc, oi raikės. Ale tesésim. In manievrus, girdėjai, pažadėjo išsivesci; ca bus nešlekta.

— Aš manau, kad nebus sunku. Ginklai tie patys; ir šautuvas ir kulkosvaidžiai žinomas daiktas. Tik yra atsiradę iš naujųjų kažkoks orlikonas ir minosvaidis; apie juos kiek ilgiau teks patūpčioti. O laukuose — atsiminsime kur kieno vieta ir bus gerai, — ramīnosi Perlotas.

— Girdėjau, statutas yra naujas; dabar pagal jį laukuose pratimus veda, — prabilo Šakočius.

— Viskas paprasta ir nebus sunku, jeigu tik turėsi galvoj atminties, o širdis nepyks ir nesibodės nei klase, nei laukais, nei žygiu. Man kartais lyg namai knystelia, bet kai pamanau, kad aš čia trumpam ir esu, kaip svečias, tuoj namai išdulka iš galvos, — dėstė savo išgyvenimus Klungys.

— Svarbiausia, vyrai, mūsų tarpe neturi būti tinginių ir apsimetėlių. Dieve sergėk, pastebėsiu kurį niekadėją simuliuojant, pirmiausia šitą gaus pauostyti — iškišo Kambrys krumpliūtą savo kumštį.

Kambrio kumštis nors ir nesveria kilogramo, bet jei jis ką jau paliečia, tai ir iš sauso daikto rasa sun-

kias. Kambrio rankų jėgą labai gerai žino kartu tarnavę draugai. Nors Kambrys nieko nėra užgavęs kumščiu, bet geležies virbai ir pasagos jo rankose, kaip vytinis linksta.

— Rodos, kad tau nereikės savo „vogos“ darban paleisti, nes kuopos vado paskutiniai žodžiai visiems šaltu prakaitu per nugarą nušliaužė. Vargu ar atsiaras norinčių speryčiotis, — pastebėjo Krivida.

— Labanakt, vyručiai! Po kelių metų vėl bent kartą pagulėsiu ramiai. Namuose, tai vaikas — oho mano sūnus! į tėvą, — tai žmonelė — neišpasakytai meili — vis nuvogdavo man miego. Dabar pūstelsiu, kaip reikiant, — nujuokavo Zenkus ir pasuko kuopon.

Kiti taip pat paskubomis traukė paskutinius dūmus; kratė pypkius, kaukšėjo jais į nykščio nagą ir baigę rūkymo apeigas, iš prausyklos smuko kuopon.

Ir pusvalandžiui nepraslinkus, kuopa jau migdės. Tikrosios tarnybos kareiviai beveik visi jau miegojo. Atsarginių dauguma ištysę lovose žiovavo, raivės, į besislepiančias prietemoje pilkšvas lubas žiūrėjo, kiti aukštiekninki pasidėję rankas po galva, kažką galvojo.

„Narimantas — Zenkaus sūnaus vardas — greičiausia dabar jau miega, o žmonelė šaukštus plauna, arba Narukui nagines mezga. Duonos ir prie duonos jie ten namie visko turi; sėklai taip pat priukulta... Ryt jau tikro darbo pradžia laukia! Eis!“ — taip galvojo Zenkus. „Eis!“ — jis nusprendė, apsvirtė ant kito šono ir nėtrukus užmigo.

„Ryt jau nearsiu, užtat ant turniko reikės pasisupti. Tėvas dabar be manęs menčiau išarpuos sėklą... Koks mano būrininkas žmogus, kad mažai kalba, bet daug atsidėjęs žiūri, net nejauku... Sekmadienį šv. Jokūbo atlaidai, bus ten ir Anė... Kaip tas orlikonas atrodo?“ — atsakymą mintims Šakočiui miegas užliūliavo.

„Gero miego ir saldžių sapnų mielas ir brangus mano, Klungy“, — šypsodamasis, sau mintimis linkėjo linksmi nusiteikę Klungys.

„Šiandien mes dar pamiegosim,

O rytoj jau... pakartosim“ ant greitųjų dar sudėjo posmą Klungys ir šypsodamas užsnūdo.

Jodauga

(B. d.)

Apie karo aviacijos mokinius lakūnus bei mechanikus

Šį kartą noriu kalbėti apie mums aviatoriams rūpinimą reikalą, būtent, karo aviacijos mokyklos puskarininkių klasės papildymą mokiniais kandidatais lakūnais ir mechanikais. Šiais vardais jie vadinami, kol suteikiama 2-os eilės lakūno arba aviacijos mechaniko vardas. Tik ką patekę į mokyklą, vadinami mokiniais kandidatais ir tokiais išbūna, kol, baigę jauno kareivio mokymą, priima kareivio priesaiką. Vėliau vadinami, kaip jau anksčiau minėjau, mokiniais pagal atitinkamą skyrių.

Šiais metais į karo aviacijos mokyklos puskarininkių lakūnų ir mechanikų skyrių buvo priimami vyrai, kurie yra gimę 1913—1919 metų laikotarpyje. Asmenys, norį stoti į karo aviacijos mokyklą turėjo iki š. m. liepos 1 dienos paduoti savo apskrities komendantui prašymą ir prie jo pridėti:

1. Mokslo cenzo pažymėjimą (nemažiau 4 kl. progimnazijos) arba notarinį jo nuorašą, o mokslą ėję užsienio mokyklose — dar iš Švietimo Ministerijos pažymėjimą, nustatantį jų išeito mokslo prilyginimą atitinkamai Lietuvos mokyklai,

2. gimimo metriką arba notarinį jos nuorašą,

3. savo ranka rašytą curriculum vitae,

4. viršaičio, burmistro ar policijos patvirtintą tėvų arba globėjų leidimą stoti į karo aviacijos mokyklos puskarininkių lakūnų, ar mechanikų skyrių.

5. savo ranka rašytos kandidato žinios, kurioms blankai gaunami apskričių komendantūrose,

6. dirbė techniškus darbus ir apie tai pažymėjimą.

Į mechanikų skyrių pageidaujama kandidatų baigusią amatų mokyklos šaltkalvių skyrių.

Prašymai ir dokumentai į mokyklą priėmimo reikalui nuo žyminio mokesčio atleidžiami.

Norintieji stoti į karo aviacijos mokyklą tikrosios tarnybos kariai turi prašymą su aukščiau nurodytais dokumentais paduoti komandos keliu.

Į mokyklą bus priimami tie vyrai, kurie yra baigę progimnaziją arba tolygų mokslą, nevedę, tinka karo aviacijos tarnybai ir jiems nėra atimtos arba aprėžtos teisės.

Parinktieji kandidatai, atvykę vietos komendanto valdžion, gauna į kariuomenę priimtiems naujokams nustatytą maistą ar maistpinigius ir į mokyklą vežami valstybės lėšomis.

Į mokyklą nepriimti kandidatai ir atleisti iš mokyklos mokiniai į jų gyvenamąsias vietas grąžinami, kaip iš kariuomenės atleisti kareiviai.

Mokslas mokykloje einamas trejus metus. Mokiniai mokykloje laikomi būtinos tarnybos kareivių sąlygomis: gauna butą, kurą, rūbus, maistą, kareivio algą, o baigę jaunų kareivių apmokymą dar 15 litų priedo kas mėnesį. Jei mokinyas iš

mokyklos dėl bet kurių priežasčių atleidžiamas, išbūtas mokykloje laikas įskaitomas į būtinos karo prievolės atlikimo laiką. Mokslas mokykloje sutvarkytas taip, kad pirmais metais, žiemos mėnesiais, mokiniai lakūnai ir mechanikai išeina kartu jaunų kareivių mokymą, gauna reikalingiausių žinių iš aviacijos teorijos, variklių ir pagilintos žinios iš matematikos ir fizikos. Pavasarį mokinių lakūnų ir mechanikų apmokymas eina skyriumi. Mokiniai lakūnai mokomi skraidyti, o mechanikai praktikuojasi dirbti prie veikiančių lėktuvų eskadrilėse.

Antrais metais tęsiama teorijos mokymas. Išeinama kiekvienam lakūnui reikalingiausi dalykai: oro šaudymas, bombardavimas, aviacijos taktika, technologija, avigacija, radiotechnika ir t. t. Plačiai supažindinama su lėktuvų statyba, varikliais ir aviacijoje naudojamomis medžiagomis aviacijos dirbtuvėse. Pavasarį vėl tęsiama skraidymo mokymas, o mokiniai mechanikai atlieka praktikos darbus kovos eskadrilėse.

Trečiais metais mokiniai lakūnai skiriami į kovos eskadriles, kur atlieka stažą karo lakūnų pareigose.

Mokiniai mechanikai mokslą išeina panašiomis sąlygomis, kaip ir mokiniai lakūnai. Visas mechanikų paruošimas karo aviacijos mokykloje pagrįstas moksliniais pagrindais; suteikiama daug teorijos ir praktikos žinių.

Šalia savo specialaus darbo mokykloje, mokiniai turi progos plačiau pasireikšti įvairiose sporto srityse. Šiuo tikslu įvestas nemažas gimnastikos pamokų skaičius, įrengtos futbolo, krepšinio aikštelės, čiuožykla ir kt.

Mokiniai lakūnai ir mokiniai mechanikai, sėkmingai baigę mokyklos dviejų metų kursą, gauna teisę būti pakeliamais į jaunesnio puskarininkio laipsnį ir suteikiamas II eilės karo lakūno, o mokiniams mechanikams — aviacijos mechaniko vardas. Atlikę eskadrilėse 3-iais metais nustatytą stažą ir pareiškę norą pasilikti aviacijoje, jei yra laisvų vietų ir tinka aviacijos tarnybai, paliekami liktiniais puskarininkiais. Nepasilikę karo aviacijoje liktiniais puskarininkiais, lakūnai ir mechanikai, išeidami atsargon gauna po 200 litų pašalpos.

Karo aviacijos mokykloje išbūtas laikas įskaitomas į privalomos karo tarnybos ir liktinio puskarininkio kandidato tarnybos laiką.

P a s t a b o s: 1. Kandidatai įgiję C piloto — sklandytojo vardą, stodami į mokyklą, gauna pirmenybę.

2. Karo aviacijos puskarininkiams lakūnams ir mechanikams ruošti įstatymas paskelbtas 1936 metų spalio mėn. 22 d. Vyr. Žin. Nr. 555.

Nors laikas paduoti prašymų per savo apskrities komendantus buvo nustatytas liepos 1 dieną, bet šiemet jis pratęstas. Naujas terminas paduoti prašymus su reikalingais dokumentais baigiasi lapkričio mėn. 3 d., ir karo aviacijoje komendantų parinktiems kandidatams reikės būti š. m. lapkričio mėn. 3—4 d., bet apie tai jie sužinos ir iš komendantų.

Dabar noriu nors trumpai aptarti ar, apskritai, verta dabartinėmis sąlygomis į aviacijos mokyklos puskarininkių klasę stoti, nes, esą, 2 arba 3 metus mokykloje išbuvęs vyras, galės būti nepaliktas liktiniu, o paleistas į atsargą. Taip, tiesa, ne visi puskarininkių klasės laidos buvo priimti liktiniais, bet tai įvyko ne dėl vadovybės kaltės. Į atsargą buvo paleisti daugiausia tie, kurie silpniau mokėsi, mažiau drausmingi ir kitų trūkumų turėjo.

Apskritai, tiek karo aviacijos, tiek kurią kitą mokyklą renkantis, visada reikia pagalvoti, gal turim lėšų ir gabumų bei pasiryžimo dar aukštesnį mokslą baigti, dar aukštesnę ir savarankiškesnę specialybę įsigyti. Jaunuoliai, pasirenkę specializavimuisi karo aviacijos mokyklą, būtinai turi pagalvoti, gal jie turi lėšų ir visais kitais atžvilgiais gali aukštesnio mokslo pasiekti. Tokie tegu ilgai nesidairo ir eina toliau. Į karo aviacijos mokyklą tegu ir tokie nestoja, kurie, nors ir galėtų, rodos, savo lėšomis kuriuos nors kitus mokslus baigti, bet aptingo mokytis ir ieško progos kuogriečiausiai parazitiskai į gyvenimą įkibti ir juo lengvai naudotis. Tokie nieko neįšmoks ir jaus mokykloje, o vėliau ir eskadrilėse tik juos slepiantį mokymą ir darbą. Taip pat tegu į mokyklą nestoja ir tie jaunuoliai, kurie lengvai susižavi kiekvienu madingu ir nauju dalyku. Kaip mada ir naujenybės greit nusibosta, taip tokiame lengvapėdžiui įgrįs sunkus aviacinis mokslas ir darbas — neišstės ir kaltins kitus ir save, kad tik laiką sugaišino...

Tegu taip pat nestoja į puskarininkių klasę ir tie, kurie tikisi ją baigę didelę algą imti ir prabangoj pragyventi. Šiaip, puskarininkiai yra gerai aprūpinti, bet pinigų švaistymui restoranuose, kortoms ir plačioms vaišėms neturi, kaip, kad ir dauguma mūsų jaunos valstybės valdininkų kukliai gyvena. Aistringiems linksmybių ir pinigų mėgėjams su daug kuo nepakeliui.

Spalių 9-tosios minėjimas

Šiemet spalio 9-tąją, septynioliktųjų Vilniaus pagrobimo metinių dieną, 7 val. visuomenė kviečiama iškelti tautos vėliavas, perjuostas gedulo juosta.

12 val. rimties minutė, kurios metu sustabdomas visoje Lietuvoje judėjimas ir darbas. Kaune minutės pradžia ir pabaiga skelbiama patrankos šūviu.

11 val. 55 min. iš radiofono kalbės VVS pirmininkas Dr. A. Juška.

15 val. 30 min. Vytauto Didžiojo vardo Karo Muziejuje, didžiojoje salėje, rengiamas minėjimas. Lygiai 15 val. 15 min. organizacijos su vėliavomis užima muziejaus salėje vietas. Minėjimas truks iki 17 val. Kalbės organizacijų atstovai. Meno dalyje — šaulių sąjungos choro koncertas (dirigentas Martinonis), solo dainos ir kt. Dalyvauja solistė B. Darlyš-Drangelienė, A. Miškinis, K. Inčiūra ir kt.

17 val. Karo Muziejaus sodelyje prie Nežinomojo Kareivio kapo vėliavų nuleidimo iškilmių metu bus sudėti VVS ir organizacijų vainikai.

Be to, organizacijos ir organizacijų talkos provincijoje ir didesnėse Kauno salėse ir organizacijų būstinėse rengia minėjimus atskirai.

LENKAMS NEPATINKA

Šiemet, prancūzmečio 125 metų sukaktuvių proga, Lietuvoje išleista keletas spausdinių, skirtų šiam jubiliejui paminėti. Dėl vieno tokio leidinio labai pasipiktino „Polska Zbrojna“. Laikraštis rašo: „Kunigaikščio J. Poniatovskio ulonai kaip Lietuvos gvardiečiai. Tam tikra lietuvių leidykla išspausdino keletą tūkstančių atvirukų su senovišku kun. Poniatovskio ulonų atvaizdais. Paveikslai turi parašą, kad tai yra Lietuvos gvardiečiai. Lietuviai pereina ribas. Reikia būti naiviam, kad patikėti, jog švoležeras su lenkiška gražia kepure (rogatywka) būtų Lietuvos gvardietis. Atvirukai masiniai siunčiami į užsienį ir labai dažnai ateina paštu į Lenkijos miestus“.

Bet jaunuoliai, kuklių reikalavimų, tvirtai pasiryžę siekti ne per daug, bet pasiekti tai, ką užsibrėžę, gabesni matematikai ir fizikai, be to, kuriems mokymasis jų lankomose mokyklose dėl vienos ar kitos priežasties susitrukdo ir jau laikas karinę prievolę atlikti, tokie jaunuoliai gali jaustis tinką į karo aviacijos mokyklą, nes nieko nenustos, jeigu kartais ir baigti mokyklos nepavyktų, arba ją baigę nebūtų palikti — jie bus atlikę būtiną karo prievolę, o tada kaip pilnateisiams piliečiams ir dar turintiems specialybę kelias į įvairias sritis daug atviresnis. Ypatingai aviacijos mokyklą baigusiams, nors ir nepriimtiems liktiniais, atviras kelias pakliūti į policiją, ir augančią mūsų civilinę ir šaulių sąjungos aviaciją. Baigę mechanikų skyrių gali pretenduoti į ginklininkų vietas kariuomenės dalyse ir ginklų krautuvėse, ginklų taisymo dirbtuvėse. Apskritai, aviacijos mokyklos puskarininkių klasę baigę jaunuoliai turi būti į tarnybas pirimant vertinami daugiau, negu paprastą mokomąją kuopą baigę, nes aviacijos mokykloje būdami ir mokydami aptarnauti lėktuvą, karo mašiną, kurioje yra daug specialių ginklų ir apšarvavimo priemonių, jie turi noroms nenoroms būti specialistais: radio, foto — mechanikais, motoristais, ginklininkais, šaltkalviais, staliais ir t. t. Mokykloje ir eskadrilėse praktikuodami įpranta darbą atlikti greit, tiksliai ir gerai, nes lėktuvo, jo apginklavimo ir apšarvavimo mechanizmas jautrus ir greit genda, todėl visi pasireiškę nors ir maži defektai ir gedimai turi būti pačioje pradžioje pastebėti, surasti ir mažo remonto būdu pašalinami, kad dėl mažo neakylumo arba nevykusio taisymo pradžioje vėliau nereikėtų daug didesnio remonto, arba dėl tos pat priežasties neįvyktų avarija. Puskarininkiai lakūnai ir mechanikai turi būti ir yra išleidžiami geri specialistai.

Todėl, nėra ko būkštaut, renkantis stoti ar nestoti į karo aviacijos mokyklą. Tokį mokslą ir praktiką visokioje tarnyboje ir privačiame gyvenime galima pritaikyti.

Karo aviacijos rikiuotės ar nerikiuotės puskarininkių ir civilinių tarnautojų tarpe baigusiams aviacijos mokyklą laisvos vietos atiduodamos pirmoje eilėje. Patarlė sako: „Ko išmoksi, ant pečių nereikės nešioti“. Šios patarlės mintis pritaikytina ir į aviacijos mokyklos puskarininkių klasę stojantiems.

Lapkričio mėn. 3 diena netoli, todėl, kas turi šiek tiek patraukimo ir noro būti lakūnu ar mechaniku, tesiskubina pas savo apskrities komendantą su prašymu.

Žengs jaunuolių gretos

Didelis, pilkas debesys gula dangų. Jo padriki šonai, tartum atstumtieji gyvenimo klajūnai, slenka pašaliais. Rudens žemėje gūdziai švilpauja vėjas. Didelis šiaurės vėjas, negailestingai nuplėšdamas pavytusį klevo lapą, tēkšdamas lietų, stūgaudamas pirkios kamine.

Pasikeitė vakarai, ryto aušros aptemusios — — —

Dažnai aš žiūriu į aukštąjį beržą. Jis stovi prie pat mano lango, svyra jo liaunios šakos. Mačiau jį pavasarį, kada švelnučiai, lyg žalio aksomo lapeliai pirmą kartą pasirodė saulei ir dėkingai jai šypsojosi, kada pirmoji pavasario muselė laiminga tūpė ant papūrusio pumpuro. Mačiau jį ir vasarą, auginantį karpytus lapus, rūpestingai globojantį savo sėklas. Gyvybė liejosi jo šaknimis, liemeniu, visomis šakomis.

Dabar tematau geltonus lapus, vienišai krintančius žemėn, nykstančius vandens liūnuose. Ant vienos šakos driekiasi voratinklis. Kažkada juo laipiojo leistoji Aukščiausiojo gyvybė, kūrė sau ateitį. Dingo dabar. Gal jau žiemos miegan įmigo. Nežinia.

Miestelio gale suskamba varpas. Gailūs jo garsai; liūdnei smelkiasi į sielą, verčia susimąstyti kasdieniskuman paskendusį žmogaus protą.

Mano klaidžiojantis žvilgsnis smelkiasi tolyn, visa gatvė, užkliūva už kiekvieno namo. Ko jie toki susimąstę? Kodėl prie jų gedulingai plevesuoja trispalvės?

Vakaras labiau supa gatvę, jau tik težiūriu namų siluetus, iš kažkur atklysta atskiras garsas. . .

Kas tai? Ta vėliava, į kurią tik ką žiūrėjau, nyksta, jos vietoje pasirodo plati pieva, pagražinta tūkstančiais žiedų, skambanti žiogelių balsais. Pievoje žmonės skuba vežti šieną. Ak, jau pažįstu — tai mano tėviškės pieva, juk matau savo tėvelį dideliais glėbiais plakuojantį šieną. Skuba. Tolumoje griaudžia perkūnas. . .

Vėl matau — platus vieškelis. Tūkstančiai ginkluotųjų kareivių traukia į žygį. Griausminga daina žy-

Gražios mūsų karių gretos

P. Babicko nuotr.

di jų lūpose. Horizonte iškyla didinga moteris. Ji ištiesia žygiuojantiems rankas, laimina, laimina. . .

— Laimėkite žygį, mano sūnūs! . .

Toliau. Raudonuoja padangės. Kraujas sriūvena žeme. Stūgauja kanuolės.

— Laimėsime kovą. Mūsų senelių žygiai, jaunosios mergelės, margosios pievos suteiks mums stiprybės!

Kova verda. Neišlaiko priešų eilės. Jos krinka, išsi-sklaido.

— Laimėta!!!

Bet ne. Ak, kiek pasaulyje klastos! Nugalėtieji prašo taikos, užpakalyje iš naujo užtaiso ginklus. . .

Ir matau — paniūro senosios pilys, sustingo skambėjusi linksma daina, jos žodžiai nebaigti nutrūko.

Tėvynės širdis — Jos sostinė klastingai priešo atimta. Verkia sesutės, vergijon patekusios, nerimsta broliai.

Gedimino Pilis tyli. Pajuodo ir Vilijos vandenys. Nauji debesys gula tėvynės padangę, surakintųjų dejavimai veržiasi pro storas kalėjimų sienas, ašaros drėkina kietuosius akmenis.

Didžiulis skausmas drasko mano krūtinę. Ak, kaip norėčiau pasakyti raminantį žodį savo broliui, paguosčiau, jį papasakočiau laisvosios tėvynės laimėjimus, pasidžiaugtume abudu.

Šaukiu jį, moju. Dieve, jis neužgirs manęs, jo žvilgsnis klaikumon klysta, jo įdubę žandai ir aptemusios akys. Jis nemato manęs.

Nauji garsai. Vėl matau tvirtas gretas, ilgos ilgos jų eilės. Tai naujoji karta pakilo. Koki darnūs jų žingsniai, kaip tvirtai skamba tėvynės dainos. Jie žengia drąsiai, krūtinės ateitimi kvėpuoja. Priešakyje kolonos plevesuoja vėliava su nauju šūkiu: mokslas Tėvynei!

Pažįstu — tai mano draugai. Tie patys jaunuoliai, kaip ir aš, pasiryžę kovoti už šviesesnę rytojų, tie patys instruktoriai, bemoką mus ginti tėvynę.

Jaučiu lengvėjimą krūtinėje. Aš žinau, Tėvynės sargybon jie visi žengs, nuskriaudusiems ją — nepasigailės savo jėgą skriaudoms atitaisyti.

Ir ta gedulu perrišta vėliava lyg linksčiau plevesuoja, lyg moja mums dar tvirčiau ryžtis.

Ji pranašauja gražesnes dienas, kada nuo jos skaisčiųjų spalvų nukris paskutinis skriaudos šešėlis, kada tauta vieningai žengs prie kilnaus tėvynės aukuro.

Ir laimins ji savo sūnus ir dėkos jų vadams. . .

Jonas Ašmenskas

*Kai užaugsim, sutvirtėsime —
visi būsime kariai*

Lietuva — tėvynė mūsų

Šeštadienis. Popietiniai saulutės spinduliai linksmi žaidžia apie Jakučių trobas ir pro langus skverbiasi skelbti bobų vasaros.

Bulviakasis, ir Jakučių pirkioje tuščia, tik vienas senelis ant suolo sėdėdamas švapsi pypkę ir lopo bulvių pintinėles.

Netrukus prasiveria durys ir linksmi įsiriti knygomis nešinas Jonelis. Padeda kuprinę ant suolo ir, niūniuodamas tautos himno melodiją, eina ieškoti valgyti.

— Ko tu toks šiandien linksmas, Joneli? — klausia, padėjęs darbą į šalį, senelis. — Na, žinoma šeštadienį visada linksmiau, kad ryt šventė, kad gausi pailsėti...

— O, ne — mes šiandien mokėmės naują dainą, ir mokytojas mane už gerą balsą pagyrė.

— A, šit kaip! Na, o kokiągi dainą mokėtės?

— Lietuva, tėvynė mūsų, tu didvyrių žemė...

— E..., vaike, čia ne daina, bet giesmė — čia mūsų tautos himnas.

— Juk giesmės — tai šventos?

Senelis paleidžia riebų pilkų dūmų kamuolį, pasukui, žiūrėdamas prieš save į vieną tašką, prabyla:

— Taip... Viskas, kas giedama iškilmingai, susikaupus, yra šventa. Šita giesmė, kurią jus šiandien mokė, taip pat giedama susikaupus, iškilmingai: ji yra mūsų tautos malda.

Jonelis grįžo nuo spintelės, atsisėdo šalia senelio ir tarė:

— Bet, seneli, aš ne visą tą himną suprantu.

— ???

— Pavyzdžiui „tėvynė mūsų“. Kas tai yra tėvynė?

Senelis iškratė į klumpės kulnį pypkės pelenus ir tarė:

— Ar tu myli, Joneli, savo mamytę?

— Labai myliu.

— Ar tu gintum, jei kas skriaustų ją?

— Aš neduočiau skriausti, aš...

— Na gerai. Bet mes turime dar ir antrą mamytę — tai yra mūsų gimtoji žemė. Mes jos sultimis maitinamės, mes joje augame, kenčiame ir džiaugiamės. Taigi, gimtoji žemė, gimtasis kraštas yra mūsų tėvynė Lietuva. Ji yra mūsų antroji motina, todėl mes ją turime mylėti ir ginti nuo skriaudėjų. Aišku?

— Taip. Bet pasakyk, seneli, kodėl himne sakoma „tu didvyrių žemė“? Juk mes nesame didesni negu kitų kraštų žmonės. O gal mūsų protėviai buvo dideli?

— Taip, mūsų protėviai buvo milžinai, didvyriai, tik ne ūgiu, bet savo dvasia. Kaip mokysies apie mūsų krašto praeitį, apie tai plačiau sužinosi, o dabar pasakyk, kiek, kad senovės lietuviai atsižadėdavo savo viso turto, sveikatos, net gyvybę paaukodavo, kad tik jo tėvynė būtų laiva. Dėl to ir buvo Lietuva plati ir galinga. Didvyriu galima ir šiandien būti, tik reikia savo

*Nužydėjo žalias šilas,
Pievos nužydėjo.
Po laukus girdėt ošimas
Rudeninio vėjo.*

*Dienos viena kitą vijo,
Bėgo upėm vilnys.
Dega tik visad širdyje
Vienas žodis — Vilnius.*

*Eina pievom gelsvas spalvis,
Subaltuos greit sausis.
Tik lietuvis sunkią dalią
Nešinas vis jausis.*

*Nesutraukti krūtinėj
Skausmo pančius ilgus,
Kol žalių laukų tėvynė
Vilniaus pasiilgus.*

*Kol kiekvienas krašto sūnus
Spaudžia kumštį kietą
Veltui niekad nepražūna
Ašara pralieta.*

*Susiūbuos dar pušys žalios,
Eglės links skarotos:
Bus į Vilnių tiesus kelias
Brolių atvaduotas.*

J. Palionis

tėvynę mylėti ir viską dėl jos laisvės paaukoti. Būk, Joneli, didvyriu ir atvaduok kenčiantį lenkų priespaudą Vilnių.

Lauke pasigirsta būgno dundėjimas, o netrukus ir karinio orkestro garsai. Jonelis už rankos ištempė senelį į lauką.

Kaimo gatve žygiuoja kareiviai. Senelis nusiima kepurę ir atsistoja ramiai. Jonelis, pažiūrėjęs į senelį, tą patį padaro. Kareiviai su maršu pražygiuoja pro kaimą, o dulkių debesys juos palydi toli toli keliu.

— Seneli, kam tu nusiėmei kepurę?

— Pagerbiau savo kariuomenę. Čia nužygiavo didvyriai, kurie už mus ir mūsų kraštą yra pasirengę gyvybę atiduoti ir juos, vaike, turime gerbti ir mylėti.

V. V.

KARIUOMENĖS

GYVENIMAS

KARIUOMENĖS VADAS ATOSTOGOSE

Mūsų kariuomenės vadas gen. št. plk. Raštikis yra išvykęs atostogų. Jį pavaduoja kariuomenės štabo viršininkas gen. št. plk. Černius.

GRĮŽO IŠ SOVIETŲ SAJUNGOS MŪSŲ KARIUOMENĖS ŠTABO ATSTOVAS

Prieš savaitę iš SSSR grįžo dalyvavę jų kariuomenės manevruose mūsų kariuomenės štabo atstovai: brig. gen. Pundzevičius, gen. št. plk. Juodišius, gen. št. plk. ltn. Valušis ir gen. št. plk. ltn. Rapšys.

NUBAUDĖ TRIS ŠNIPUS

Plk. ltn. Gurevičiaus pirmininkaujamas, Kariuomenės teismas neviešame posėdyje neseniai svarstė trijų asmenų, kaltintu šnipinėjimu vienos valstybės naudai, bylą. Rugsėjo 28 d. vakare paskelbtu sprendimu Augustinas Stasiūnas nubaustas 15 metų, Karolis Naginionis — 8 metais ir Gustavas Blechertas — 4 metais, visi sunkiųjų darbų kalėjimu.

GRAŽI LIKTINIŲ PUSKARININKIŲ RAMOVĖ

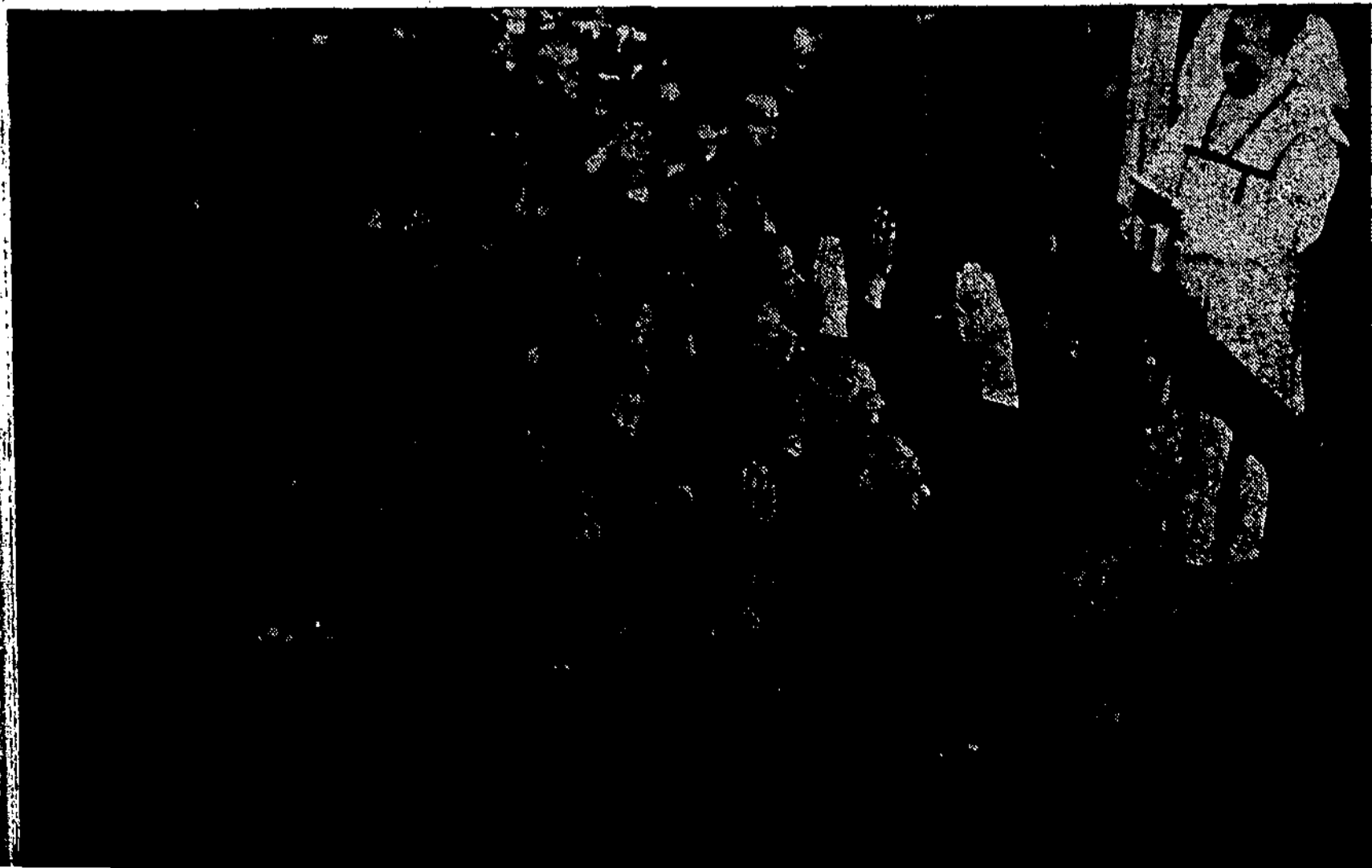
Spalių 2 d. 1 gusarų D. L. Etm. Kun. Jonušo Radvilos pulko liktinių puskarininkių ramovė persikėlė į naujai atremontuotas patalpas. Patalpos yra erdvios ir patogios. Jose įrengta valgomasis, skaitykla, salė, bufetas, du svečių kambariai ir privatinis kambarys. Be to, prie ramovės yra gražus dekoratyviniais medeliais apsodintas sodas, kuris prieš persikraustant gražiai sutvarkytas: išskusti ir smėliu išbarstyti takeliai ir dailiai apkarpyti medeliai. Pavasarį numatoma įrengti gražius gėlynus.

PRISIEKĖM PRIEŠ DIEVĄ TĖVYNEI

Spalių 1 d. ryšių bataliono jaunieji kareiviai susilaukė kario gyvenime svarbiausio ir reikšmingiausio momento — karių priesaikos, kuris sutvirtino karių dvasią, vykdyti sunkias, bet garbingas, kario pareigas. 9 val. lygios, tvirtos, plieninės karių gretos, 2 pėst. pulko orkestro lydimos, nužygiavo į Šančių igulos bažnyčią. Iškilmingas priesaikos apeigas atliko technikos dalių kapelionas kun. prof. Česaitis. Grįžusius iš bažnyčios karius pasveikino mokomosios kuopos vadas mjr. Šulcas. Sekmingesniai darbui nuskambėjo trys griausmingi „valio!“.

Ta proga, mokomosios kuopos, radio būrių jaunieji kareiviai, priesaikos ir pirmo kareivio laipsnio — eilinio gavimo proga, Ginklų Fondui paaukojo 20 litų.

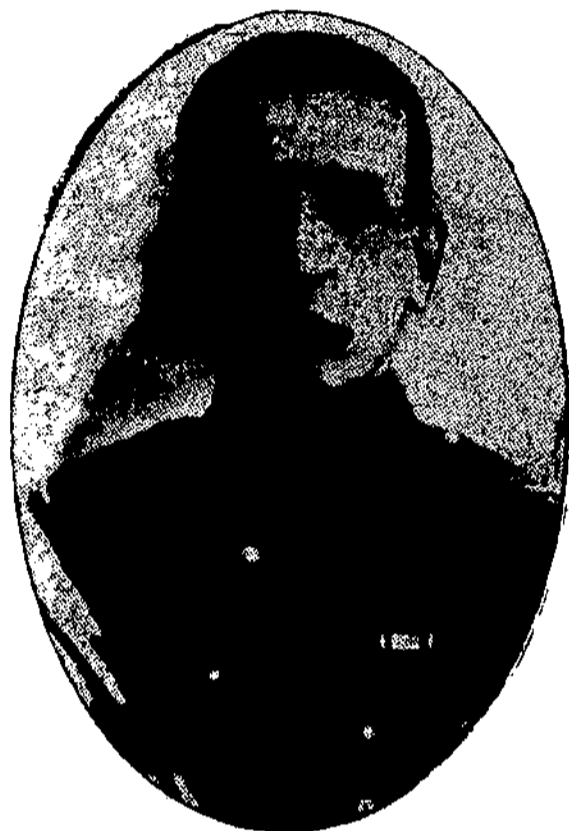
Ryšių bat. kariai prisiekia

A. A. PUSK. ANTANAS VAICEKAUSKAS

Rugsėjo 17 d. 17 val. negailestingoji mirtis išplėšė iš mindaugėnų tarpo vieną puskarininkių šeimos narį, likt. pusk. Antaną Vaicekauską.

A. a. Antano sveikata jau kiek anksčiau buvo nepergeriausia, kol nelemtas plaučių uždegimas galutinai pakirto jo gyvenimo siūlą. Jis gimė 1902. IV. 14. Vizgiūnų km., Kupiškio v., Panevėžio apskr., neturtingoje šeimoje. Karo tarnybon pašauktas 1923 m. kovo 2 d. ir, kaip apskrus, sumanus ir gabus raštinės darbu, buvo kuopoje raštininkas. 1925 m. sausio 31 d. prie I pėst. divizijos štabo išlaikė egzaminus nerik. puskarininkio laipsniui igyti, ir tų pat metų kovo 1 d. buvo pakeltas į j. puskarininkio laipsnį, o vėliau į pusk. laipsnį. Baigęs tikrąją karo tarnybą, kaip darbštus, sąžiningas ir drausmingas karys, buvo paliktas pulke liktiniu ir ėjo įvairias pareigas raštinėse ir sandėliuose. Paskutiniu metu buvo I b-ne prie ūkio reikalams karininko raštinės darbu ir, nors sveikata ir buvo pašlijusi, savo pareigas sąžiningai ir ištvermingai atliko iki paskutiniųjų dienų.

A. a. pusk. Vaicekauskas

Antanas buvo visada linksmas, visiems draugiškas ir malonaus būdo. Mažai kalbėdavo, bet suejimuose ir pasilinksminimuose buvo visų laukiamas ir mėgiamas, nes pasižymėjo švelniu ir patraukiančiu jumoru. Nieko neužgaudavo ir neįžeisdavo. Buvo darbštus ir sąžiningas pareigūnas, gerbiamas ne tik draugų — likt. puskarininkių ir kitų tarnautojų, bet ir aukštesniųjų viršininkų. Už nuopelnus Lietuvai buvo apdovanotas Vytauto Didžiojo III-jo laipsn. ordino ir Lietuvos Nepriklausomybės 10 metų jubiliejiniu medaliais.

A. a. Antanas palaidotas Kupiškio parapijos kapinėse šalia tų karžygių, kurie nepriklausomybės kovų laikais savo krauju išpirko mums laisvę. Velionis paliko žmoną ir du mažamečius vaikučius.

Laidotuvės įvyko rugsėjo 20 d. 18 val., kuriose dalyvavo b-no karininkai, likt. puskarininkiai ir kiti tarnautojai su šeimomis, daug kareivių ir gausiai vietinės visuomenės. Kelias iki pat kapinių buvo nubarstytas žalumynais, o jo kapą papuošė keturiolika gražių vainikų. Gedulo procesiją lydėjo pulko dūdų orkestras, o kapinėse pasakyta daug gražių atsisveikinimo kalbų.

Taip, gėstant rugsėjo 20 d. paskutiniams rudens saulės spinduliams, gaudžiant liūdniems varpų ir dūdų orkestro garsams, šaukiant gedulo šauksmą ugniag. sirenai ir aidint galingom šautuvų salvėm, šviesos atminties mindaugėnas a. a. pusk. Antanas Vaicekauskas buvo nuleistas duobėn ir atskirtas iš gyvųjų tarpo amžinai...

Ilsėkis, mielas Antanai, Dievo malonėje, o šventoji Lietuvos žemė bus Tau lengva, nes jos sargyboje budėjai!
P. Gelžinis

MOKOMIEČIAI LABAI MĖGSTA KNYGAS

Ryšių b-no XX laidos mokomiečiai yra dideli skaitymo mėgėjai. Nors labai maža yra laisvo laiko, bet gana gausiai skaito iš bibliotekos knygas. Laisvu metu didelėje skaitykloje, į kurią pareina visi svarbiausieji laikraščiai, visada daug mokomiečių.
Eil. A. Titlius

LIKTINIAI PUSKARININKIAI IR MOKSLO CENZAS

Iki šiol turėjome dvi karių kategorijas: karininkų ir kareivių. Prie pastarosios kategorijos buvo priskirit ir liktiniai puskarininkiai. Pernai paskelbtu karinės tarnybos įstatymu puskarininkiai išskirti į atskirą puskarininkių kategoriją. Šios kategorijos pagrindą, be abejo, sudaro liktiniai puskarininkiai, nes atlieką karinę prievolę puskarininkiai dažnai keičiasi ir pastovaus vieneto nesudaro. Nors liktinių puskarininkių vaidmuo kariuomenėje seniai yra suprastas ir įvertintas, tačiau minėtu įstatymu tas vaidmuo dar lyg pabrėžiamas ir paryškinamas.

Juk iš tikrųjų liktiniai puskarininkiai kariuomenėje eina svarbias ir atsakingas pareigas. Būdami artimiausi karininkų padėjėjai, jie turi padėti kareivius mokyti bei auklėti, padėti ruošti gerus ir ištvermingus tėvynės gynėjus. Bet gerai žinoma, kad jei kas moko arba auklėja kitus, tas, savaimė, turi būti tinkamai susipažinęs su mokomuoju dalyku bei auklėjimu. o tam reikalinga ir mažesnis ar didesnis bendras išsilavinimas. Didžioji mūsų liktinių puskarininkių dalis tą anksčiau suprato ir mokslo žinių įgijimu patys susirūpino. Vieni ruošė bendro lavinimosi kursus, kiti lankė suaugusių gimnazijas ir jau šiandien likt. puskarininkių tarpe daugiau mokslo ragavusių vyrų yra nemažai. Džiugu konstatuoti, kad liktinių puskarininkių korporacija metai po metų rimtėja, jų bendras išsilavinimas kyla, kvalifikacijos didėja.

Dabar, nustatius likt. puskarininkiams privalomą mokslo cenzą, turės juo susirūpinti ir tie, kurie iki šiol savo išsilavinimu mažai rūpinosi, nors tam geresnių ar blogesnių sąlygų, galima sakyti, visi turėjo ir turi. Kiekvienam likt. puskarininkui turėtų būti aišku, kad šiandien nė vienas valstybės tarnautojas, o likt. puskarininkis tuo labiau, negali apsiriboti vien tik geru savo tarnybos pareigų atlikimu. Gyvename tokius laikus, kada visos gyvenimo sritys smarkiu tempu žengia pirmyn. Nuo to skubančio gyvenimo pasilikti negalima nė vienam. Čia kaip tik ir iškyla mokslo reikalas. Mokslas sprendžia ne tik asmens, bet ir tautos bei valstybės egzistencijos klausimą. Tas ypač isidėmėtina, nes jaunos valstybės nariai, norėdami išryškinti ilgą laiką nelaisvėje buvusios savo tautos kūrybines jėgas, savo intelektualines galias turi smarkiai itempti. Mūsų galvė privalo būti ne tik ginkluose bet ir moksle. Istorijoje randame daug pavyzdžių, kur mažos, bet kultūriškai aukštai pakilusios tautos lengviau atsispiria kaimyninių tautų smurto politikai.

Tat mokykimės!

Pusk. V. Rūkas

KAIP ATRODO MOKOMOSIOS KUOPOS PATALPOS

2 p. p. mokomosios kuopos patalpos yra gražios. Jų sienos papuoštos įvairiais ornamentais, kilniais, tėvynės meilę žadinančiais, šūkiiais ir paveikslais. Gana gražiai atrodo pamokų salė. Joje yra vyriausio ginkluotų pajėgų viršininko Antano Smetonos paveikslas, Giedraičių kautynių ir Giedraičių karių kapų paveikslai, kuriuos piešė gr. Hoppas. Čia pat ant sienos yra dailiai nupaišytame fone algirdiečių maršo ištrauka su gaidomis: „Mes Algirdo vaikai, tvirtu žingsniu į naują ateitį garbės keliu, papuoškim žygį savo narsumu...“ Be to, paskutiniu laiku labai dailiai išdekoruota gimnastikos salė. Tai daugiausia figūros, vaizduojančios sporto meną visose srityse.

J. p. Gedvila

NAUJAS LAIKRAŠTELIO „LAISVAI“! NUMERIS

Šiomis dienomis išėjo naujas prieš kelis metus mokomiečių pradėto leisti laikraščelio „Laisvai“ numeris. Laikraščelyje yra rašinėlių, eilėraščių, kronika, sporto žinios, juokų, feljetonų ir kit. Laikraščelis labai įdomiai ir dailiai liustruotas kuopoj karinę prievolę atliekančio dailininko gr. Hoppo.

Džiugu, kad šio sieninio laikraščelio puslapiuose randa sau vietą visi mokomiečiai. Čia jie pratinasi taisyklingiau išreikšti žodį kūrybiška forma, iškelia gražių minčių, sumanymų ir kitų vertingų dalykų.

J. pusk. Gedvila

1 INŽ. B-NAS KARO TECHNIKOS DALIŲ ŠVENTĖJE

Rugsėjo 22 d. 1 inž. b-nas kartu su kitomis karo technikos dalimis šventė metinę šventę. Ta pat proga buvo atšvęsta ir dalies šventė.

Po parado (aprašyto „Kario“ 40 Nr.) bataliono kariams buvo bendri pietūs, kuriuose dalyvavo karo technikos štabo viršininkas plk. Kutka. Pietų metu dainavo mokomos kuopos choras, diriguojamas j. pusk. Mikalausko.

Bendrų pietų metu dalies vadas plk. ltn. Grigaliūnas paskakė kalbą, pabrėždamas didelę pionierių fizinę ištvermę ir atsidaavinimą pionierių pašaukimui. Tą patį dalies vadui teko girdėti poligone iš kitų viršininkų. Išvadoje, dalies vadas pabrėžė, kad šių metų vasarą pionieriams teko daug dirbti. Svarbiausia, teko išbandyti naujas moderniškas pionierių specialybei skirtas priemones. Darbo išdavos geros. Po to padėkojo štabo viršininkui plk. Kutkai ir kitiems karo technikos valdybos atstovams už atsilankymą.

Štabo viršininkas plk. Kutka pasigerejo vieninga pionierių šeima, taip pakelta nuotaika švenčiančia technikos dalių šventę. Padėkojo chorui už dainas.

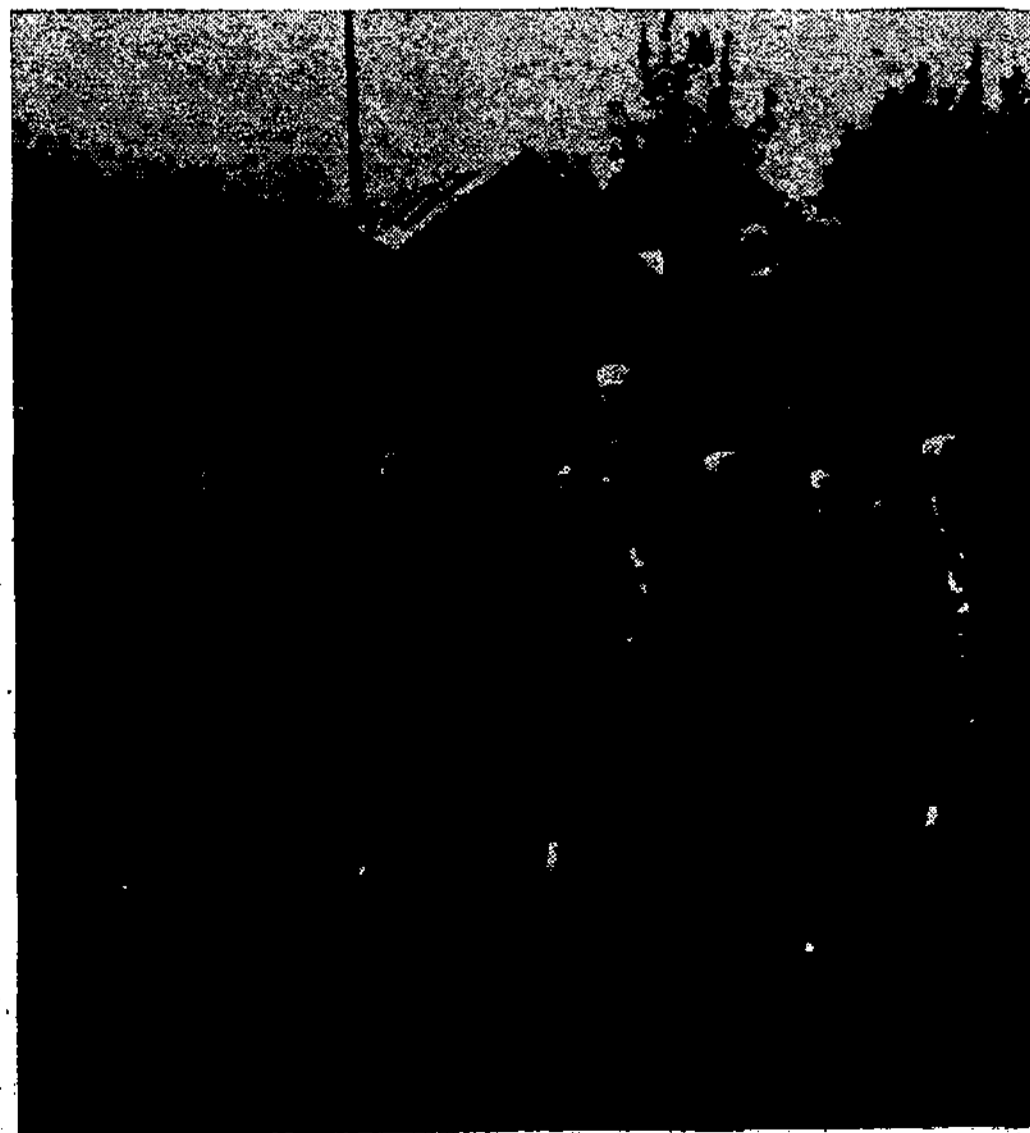
Po bendrų pietų, bataliono kariams ltn. Janulevičius skaitė paskaitą. Vakare b-no kareiviai buvo „Liros“ kine, o liktiniai puskarininkiai ramovėje surengė pasilinksminimą.

Viršila Malakauskas

GRAŽI ULONŲ PULKO ŠVENTĖ

Spalių 1 d. ulonų pulkas šventė 17 metų savo gyvavimo sukaktį. Šventė prasidėjo pamaldomis. Po pamaldų aikštėje buvo pulko paradas, kurį priėmė pulko vadas gen. št. plk. ltn. Žilys. Skardžiu valio visi kariai pagerbė Valstybės Prezidentą Antaną Smetoną, vyriausybę ir karo vadovybę. Po to viso Alytaus miesto įstaigų viršininkai su pulko vadu, karininkų lydimi, apžiūrėjo įdomų karvelių auginimo ūkį, modernius techniškus pabūklus, tvarkingas arklides ir gražų kareivinių rajoną.

Šventė visiems padarė gilaus įspūdžio.

Iš 2 ulonų pulko šventės

J. Aukštuolio nuotr.

Kariuomenės ugniaagesiai

MIRĖ UGNIAGESYS PUSK. A. VAICEKAUSKAS

Jis 1928 m. rugpiūčio 22 d. įstojo į naujai suformuotą Panevėžio įguloje pulko ugniagesių komandą ir tarnavo daugiau kaip 9 metus apsauginių skyrininku Panevėžyje ir vėliau Kupiškėje. Per tą laiką jam teko dalyvauti 15 gaisrų gesinime Panevėžyje ir artimesniuose prie miesto kaimuose. Kariuomenės gaisruose teko dirbti po 6—10 valandų. Iš pulko vadovybės keletą kartų gavo pinigines dovanas už pavyzdinę tarnybą ugniagesių komandoje. Išsikis ramybėje, mielas drauge! Tebūna Tau lengva gimtoji žemė.

GAISRŲ FRONTE. Naktį iš rugsėjo 30 d. į spalį 1d. Raseiniuose buvo didelis gaisras: sudegė Kagano malūnas ir lentpiuvė, du namai ir daug miško medžiagos. Gaisras prasidėjo apie 21 val. Manoma, kad gaisras kilo dėl savininko neatšargumo. Šiame gaisre kartu su Raseinių miesto ugniagesiais buvo pasirodžiusi pirmą kartą ir Raseinių įgulos ugniagesių komanda. Ta proga „Lietuvos Aidas“ pažymėjo, kad „drąsos ir sumanumo parodė kariuomenės įgulos ugniagesiai“. Geriausias kloties ir ateityje!

GLAUDŪS SAITAI. Baigę mokymą, kariuomenės ugniagesių komandose kariai-ugniagesiai ypač noriai rašosi į šaulių ugniagesių komandas. Tačiau dabar vis dažniau į kariuomenės ugniagesių komandas stoja šauliai, jau tarnavę šaulių būrių ugniagesių komandose. Vienas iš tokių šaulių, Bronius Macas, 1931—1933 m. tarnavo Ramygalos šaulių ugniagesių komandoje, dabar jau 4 metus tarnauja kavalerijos dalies „A“ ugniagesių komandoje, per tą laiką ištarnavo likt. puskarininkio laipsnį. Apie seno šaulio-ugniagesio prisirišimą prie savo komandos, kurion jis įstojo turėdamas vos 18 metų amžiaus, liulija toks geras puskarininkis. Maco darbelis. Pastebėjus, kad Ramygalos komandos stoginė neturi iškabos, puskarininkis pasiūlyo „padovanoti“ komandai iškabą, kuria užsakes savo lešomis Kaune. Už tai, rašo Ramygalos šaulių ugn. k-dos v-kas: „komanda bus Jums dėkinga ir kada nors ugniagesių sueigoje sušuksime valio“.

Sporto kronika

KARO MOKYKLA — ARTILERIJOS DIRBTUVĖS 8:0 (4:0)

Rugsėjo 25 d. karo mokyklos stadione įvyko draugiškos futbolo rungtynės tarp karo mokyklos ir artilerijos dirbtuvių komandų. Karo mokykla nugalėjo artilerijos d-ves 8:0 (4:0), kurios įmonių turnyre stovi pirmose vietose.

Kar. P.

FUTBOLO PIRMENYBĖS SU NETIKĖTUMAIS

Lietuvos futbolo pirmenybių rungtynės davė vėl eilę netikėtų rezultatų: CJSO suplikė LFLS 4:1 ir meisterį KSS 3:1, Klaipėdos švyturys — ŠMSK 1:0, ŠŠKovas prieš Makabį sužaidė vos lygiomis 2:2, LFLS sunkiai įveikė Sakalą 2:1 ir LGSF — Kybartų JSO 2:0.

Iš paskutiniųjų rungtynių pirmiausia tenka atžymėti dvi CJSO pergalės prieš LFLS ir KSS. Dvi pergalės vienos savaitės bėgyje prieš stiprius priešus, CJSO išvedė į pirmenybių lenteles viršūnę. Iš keturių rungtynių CJSO laimėjo trejas ir vienas užbaigė lygiomis. Dabar CJSO turi 7 taškus ir golų santykį 10:4. Sekantį priešą CJSO turės gan kietą ir ryžtingą — LGSF (spalio 9 d.).

Toliau netikėtumą patiekė Kauno Makabi, kuri su buv. meisteriu ŠŠKovu rungtynes užbaigė lygiomis 2:2, o pirmame puslaikyje net vedė 2:1 savo naudai. Koviečiai rezultata išlygino ir po tašką pasidalino tik iš 11 mtr. baudos. Tai pirmas koviečių prarastas taškas, o Makabi pirmas iš viso „uždirbtas“. Artimiausi ŠŠKovo priešai bus ŠMSK (spalio 7 d.) ir KSS (spalio 10 d., Kaune).

Klaipėdos švyturys užtarnautai laimėjo žaisdamas Kaune prieš ŠMSK 1:0. Prie geresnės sėkmės švyturys galėjo rungtynės baigti didesniu rezultatu. Be to, švyturiečiai tikrai užimponavo savo veržliu žaidimu, kuris ir davė jiems pergalę. Puičiai pasirodė ir jų vartininkas, buvęs Lietuvos rinktinės dalyvis, Tašius, kuris išlaikė nežymią pergalę. Spalio 10 d. švyturys Klaipėdoje žaidžia su Kauno Makabi.

LGSF prieš Kybartų JSO laimėjo 2:0. Abu įvarčiai krito pirmame puslaikyje. LGSF po šios pergalės tvirtai atsistojo antroje vietoje. Spalio 9 d. LGSF—CJSO susitikimas turės išspręsti, kam teks pasikeisti vietomis. Abi komandos ligi šiol yra nustojusios po 1 tšk. Aplamai, tenka pažymėti, kad visas komandų dešimtukas yra mažiau ar daugiau nustojęs taškų. Iš

jų tik CJSO, ŠŠKovas ir LGSF po 1 tšk. Visai taškų neturi Klaipėdos KSS (iš 2 rungtynių) ir šiaulių Sakalas (iš 3 rungtynių). Tačiau šios savaitės rungtynių serija duoda vilties, kad komandos gali pelnyti pirmus taškus, nes visi varžovai savo jėgas išbandė ir kiekvienon kovon stoja su didesniu pasitikėjimu. Ypač tas pastebima pas pirmenybių naujokus. Taigi ir šios savaitės favoritus sunku išskirti. Beje, ši sekmadienį pirmas pirmenybių ratas jau bus įpusėtas, tačiau vargu ar jis bus baigtas šiais metais, nes paskutinės rungtynės paskirtos lapkričio mėn. 21 d.

Iš šaulių gyvenimo

PAVILKIO ŠAULIŲ BŪRYS

Rugsėjo 25 d. įvyko Pavilkio šaulių būrio susirinkimas, kuriame aptarta pasirengimas manevrams, kurie įvyks spalio mėn. Šakių — Lukšių rajone. Į karinio rengimo savaitinius kursus, kurie įvyks netarnavusiems kariuomenėje šauliams Šakių rinktinėje, nutarta siųsti 3 šaulius. Be to, numatyta pravesti šaudymo pratimus šratais.

Juozas Astrauskas

ATSARGINIAI DŽIAUGIASI

Iš Pavilkio šaulių būrio ir Nosiedų kaimo — Pavilkio apylinkės (Lekėčių vl., Šakių apskr.) daugeliui atsarginių tenka išvykti pakartotiniams karo pratimams į kariuomenę. Gavę paraginimus, visi labai nudžiugo ir kariškai nusiteikę laukia tos dienos, kada išvyks. Tenka pažymėti, kad daugelis tokių atsarginių prieš išvykimą jau gilinaisi į karinius dalykus, kuriuos reiks kartoti karių eilėse.

Juozas Astrauskas

DAR VIENA ŠAULIŲ TVIRTOVĖ

Šaulių rūpesčiu ir pastangomis įvairiose Lietuvos vietose išaugo keliasdešimt šaulių namų, kuriuos puošia reikšmingas užrašas: Šaulių namai — Tautos namai. Daugelis namų pastatyti talkos būdu. Talkoje dalyvauja visa kariuomenė, todėl šauliai drąsiai puošia savo namus tokiu užrašu, nes jis be to dar liudija, kad šaulių namai yra atdaryti visiems, kas nori ir yra pasiryžęs dirbti tautinį kultūrinį darbą, stiprinti tautinį vieningumą ir karišką dvasią.

Rugsėjo 26 d. iškilmingai buvo atidaryti Dusetų šaulių namai. Namų atidarymo šventės proga miestelis buvo pasipuošęs tautinėmis vėliavomis. Po pamaldų, kuriose organizuotai dalyvavo vietos vyrų ir moterų šaulių būriai, prie nepriklausomybės paminklo buvo paradas. Prieš paradą buvo dekoruoti „Šaulių žvaigždė“ ir Vytauto Didžiojo ordino medaliais apdovanoti šauliai K. Jukna, K. Rūkas, Pr. Kunca ir A. Makarskas. Parado metu buvo pagerbti Tautos Vadas Antanas Smetona, Vyriausybė, Kariuomenės vadas gen. št. plk. Raštikis ir šaulių Sąjungos vadas plk. Saladžius. Šaulės ir šauliai uniformuoti iškilmes maršu pražygiavo pro nepriklausomybės paminklą. Paradą priėmė šaulių Sąjungos štabo viršininkas plk. ltn. Kazitėnas.

Po parado Dusetų klebonas kun. Lavrenčikas pašventino namus ir ta proga pasakė pamokslą. Vėliau buvo iškilmingas posėdis. Atidaręs posėdį, būrio vadas mokytojas šaulys Kuzmikas pranešė apie būrio veiklą ir namų statybą. Būrio įkūrėja

Iš Panevėžio šaulių IX. 26 iškilmių

J. p. Kalvelio nuotr.

yra šaulė Honorata Ivanauskienė. Per savo gyvavimo laiką būrys suorganizavo stiprų chorą, dūdų orkestrą ir teatrą, kuris yra suvaidinęs per 7 veikalų. Turi vėliavą, turtingą biblioteką ir dabar pastatytuosius erdvius šaulių namus.

Dusetiškiečiai, būdami vieningi entuziastai, su ypatingu atsidėjimu vykdė šaulių namų statybą. Būrys pradėjo galvoti apie nuosavus namus neturėdamas nei žemės sklypo, nei lėšų, tačiau vieningu darbu ir energija atsirado viskas. Valsčiaus viršaičio Kibirskščio pritarimu buvo gautas didelis žemės sklypas, iš Teisingumo Ministerijos susilaukta didelės medžiaginės paramos, nes šaulių namuose buvo išnuomosios minėtoms įstaigoms patalpos. Čia daug padėjo vietos apylinkės teisėjas Grauna ir buvęs tensingumo ministerijos referentas, dabar Seimo kanceliarijos viršininkas Valiulis. Be to, būrį parėmė ir šaulių Sąjungos vadas plk. Saladžius. Vietos šauliai, visos kitos organizacijos ir paskiri asmenys aktyviai prisidėjo darbu ir lėšomis. Ūkininkai talkos būdu suvežė miško medžiagą. Vietos ūkininkai, darbininkai, valdininkai, moksleiviai ir visi kiti savo laisvą laiką skyrė darbui. Kasdien prie šaulių namų triūsė būriai žmonių ir todėl nenuostabu, kad po dviejų darbo metų išaugo dideli ir gražūs šaulių namai.

Būrys šventės proga susilaukė daug sveikinimų raštu. Pažymėtina, kad daugelis sveikintojų su sveikinimais atsiuntė ir aukų, pav.: Dr. B. Uselis iš Zarasų pasveikino ir paaukojo 100 litų, prof. Žemaitis — 50 lt., dusetiškiečiai Šiaulių apskr. mokyklų inspektorius Ubeika — 25 lt., Dulksniai ir Rapšiai — 50 lt., Karvelio firma paaukojo dūdų orkestrui du būgnelius ir daugelis kitų.

Po iškilmingo pasėdžio buvo koncertinė dalis. Čia gražiai pasirodė šaulių choras ir skudutininkų orkestras. Pažymėtina, kad choro koncerto metu, jo dainuojamoms dainoms pritarė ir klausytojai, ypač senesnio amžiaus kaimo žmonės.

V. D.

Kariškos žinios

LENKIJOS GINKLAVIMOSI PRAMONĖS CENTRAI

Lenkijos vyriausybė valstybės saugumui nutarė steigti ginklavimosi pramonės centrus. Jie bus steigiami Sano ir Vyslos trikampy — tarp Sandomiro, Tarnovo ir Peremišlio. Šio rajono strateginė padėtis yra ypač patogi prieš Čekoslovakiją. Tuo būdu Aukšt. Silezijoje per 10 metų bus pamažu nuolat didinamas apsiginklavimas.

Pirmieji šio plano nuostatai numatomi įvykdyti 1940 metais. Be ginklavimo, į šį darbo planą įeina dar geležinkelio ir autostradų tiesimas, vandens keliai, vietinių energijos šaltinių eksploatacija — Karpatų upių užtvankos, Galicijos naftos šaltiniai. Tas didelis sumanymas atseis 3 milijardų zlotų.

S.S.S.R. MAŽEJA ANALFABETŲ SKAIČIUS

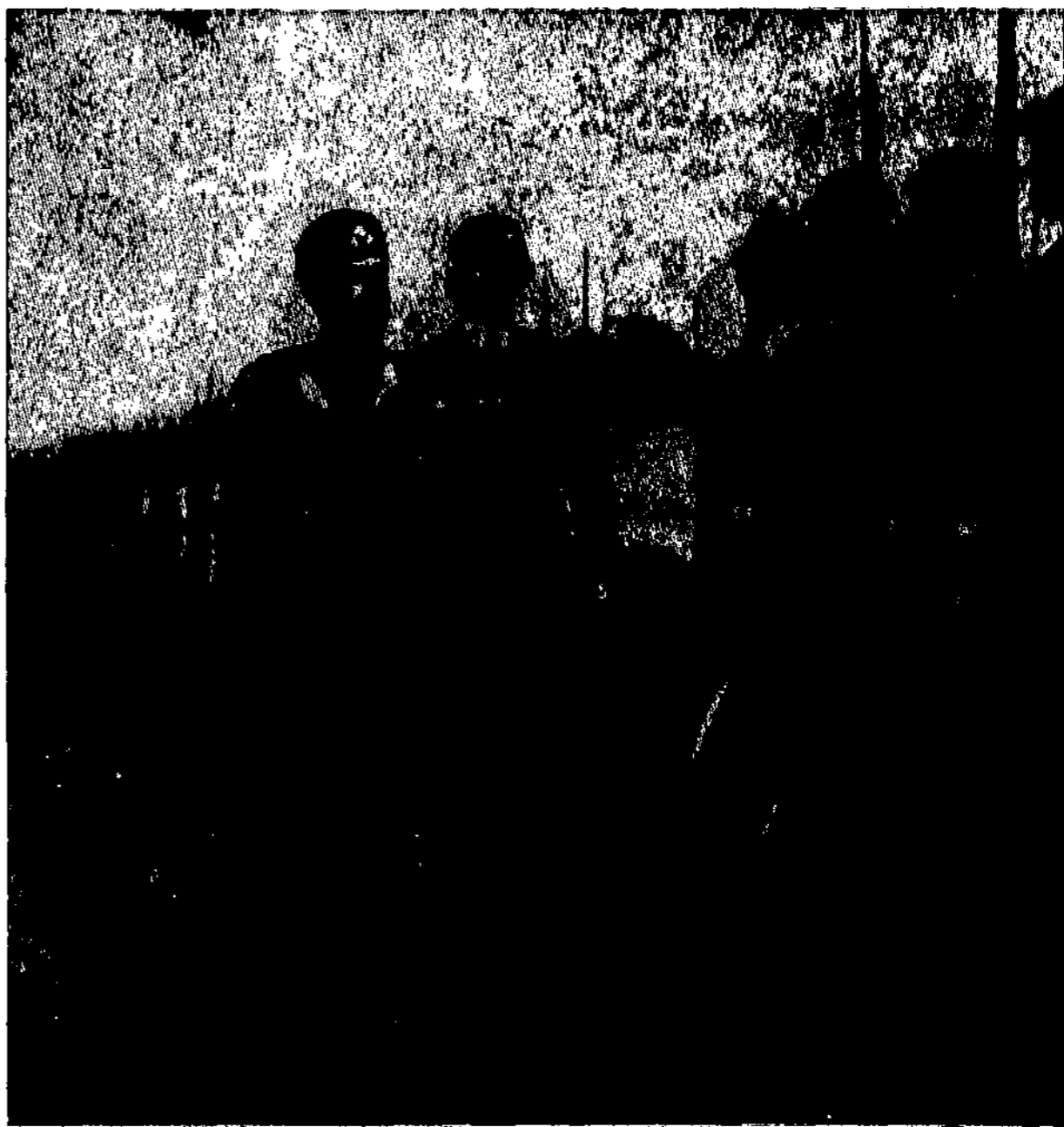
Rugsėjo mėn. S.S.S.R. šaukiami į kariuomenę 1915, 1916 m. gimę vyrai. Sovietų spauda su džiaugsmu pažymi, jog niekad dar nėra buvę taip mažai analfabetų kariuomenėje, kaip per šį šaukimą. Pav. 1912 metais analfabetų buvo net 33%, o dabar tik 0,3%. Dauguma naujokų yra išėję karinį parengimą, baigę vidurines mokyklas ir kai kurie turi net lakūno teises.

NAUJAS GELBĖJIMO DIRŽAS

Italijoje išrastas gelbėjimo diržas, daugiausia skiriamas povandeniniams laivams ir kreiserių lėktuvams. Jį užsidėjus, reikia plaukti horizontalė padėty. Vandens paviršiuje galima ilgai išsilaikyti. Naktį tas diržas šviečia, be to, yra taip įtaisytas, jog palaiko kūno temperatūrą. Padarytas iš gumos, pripildytas oro. Šonuose yra įtaisytos kišenės maistui ir medikamentams.

SVETIMTAUČIŲ TARNYBA PRANCŪZIJOJE

Po didžiojo karo Prancūzijoje apsigyveno daug emigrantų, ypač pabėgusių iš Rusijos, po atkaklių senosios carinės Rusijos šalininkų kovų su naujais krašto šeiminkais — bolševikais. Iš tų pabėgėlių tik dalis pasidarė Prancūzijos piliečiais, kitigi neturi jokios pilietybės ir gyvena su vad. Nanseno pasais. Š. m. birželio 4 d. Prancūzijos respublikos prezidentas išleido dekretą (įstatymą), kuriuo visi vyrai, neturį pilietybės, privalo atlikti karinę tarnybą Prancūzijos kariuomenėje. Seniau emigrantai, norį tarnauti kariuomenėje, buvo siunčiami į Afriką ir ten skiriami į svetimšalių legionus. Dabar tarnaus Prancūzijoje. Atlikę tarnybą gaus lengvatų pilietybę įsigyti. Gimę prieš 1916 m. kovo mėn. 1 d. tarnaus metus, visi kiti — 2 metus.

Iš Mussolinio lankymosi Vokietijoje

AR YRA TARP HITLERIO IR MUSSOLINIO TIKRAS DRAUGIŠKUMAS?

„Kurjer Poranny“, komentuodamas Mussolinio ir Hitlerio pasimatymą, pažymi, kad tarp Vokietijos ir Italijos nėra tokio interesų bendrumo, koks pavyzdžiui, yra tarp Lenkijos ir Prancūzijos ar tarp Prancūzijos ir Didžiosios Britanijos.

„Gazeta Polska“ rašo, kad Italijos vizitas Vokietijai jokių būdu nereikšmia, kad būtų siekiama susipykti su Rytais. Esą, tai būtų priešinga abiejų valstybių pagrindiniai politikai.

„Ekspress Poranny“ daro išvadą, kad tarp Mussolinio ir Hitlerio nuoširdaus asmeniškumo draugiškumo jokių būdu negali būti, nes jų abiejų asmenybės yra, šiaip ar taip, priešingos. Taigi, esą, Romos Berlyno ašis ir toliau pasiliks vien tik politinio žaidimo įrankis.

Konservatorių organas „Czas“ tvirtina, kad Italijos Vokietijos vyriausybės galvų susitikimas yra pretekstas abiems valstybėms išsklaidyti politinio izoliavimosi baimę ir yra geras propagandos totalitarinių režimų naudai elementas.

GINKLŲ PREKYBA ŠVEICARIJOJE

Šveicarijos spauda rašo apie smarkiai padidėjusį ginklų prekybą. Per paskutinius mėnesius iš Šveicarijos išvežta daug ginklų, pagamintų Šveicarijos fabrikuose, ypatingai daug išvežta „Oerlikono“ priešlėktuvinių patrankų ir „Solothurno“ sunkiųjų kulkosvaidžių. Per 8 mėnesius šiemet išvežta: į Čekoslovakiją už 2.295.000 lt., į Bulgariją — už 945.000 lt., į Austriją — už 189.000 lt., į Rumuniją — už 236.250 lt., pagaliau, į Iraką — už 1.350.000 lt. Tai rodo, kaip smarkiai ginkluojasi valstybės, besirengdamos karui ar krašto gynimui.

ČEKOSLOVAKŲ GINKLAI KINIJAI

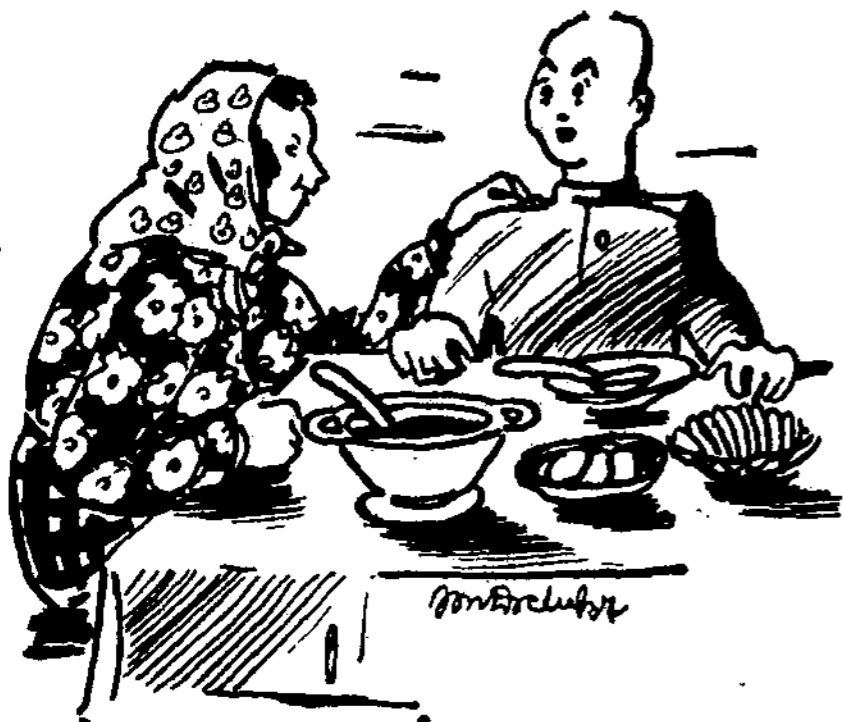
„Lenkų dienraštis „Polska Zbrojna“ praneša apie sutartį tarp Čekoslovakijos škodo ginklų fabriky vadovybės ir Kinijos finansų ministerio Kingo. Pagal sutartį Čekoslovakijos fabrikai (kitų laikraščių žiniomis sutartys pasirašytos su visa eile fabriky) turi pateikti Kinijai prekių kasmet už 360.000.000 lt. Teigiama, kad škodo fabriky vadovybė suteikė Kinijai kreditą 7 metams. Laikraštis mano, kad Kinija yra užsisakiusi Čekoslovakijoje ginklų, šaudmenų, lėktuvų, įvairių mašinų, susisiekimo priemonių ir t. t.

KANADOS AVIACIJA

Anglijos dominija Kanada, šiaurės Amerikoje, turi apie 11.000.000 gyventojų ir milžinišką 9.542.000 km² plotą. Krašte labai išsiplėtusi civilė aviacija. Pr. metų gale Kanadoje buvo 332 oro susisiekimo linijų lakūnai ir 1.298 turistinės aviacijos lakūnai. Kanados vyriausybė moka už kiekvieno turistinės aviacijos lakūno parengimą 100 dolerių, oro susisiekimo linijų lakūno — 160 dolerių. Šios pašalpos mokamos aeroklūbams, kurie rengia civilinius lakūnus.

Karo aviacija Kanadoje turi apie 200 karininkų ir 1.200 kareivių.

SVEČIUOSE

— Joneli, imk dar keletą šaukštų.
— Tai kad, teta, čia tik vienas šaukštas yra.

PER EGZAMINUS

Gydytojas: Sakysime kas nors nušalo kojas. Ką tamsta darysi?

Būsimasis sanitarijos puskarininkis: Trinsiu kojas sniegu.

Gydytojas: Gerai, o jeigu tas atsitiktų vasarą, kada sniego visai nėra?

Vand. J.

LABAI SKUBINOSI

— Ar daug dabar Nemune yra vandens? — cilinis Kručka klausia grįžusį iš miesto draugą.

— Nežinau, — atsako šis.

— Bet juk tu grįždamasėjai per žaliąjį tiltą?

— Taip, bet labai skubinau eiti ir nei buvo laiko pažiūrėti į vandenį.

Mk.

PALYGINIMAS

— Kiek tau, Onute, metų?

— Aš už savo motiną jaunesnė 20 metų.

— O kiek turi tavo motina?

— Ji septyniais metais už mane vyresnė... j. p.

MAŽAS APSIRIKIMAS

Kartą eil. Pumputis buvo parodoje. Viename skyriuje jis pamatė margaplunksnę papugą ir jokiū būdu negalėjo atsigrožėti. Tuo laiku papuga ėmė ir suriko:

— Kvaily atsitrauk!

Pumputis mandagiai pridėjo ranką prie kepurės.

— Atsiprašau, aš tikrai maniau, kad čia ne žmogus, bet paukštis tupi.

KNYGYNE

— Prašau man duoti knygą: „Užtikrintas kelias gauti vyrą“!

— Išarduota.

— Tai kodėl, ponai, neišleidžiate antrosios laidos?

— Mes apie tai rūpinamės, bet kad su autore jokiū būdu negalima susitarti...

— Dėlko?

— Ji yra amžinai kažko susikrimsi, baisiai pikta, nervuota, žodžiu, tokia, kaip ir kiekviena sena pana...

DAILININKO DIRBTUVĖJE

— Įsivaizduok sau, koks kipšas išibrovė į dirbtuvę, tuo laiku, kai turėjau užbaigti vieną savo paveikslą iš natūros!

— Ir jis tapo išvogtas?

— Ne išvogė tik jo modelius: neblogo kumpį ir porą dešrų!..

NEPERŠOKĖS PER GRIOVĮ NESAKYK „OP“

Prieš šaudymą:

Jonas: Aš pataikysiu į 12 visus šūvius

Petras: Aš visais trimis šūviais drauge išmušiu 36 taškų!

Mykolas: Aš stengsis šaudyti, kaip galima geriau!

Po šaudymo:

Jonas: Aš iš trijų šūvių išmušiau 12 taškų. Labai nesisekė.

Petras: Man sekėsi vidutiniškai: Išmušiau dvidešimt du taškus.

Mykolas: Aš stengiausi ir išmušiau visus 36 taškus!

j. p.

DRAMOS REPETICIJOJE

Režisierius (artistei) — Meilės scenai tu turi man mirti, o mirties scenoje gyventi!

Artistė: Bet, pone direktoriau, tada išeina, aš negaliu nei mirti, nei gyventi.

MINIATŪRINIS PAVEIKSLAS

Vienas žymus tapytojas nupiešė keturių kvadratinių metrų dydžio paveikslą, kuriam suvartojo 45 kg dažų.

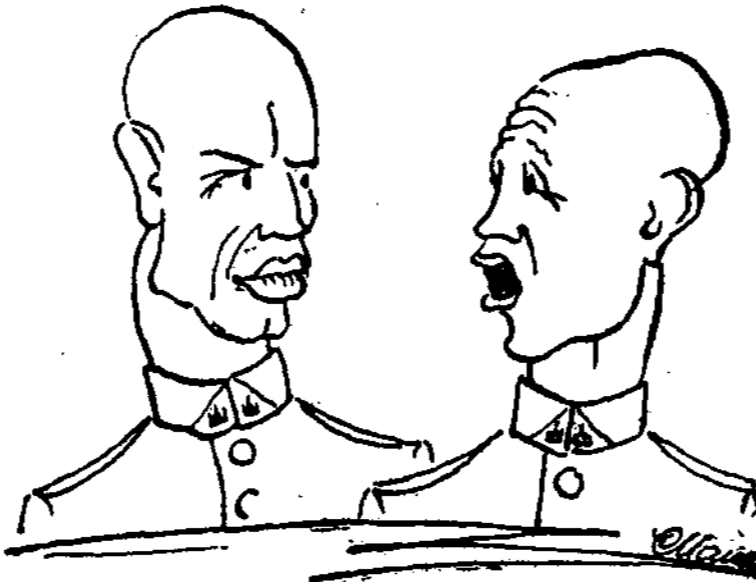
— Koks čia paveikslas? — klausia kartą atsilankęs pas tapytoją draugas.

— Tai miniatiūrinis paveikslas.

— Kaip? Toks didelis?

— Taigi. Vienas milijonierius man užsakė padaryti didžiausią pasaulyje miniatiūrinį paveikslą.

BE KOJŲ...

— Žinai, šiandien sveriausi!

— Ir ką?

— Na, sveriu 75 kg be kojų!

— Kaip tai: be kojų?

— Taip, kad, sveriantis, man liepė atsisėsti, tai tuo momentu mano kojos kabojo ore...

KUR TIESA?

Vakare pas Kazimierą atėjo Petras. Jie pradėjo kalbėti apie moterų temperamentą.

— Juodaplaukės moterys visuomet yra temperamentingesnės, — pareiškė Petras.

— Netiesa, — atrėžė Kazimieras. — Mano žmona pirmiau buvo juodaplaukė, dabar šviesiaplaukė, bet temperamentas pasiliko tas pats.

DRAUDIMO ĮSTAIGOJE

Vienas žmogus draudimo įstaigoje apdraudžia savo kalbą.

— Kiek aš gausiu, jeigu pamiršiu kalbėti?

— 30.000 litų.

Po kelių dienų į įstaigą skambina:

— Prašau man išmokėti 120.000 litų. Aš jau pamiršau kalbėti vokiškai, angliškai, prancūziškai ir itališkai.

NEPAPRASTAS NUOTYKIS

— Einu kartą mišku pro Dūbros ažuolą. Žiūriu — stovi stirna ir graužia žievę. Prisidėjau šautuvą, primerčiau akį ir — pūkt! — Stirna stovi. Šoviau antrą kartą. — Nei krust. Manau sau: pasiuto kvaila ožka, ar ką? Užtaisiau trečią kartą — buch! — Nieko. Ir vėl — buch! — vistiek nieko. Ir taip iššoviau, broli, gal kokį penkiolika sykių, o ta neraliuota ožka — nei nekrustelėjo... Ir žinote dėlko? Labai paprasta priežastis: kurčia buvo, biaurybė, kaip kelmas!

— Bėkime greičiau, paskui mus eina beprotis.

— Iš kur tu žinai?

— Vakar jis paskolino man dvidešimt litų.

V. M.

MUZIEJUJE

— Šitas kardas priklausė bajorui, kuris turėjo daugiau pinigų, negu proto, — aiškina lankytojams muziejaus vadovas.

— Ach, jis tikrai buvo laimingas, — atsiliepia jauna studentė.

ŪKININKAS TEATRE

Baltramiejus, pardavęs mieste savo javus, kurie dar buvo ant lauko, ir džiaugdamasis, kad šiemet būsiąs geras javų derlius, avansu pasišovė pasilinksminti. Atsidūrė teatre. Vaidinimų metu užėjo audra: žybtelėjo žaibas, sugrūmojo griaustinis, didelis lietus pylė į langus, kad net stiklai barškėjo... Šito Baltramiejus nepernešė: „O, Dieve mieliausias, kas gi pasidarys iš mano rūgių ir kviečių“ — suriko ne savo balsu ir movė iš teatro lauk. Bet stebūklas! — Lauke buvo nepaprastai rami ir puiki mėnesienos naktis...

NE VISUOMET BENZINAS VALO

— Benzinas labai naudingas drabužių dėmėms valyti.

— O kodėl, ponas mokytojau, šoferių visuomet dėmėti drabužiai?

Liet. TSR
Knygų Rūmų
Knygų
Saugykla

40228

77520

PASIRAŠYTA LIETUVOS — BRAZILIJOS SUTARTIS

Rugsėjo 28 d. Rio de Žaneiro mieste buvo pasirašyta Lietuvos ir Brazilijos ekstradicijos sutartis ir laikinis prekybos susitarimas. Lietuvos vardu sutartis pasirašė Lietuvos pasiuntinys Pietų Amerikai Aukštuolis.

LIETUVOS POLICIJOS TRADICINĖ ŠVENTĖ

Spalių 2 — Angelų Sargų dieną įvyko Lietuvos policijos tradicinė metinė šventė.

Policija savo globėjais yra pasirinkusi Angelus Sargus. Kai kuriais metais šios šventės būdavo iškilmingai atšvenčiamos, surengiami paradai, paskaitos, koncertai. Šiomet buvo pasitenkinama vien pamaldomis. Vidaus Reikalų Ministerijos aukštieji pareigūnai, Kaune gyvenę policijos viršininkai ir laisvi nuo būtinų pareigų policijos tarnautojai susirinko į Iguolos bažnyčią iškilmingųjų pamaldų. Per mišias griežė policijos klubo orkestras. Pamaldos policijos šventės proga įvyko apskričių miestų ir visur kitur, kur tik yra daugiau policijos pareigūnų, bažnyčiose. Jokių kitų iškilmių nebuvo.

Šventės proga vidaus reikalų ministeris gen. J. Čaplikas visiems policijos valdininkams ir pareigūnams paskelbė tam tikrą įsakymą, kuriame tarp kita ko sako:

„Stebėdamas Lietuvos policistų darbą, aš su džiaugsmu galiu tvirtinti tą pažangą, kurią policistai prie esamų sąlygų ir būdami gausiai apkrauti netiesioginiais darbais yra padarę. Man malonu tai pabrėžti ir padėkoti Jums, policistams, už įdėtą triūsą ir pasiaukojimą vykdant sunkų valdžios nurodytą darbą valstybės ir piliečių turto bei gyvybės sargyboje. Bet tai dar ne viskas. Pradėdami naują mūsų policinio darbo ratą, mes negalime pasitenkinti pasiektais vaisiais: mes turime dar spartesniais žingsniais eiti į priekį ir trokšt dar geresnių savo darbo padarinių“.

Šventės proga ministeris nuoširdžiai sveikino, linkėdamas gražios kloties ir didelio darbingumo bei pasiryžimo svarbiame valstybės darbe, o policininkų pasiaukojimas ir gyvybės rizika niekuomet nebūsią tautos užmiršti ligi ji bus laisva ir nepriklausoma.

Šio įsakymo tekstas yra paskelbtas visiems policijos pareigūnams.

DOVANOS V. D. KARO MUZIEJUI

Prancūzų įgaliotas ministeris Lietuvai Dulong ir prof. R. Schmittlein dovanojo Karo Muziejui iš buvusios Napoleono parodos Kaune šiuos daiktus: Minist. Dulong: 1) Persikėlimas per Nemuną — litografija, 2) 1812 metais Leono Cognet pasitraukimas iš Rusijos sepje, 3) 2000 užmuštų rusų — litografija ir 4) Maršalo Ney portretas — Epinallio raižinys.

Prof. R. Schmittlein'as: 1) Pirmas patrankos šūvis Rusijos žygyje. Ukmergė 1812 m. birželio mėn. 28 d. — akvarelė ir 2) Pirmojo Prancūzų ambasadoriaus Lietuvoje antspaudą.

LIETUVOJE BUVO MATYTI ŠIAURĖS PAŠVAISTĖ

Rugsėjo 30 d. visoje Lietuvoje buvo matoma šiaurės pašvaistė. Pašvaistė buvo ryškiai raudonos spalvos su violetiniu atspalviu.

Iš praėjusių laikų, paskutiniaisiais metais, aiškiau panašios pašvaistės, turimais duomenimis, buvusios Lietuvoje matyti 1926 ir 1929 m. 1926 m. spalio 15 d. yra užregistruotas panašus reiškinys Palangoje, o 1929 m. vasario 27 d. Palangoje ir Kaune.

SEIME SUSISIEKIMO MIN. INŽ. STANIŠAUSKIS ATSAKĖ Į PAKLAUSIMĄ

Kaip žinoma, rugsėjo 17 d. tautos atst. Pakalniškis ir Jurgelaitis buvo įteikę Seime vyriausybei paklausimą dėl nusavintųjų žemių Klaipėdos mieste ir apskrityje.

Į šį klausimą rugsėjo 30 d. Seimo posėdyje vyriausybės vardu atsakė susisiekimą ministeris inž. Stanišauskis, kuris savo kalboje plačiai nušvietęs šį klausimą ir nurodęs, kad Klaipėdos statuto 7 str. dalykai, nepaveikti autonominiams organams priklauso centro valdžios organams ir centro valdžia juos tvarko valstybės įstatymais (muitai, akcizai, monopoliai, krašto apsaugos reikalai, oro susisiekimai ir kt.), pabrėžė, kad nusavinimai Klaipėdos krašte turi būti daromi valstybės įstatymų nustatyta tvarka, rezervuojant statuto 32 str. reikalavimus, būtent, — nusavinti galima viešajai naudai už teisingą iš anksto suteiktą atlyginimą.

DR. VYTAUTAS SOBLYS — NAUJAS KULTŪROS DEPARTAMENTO DIREKTORIUS

Respublikos Prezidento aktu Vytautas Soblys nuo 1937 metų spalio mėn. 1 dienos paskirtas švietimo ministerijos kultūros departamento direktorium.

LAK NUPIRKO LAIMĖTĄJĮ LĒKTUVĄ

Laimėjusiam Lietuvos Aero Klubo jubiliejiniame dovanų paskirstyme lėktuvą marijampoliečiui Malachui nenorėjus lėktuvo paimti, Lietuvos Aero Klubas lėktuvą atpirko. Lėktuvas jau Kaune ir bus bandomas.

STEIGIAMAS PRANCŪZŲ INSTITUTAS

Steigiamo prie Vyt. Didž. Un-to prancūzų instituto direktorium, kaip tenka patirti numatomas prof. R. Schmittlein, kuris per trumpą buvimo laiką Lietuvoj daug padarė prancūzų — lietuvių kultūriniam bendradarbiavimui suaktyvinti. Be pamokų un-te prof. R. Schmittlein daug dirba Prancūzų — lietuvių draugijoje, ypač jos prancūzų kalbos kursuose. Jo iniciatyvos dėka, praėjusią vasarą buvo suorganizuota Napoleono paroda. Ta proga apie Napoleoną Lietuvoj jis parašė porą knygelių. Jis taip pat yra parašęs specialiai lietuviams prancūzų kalbos vadovėlių „La Douce Franco“, kurio pirmoji dalis šiemet išėjo antra laida. P. Schmittlein yra didžiosios prancūzų telegramų agentūros Havasse atstovas. Jo yra nuopelnas, jei šiandien prancūzų spaudoj dažniau pasirodo žinių apie Lietuvą.

DAUG ŽMONIŲ SEKA LOTOSO ŽYDĖJIMĄ

Botanikos sode šiomis dienomis žydėjo Indijos lotosas, apie tai buvo pranešta spaudoje. Niekuomet Botanikos sodas neturėjo tiek lankytojų, kaip šio augalo žydėjimo metu. Šiltnamius aplankė apie 5.000 žmonių.

700.000 LT MIŠKAMS ŽELDYTI

Ateinantiems metams miškams želdyti fondui Miškų D-tas yra įtraukęs apie 700.000 Lt. Šiomet buvo gauta kreditų 307.000 Lt. Apskritai, miškų želdymas smarkiai plečiasi. Medelynai didinami šiemet steigiami du nauji dideli medelynai: prie Ukmergės (Taujėnų ur.) ir Raudondvary.

Kariuomenės leidiniai

MŪSŲ ŽINYNAS. Karo mokslo, karinio rengimo ir auklėjimo žurnalas. Nr. 9 (150). Rugsėjo mėn., 1937.

Mjr. Motuzas straipsnyje „Padegamosios bombos“ duoda istorinę apžvalgą, aprašo jų tipus ir veikimą. Prie straipsnio 7 brėžiniai. Plk. Acus-Acukas rašo apie bakterinį karą, išvesdamas, kad bakterinis karas yra visai galimas, užkrečiamų ligų bakterijas tenka laikyti karo ginklu, tačiau šis ginklas yra pavojingesnis tik mažiau kultūringoms ir mažiau sanitarinėmis priemonėmis aprūpintoms tautoms. Kpt. Bartkevičius rašo apie auto mašinų priežiūrą kariuomenės dalyse. Toliau yra lt. Šidlausko str. „Dėl puskarininkių — kandidatų bandomojo periodo reikalavimų“, L-o str. „Šarvuoti auto žygyje“, O. Milaševičiaus str. „Japonija“ ir V. M. str. „Vandens tiekimas italų kariuomenėje“.

Pabaigoje — mokslinė apžvalga, karinė kronika, kritika ir bibliografija.

Naujieji leidiniai

Penketas. VYRAI IŠ RUSNĖS. Karių novelės. Sakalas. 1937. 222 psl. Kaina Lt. 2.—

Produktingoji gerų knygų leidykla „Sakalas“ savo iniciatyva išleido karinių novelių rinkinį. Kai kurios novelės buvo spausdintos „Karyje“. Pirmosios novelės antrašte pavadinta knyga.

Nors dauguma novelių yra jau spausdinta, tačiau knygoje jos yra dar žymiai pačių autorių pataisytos ir pertvarkytos. Surinktos į vieną knygą, jos dar labiau išryškėja savo įdomumu ir keliamomis idėjomis.

„Vyrai iš Rusnės“ turinį sudaro dešimt novelių: J. Dovydaičio — „Vyrai iš Rusnės“, „Audra eina į audrą“, „Prezidentas Smetona eina audros pasitikti“, „Šitas bus lietuviškas jūrų kareivis“, VI. Burkauskas — „Kuršių marių perlas“, „Ten niekas nelaukia“, „Svečias iš pulko“, J. Dociaus — „Saulės tekėjimas“, D. Čibo — „Palangos jūroje žaibavo griaudė šūviai“ ir St. Širvio — „Mūsų čia įmintos pėdos tvirtesnės už granitą“.

„Vyrai iš Rusnės“ tikrąją prasmę yra vyrai iš Klaipėdos krašto. Visų novelių pagrindinė idėja — nėra jokio skirtumo tarp Didžiosios Lietuvos ir Klaipėdos krašto lietuvių, nes juos riša ne tik tas pat lietuviškas kraujas iš senųjų

istorijos laikų, bet ir dabartinės tėvynės bendrieji interesai. Novelėse vaizduojama, kaip sunku jauniems vyrams išvengti visokių svetimų įtakų, papirkinėjimų, viliojimų ir kaip lietuviška valia ir tėvynės meile „vyrai iš Rusnės“ kovoja su svetimais pažadais, su mūsų tėvynės kenkėjais ir išdavikais. Šiame darbe ypačiai tvirti yra klaidėdžiškiai kariai, tarnaujantys Lietuvos kariuomenėje. Iš jų, kaip gerai žinančių dalies vidaus gyvenimą, reikalaujama žinių apie kariuomenę, žadama nemaži pinigai ir kitos gėrybės. Tačiau mūsų kareivis tvirtas ir nepalaužiamas, kaip uola. Nepasiduoda svetimiesiems agentams ir apie juos praneša ten, kur reikia. Novelėje „Ten niekas nelaukia“ parodoma vieno nesusipratusio kario dezertyravimas, atseit, pabėgimas į „aukso šalį“. Deja, ten jo niekas nelaukė, nenorėjo priimti, visko reikalavo ir kalino. Apsigavo — tik savoje tėvynėje yra miela ir gera. Ir žuvo vyrukas. Toks visų dezertyrų galas.

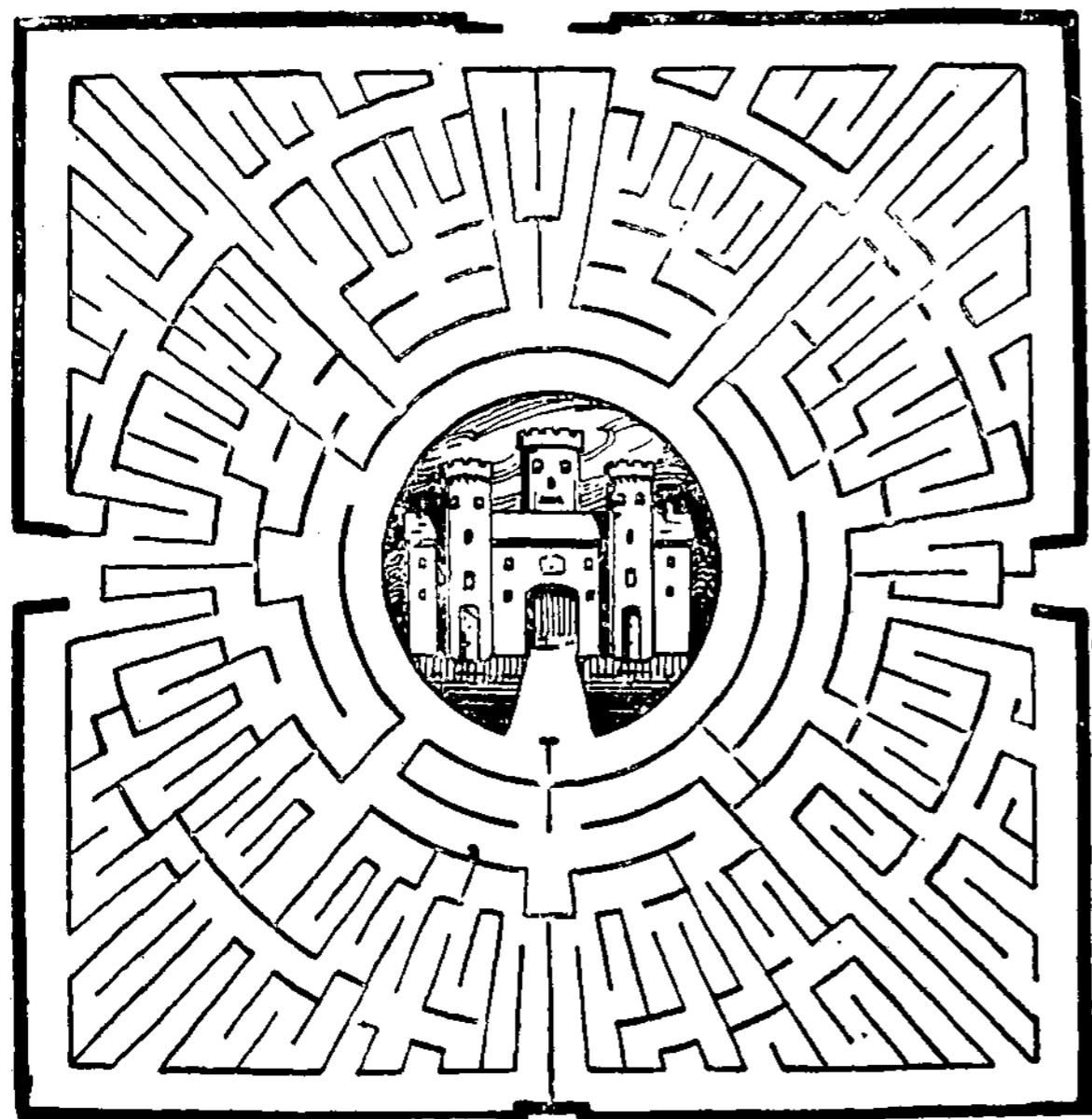
Novelėse vaizduojamieji kariai, Klaipėdos krašto vyrai, prieš ateidami į kariuomenę, girdėjo visokių apie ją prasiimanymų ir blogybių. Ir labai nustebo, kada pamatė, kad viskas, kas buvo bloga papasakota, yra neteisybė. Jie buvo pavyzdingi kariai. Nors kyla visokių abejojimų, ir kariuomenėje pasiekia dar juos visoki viliojimai, Klaipėdos krašto vyrai laikosi kariškai ir karinių paslapčių neišduoda. Toks mūsų kario tipas.

Visos novelės gražios ir reikšmingos ne tik savo idėjomis, bet įdomios ir visokiomis painiavomis bei intrygomis, kurios atsiranda bekovojojant su tėvynės priešais. „Vyrai iš Rusnės“ turėtų patikti ir suaugusiems ir ypačiai jaunimui.

„Sakalo“ „Vyrai iš Rusnės“ yra gražus indėlis į negausią mūsų beletristinę karinę literatūrą ir, reikia tikėtis, bus plačiai ir su pagėgimu skaitoma.

T. Šuravinas. **KELIONĖ Į NEŽINOMUS KRAŠTUS.** Sakalas. 1937. 106 psl. Kaina Lt. 1,80.

Sąmojaus konkursas — 50 litų dovanų

Reikia rasti kelią į užkerėtą pilį. Pradėjus nuo bet kurių vartų nubrėžti kelią (neperžengiant linijų) lig pat pilies. Kas iškirpęs iš šio laikraščio atsiųs sprendimą „Dienos“ redakcijai „Kaunas, Laisvės al 25 ir pridės 75 ct. pašto ženklais visi gaus „Dieną“ lig galo metų ir dalyvaus dovanų pasirstyme 50 lt. sumai. Pirma dovana 20 lt., II — 10 lt. ir 4 dovanos po 5 lt.

Uždavinį sprendžiau ir su 75 ct. pašto ženklu siunčiu:

(vardas)

(pavardė)

(paštas ir adresas)

Adresą rašyti aiškiai, nes pagal jį bus siunčiama „Diena“ ir dovanos.

Sprendimą siųsti ligi 1937 m. spalio 20 dienos.

Redakcijos atsakymai

E. Sp-čiui 1) „Karinės prievolės įstatymas“ (Vyr. Žin. Nr. 538, eil. 3734, str. 14) ir „Karinę prievolę atliekančių vyrų beturtėms šeimoms aprūpinti taisyklės“ (Vyr. Žin. Nr. 551, eil. 3836, str. 1) aiškiai nustato, kad šelpiamos tik tos karinė prievolę atliekančių vyrų beturtės šeimos, kurias jie prieš stodami į kariuomenę savo uždarbiu išlaikė. Vadinasi, jei Tamsta dabar, prieš stodamas į kariuomenę, savo šeimą dėl tėvo senatvės ar ligos išlaikai, tai, savaime suprantama, kai stosi į kariuomenę, Tamstos šeima galės būti sušelpta. Prašymas su reikalingomis žiniomis (taisyklių str. 9) reikės paduoti tos apskrities viršininkui, kur šeima gyvena. Pašalpa mokama nuo stojimo į rinkimosi vietą dienos, jei prašymas pašalpai gauti paduotas neveliau kaip per mėnesį nuo tos dienos; kitais atvejais — nuo prašymo padavimo dienos. Prašymas žyminiu mokesčiu neapmokamas.

2) Jei Tamsta esi sveikas ir jei sužeistoji per katastrofą ranka neskauda ir visiškai nekliudo fiziniam darbui, tai likęs rankoje randas, atrodo, negalės sudaryti Tamstai kliūčių stoti į kariuomenę.

J. R. 1) „Karinę prievolę atliekančių vyrų beturtėms šeimoms aprūpinti taisyklės“ (Vyr. Žin. Nr. 551, eil. 3836) nustato, kad, pašalpai gauti, karinę prievolę atliekančiojo šeimos nariais laikomi — žmona, savi vaikai, pavaikai ir išūniai, tėvas (patėvis), motina (pamotė), seneliai, broliai ir seserys (str. 6). Taigi, Tamstos globėja, kad ir kaip ji artima Tamstai bebūtų, vis dėlto „Karinės prievolės įstatymo“ karinę prievolę atliekančių vyrų beturtėms šeimoms nustatytą pašalpą gauti negali. Tačiau Tamsta turi teisės prašyti aprūpinti Tamstos globėją, kaip neturtingą, ir pasenusią, bendra socialinio aprūpinimo tvarka. Prašymas reikia paduoti per savo karo vyresnybę Vidaus Reikalų Ministerijos Darbo ir Socialinės Apsaugos Departamentui. Prašymas žyminiu mokesčiu neapmokamas.

2) „Karinės prievolės įstatymo“ nustatyta, kad Lietuvos gyventojai, kurie negali įrodyti savo pilietybės, karinę prievolę atlieka Lietuvos piliečiams nustatyta tvarka (str. 5). Šiuo pagrindu ir Tamsta esi paimtas į kariuomenę. Tačiau, atlikęs karinę prievolę, Tamsta tuo pačiu Lietuvos piliečiu dar netapsi. Kad galėtum gauti Lietuvos pilietybę, reikės paduoti prašymą Vidaus Reikalų Ministeriui. Kadangi Tamsta esi išgyvenęs Lietuvoje daugiau kaip 10 metų, tai atrodo, kad kliūčių gauti Lietuvos pilietybę neturėtų būti.

Na. 1) Liktinis puskarininkis tegali gauti atlyginimą už pareigas iš tos vietos, į kurią jis yra paskirtas dalies įsakymu. Vadinasi, jei Tamsta dalies įsakymu esi paskirtas į etatinę skyrininko vietą, tai ir atlyginimą tegali gauti iš šios pastarosios vietos, nors, kuopos vado įsakymu, laikinai eitum ir būrininko pareigas. Kadangi, kaip Tamsta rašai, nuolatinio būrininko prie jaunų kareivių komandos (būrio) nėra, tai tenka manyti, kad ta komanda (būrys) yra neetatinė, o todėl tuo labiau atlyginimo už neetatinės būrininko pareigas mokėti negalima.

2) Tuo pačiu pagrindu (šio atsakymo p. 1) Tamsta neturi teisės gauti atlyginimo už būrininko pareigas („D“ radio stoties viršininko pareigas), į kurias Tamsta esi paskirtas tik kuopos vado (bet ne dalies) įsakymu, ir kurios, reikia manyti, taip pat neetatinės.

3) Kas dėl drausmės teisių, — tai čia kitas dalykas: jos pareina ne nuo gaunamo atlyginimo, bet nuo faktiškai užimamos vietos, kad ir neetatinės. Vadinasi, jei faktiškai Tamsta eini būrininko pareigas, tai visai teisėtai gali naudotis ir būrininko drausmės teisėmis.

Galvosūkių Nr. 39 sprendimas

I. Krautuvininkas turėjo 100 lt. nuostolio. II. Draugas turėjo 55 ct. nuostolio.

Gerai išsprendė ir gauna po 1 tašką: 1) Pr. Juzuitis, 2) pusk. Zapkus, 3) j. p. A. Korla, 4) pusk. Kelmelis, 5) pusk. Grinius ir 6) j. p. Č. Šeikus, 0,5 tšk. įskaitome J. Astrauskui.

Galvosūkis Nr. 41

(Vertinamas 1 tašku).

Iš pašto grįžta du kariai. Vienas iš jų atsiėmęs pinigų.

— Kiek gavai pinigų? Gal šimtą litų?

— Beveik. Jei pridėsi dar tiek, kiek aš gavau ir puse tiek, kiek gavau ir dar ketvirtį tiek ir 1 litą, tai bus iš tikrųjų šimtas.

Kiek kareivis gavo pinigų?